

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

MgA. MIROSLAV BRŮČEK

V. ročník - kombinované studium

Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

**METODIKA A SOUBOR VÝUKOVÝCH AKTIVIT K PROGRAMU
INTERAKTIVNÍ HUDEBNÍ VÝCHOVA**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.

OLMOUC 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen prameny uvedené v seznamu literatury.

V Olomouci dne .....

.....

MgA. Miroslav Brůček

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Mgr. Jaromíru Synkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, kterými přispěl k realizaci této práce.

Obsah

Úvod.....	8
I Teoretická část	9
1 Předmět Hudební výchova na 1. stupni ZŠ.....	9
1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	10
1.1.1 Charakteristika vzdělávací oblasti Umění a kultura.....	11
1.1.2 Očekávané výstupy v oboru Hudební výchovy	12
1.2 Mezipředmětové vztahy a HV	13
1.2.1 Průřezová témata a jejich rozvíjení v hodinách HV.....	14
1.3 Nejčastěji používané řady učebnic HV	16
1.3.1 Řada učebnic SPN.....	17
1.3.2 Řada učebnic nakladatelství Nová škola.....	20
1.3.3 Řada učebnic nakladatelství Pansofia	21
2 Interaktivní a multimediální pomůcky v HV	24
2.1 Multimediální technologie v RVP.....	24
2.1.1 Interaktivní programy HV na domácím trhu.....	25
2.1.2 Zahraniční výukové programy:	26
3 Obsah programu Interaktivní hudební výchova.....	28
II Praktická část	30
4 Metodika a soubor výukových aktivit k programu Interaktivní hudební výchova.....	30
4.1 Hudební abeceda a notopis	32
4.2 Hudební abeceda a notopis - testy	38
4.3 Hudební nástroje.....	39
4.3.1 Nástroje strunné smyčcové	39
4.3.2 Nástroje strunné drnkací	54
4.3.3 Nástroje dechové dřevěné	56
4.3.4 Nástroje dechové žest'ové	63
4.3.5 Nástroje bicí laděné.....	68

4.3.6	Nástroje bicí neladěné	74
4.3.7	Klávesové nástroje	75
4.3.8	Jiné nástroje.....	76
4.3.9	Orchestr	77
4.3.10	Soubory hudebních nástrojů	78
4.4	Hudební pojmy	80
4.5	Hudební skladatelé	84
4.5.1	Opery	88
4.5.2	Další ukázky hudebních děl	88
4.6	Hra na flétnu	91
4.7	Lidové písničky	91
	Závěr	93
	Seznam použité literatury	94
	Internetové zdroje	96
	Přílohy.....	I
	Anotace	XXIII

ÚVOD

Současné počítačové programy zahrnují většinou jen určitou oblast učiva hudební výchovy (např. instrumentální doprovody lidových písní v MIDI, hudební skladatelé, apod.). Učitelé jsou mnohdy odkázáni na fotografie a nástěnné tabule (často navíc s chybami). Pedagog je tedy nucen hledat zajímavá videa (např. úryvky z oper, muzikálů, ukázky tanců, hudebních nástrojů, apod.) na internetu.

Vytvoření vlastního interaktivního programu a následné zvolení tématu diplomové práce bylo inspirováno nedostatkem interaktivních pomůcek do hodin hudební výchovy srovnatelných s pomůckami do matematiky, českého jazyka či vlastivědy.

Cílem diplomové práce je vytvořit chybějící metodiku a soubor výukových aktivit k programu *Interaktivní hudební výchova* (dále jen *IHV*) určenému pro interaktivní výuku žáků na ZŠ. Autor diplomové práce je zároveň autorem výukového programu *IHV*.

Odborné publikace na všechna témata velmi obsáhlého interaktivního programu nebylo možno dostatečně prostudovat, neboť autor byl časově omezen. Proto byly informace k některým tématům programu *IHV* použity např. z wikipedie.

Metodika a soubor výukových aktivit by měly usnadnit pedagogům práci s obsahově velkým programem a nabídnout jim další doporučení a nápady, jak naplnit hodinu HV nejen sledováním obrazu projektoru nebo obrazovky, ale hlavně aktivní účastí žáků v hodině (ve třídě, v hudebně i v počítačové učebně).

Diplomová práce má dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretickou tvoří tři kapitoly. První kapitola je zaměřena na předmět Hudební výchova na 1. stupni ZŠ, na jeho zakotvení v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, na očekávané výstupy, mezipředmětové vztahy, průřezová témata. Na závěr je uveden výčet nejpoužívanějších řad učebnic hudební výchovy. Druhá kapitola pojednává o současných nejznámějších domácích i zahraničních interaktivních a multimediálních pomůckách, které svým obsahem více či méně postihují jednotlivá témata obsažená ve výuce HV. Třetí kapitola je věnována obsahu programu *IHV*.

Praktická část má jednu kapitolu. Je v ní rozpracována metodika a soubor výukových aktivit k jednotlivým částem interaktivního programu *IHV*. Dále zde najdeme vlastní autorské motivační pohádky propojené s písničkami obsaženými v programu *IHV*, spojené s pohybovými činnostmi.

V závěru práce je uveden seznam použité literatury a internetových zdrojů, které byly použity při zpracovávání této práce, a příloha.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Předmět Hudební výchova na 1. stupni ZŠ

Předmět Hudební výchova rozvíjí žáky ve čtyřech klíčových oblastech. Jedná se o oblasti vokální, instrumentální, hudebně pohybové a poslechové.

Oblast vokální zahrnuje pěvecký a mluvní projev, intonaci a vokální improvizaci, hudební rytmus, orientaci v notovém záznamu vokální skladby, rozvoj hudebního sluchu a hudební představivosti a reflexi vokálního projevu.

V rámci pěveckého a mluvního projevu se žáci zdokonalují v rozšiřování hlasového rozsahu, hlasové hygieně, vícehlasém a jednohlasém zpěvu, v technikách vokálního projevu, apod. Intonace a vokální improvizace odhaluje tajemství diatonických postupů v durových a mollových tóninách, včetně volných nástupů, různých hudebních her, apod. Hudební rytmus přibližuje vzájemné souvislosti rytmu řeči a hudby. Při realizaci písně je žákům oporou notový zápis. Rozvoj hudebního sluchu a hudební představivosti trénují žáci reprodukcí daných tónů, převáděním melodií z nezpěvné do zpěvné polohy či záznamem rytmu nebo melodie pomocí notového záznamu. V neposlední řadě je třeba zabývat se i reflexí vlastního vokálního projevu, případně nápravami hlasových nedostatečností.

Oblast instrumentální zahrnuje hru na hudební nástroje, záznam hudby a vyjadřování hudebních i nehudebních představ a myšlenek pomocí hudebního nástroje. Hra na hudební nástroje vede žáky k praktické reprodukci melodií s případným využitím Orffova instrumentáře, keyboardů nebo počítačů. Záznam hudby lze v dnešní době přiblížit žákům nejen notovým zápisem do sešitu, ale i formou notačních programů jakými jsou např. Capella, Finale či Sibelius. Dále se žáci rozvíjí ve vyjadřování rytmické, melodické, tempové, dynamické a formální představy. Rovněž mohou tvorbou doprovodů obohatit hudebně dramatické projevy.

Oblast hudebně pohybová obsahuje pohybový doprovod znějící hudby, pohybové vyjádření hudby v návaznosti na sémantiku hudebního díla, pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby a orientaci v prostoru. Pohybový doprovod lze vyjádřit taktováním, tanečními kroky či vlastním pohybovým ztvárněním. Pohybové vyjádření hudby lze prezentovat formou pantomimy a improvizace. Pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby mohou být harmonické, tempové, rytmicko-metrické a dynamické. Orientace

v prostoru je rozvíjena trénováním pohybové paměti a reprodukcí pohybů, které jsou prováděny při pohybových hrách nebo při tanci.

Oblast poslechová klade důraz na orientaci v hudebním prostoru a analýzu hudební skladby, hudební dílo a jeho autora, hudební styly a žánry a na interpretaci znějící hudby. Analýza hudební skladby postihuje hudebně výrazové prostředky a poukazuje na významnost užití zvukomalby, pohybu melodie, pravidelnosti a nepravidelnosti hudební formy v rámci pochopení hudebního díla. Dílo je porovnáváno v kontextu s jinými i nehudebními díly a jeho autor je vnímán i z pohledu doby vzniku, osobního života a z pohledu vlastních zkušeností. Interpretací znějící hudby je v RVP ZV míněno to, že žák zvládne dílo slovně charakterizovat. (RVP ZV, s. 66 – 68)

1.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) vychází ze strategie vzdělávání, která nově klade důraz na klíčové kompetence prolínající se vzdělávacím obsahem. Vychází z koncepce celoživotního vzdělávání. Formuluje určitou očekávanou úroveň vzdělání. Ta je stanovena pro absolventy daných etap vzdělávání. Cílem je uplatnit získané vědomosti a dovednosti v praktickém životě. Pedagogové nesou určitou profesní odpovědnost za dosažené výsledky vzdělávání. Možností nastavení vlastního ŠVP získávají školy nezanedbatelnou pedagogickou autonomii.

Principem RVP ZV je vymezit společné a nezbytné požadavky v rámci povinného školního vzdělávání žáků, specifikovat úroveň klíčových kompetencí, vymezit vzdělávací obsah. Jako závazná součást základního vzdělávání jsou v RVP ZV zařazena průřezová témata s výrazně formativními funkcemi. RVP ZV podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, předpokládá, že si pedagogové budou volit různé vzdělávací postupy, odlišné metody a formy výuky, a že vše bude použito a využito s ohledem na individuální potřeby žáků. Umožňuje upravovat vzdělávací obsah pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

RVP ZV je koncipován jako otevřený dokument, který by měl být vždy po nějaké časové etapě inovován s ohledem na měnící se potřeby společnosti, zkušenosti učitelů se školními vzdělávacími programy a podle měnících se zájmů žáků. (RVP ZV, s. 10)

1.1.1 Charakteristika vzdělávací oblasti Umění a kultura

Vzdělávací oblast Umění a kultura umožňuje dětem jiné než jen racionální a hmatatelné poznávání světa.

Kultura i umění jsou nezastupitelnou součástí lidské existence. Kultura se prolíná do každodenního života jedince v podobě kultury chování, oblékání, apod. Umění je proces zcela specifického poznání a dorozumívání. Lze je nejlépe formulovat uměleckými prostředky.

Vzdělávání v této oblasti umožňuje žákům osvojit si svět s estetickým účinkem. Pak dochází k rozvíjení specifického cítění, tvořivosti, k hledání a nalézání vazeb mezi druhy umění na základě společných témat, k rozvíjení schopnosti nonverbálního vyjadřování prostřednictvím tónu a zvuku, linie, bodu, tvaru, barvy, gesta, mimiky atp.

Oblast Umění a kultura je v etapě základního vzdělávání zastoupena vzdělávacími obory Hudební výchova a Výtvarná výchova.

Prostřednictvím činností se žáci na 1. stupni základního vzdělávání seznamují s výrazovými prostředky a s jazykem hudebního a výtvarného umění, ale také umění literárního a dramatického. Dále poznávají zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly, učí se je vzhledem ke svým zkušenostem chápat a interpretovat.

Hudební výchova vede žáka k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace prostřednictvím vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechovcích činností.

Hudební činnosti rozvíjejí ve svém komplexu celkovou osobnost žáka. Vedou k rozvoji jeho hudebních schopností. Ty se následně projevují individuálními hudebními dovednostmi – sluchovými, rytmickými, instrumentálními, pěveckými, intonačními, hudebně pohybovými, hudebně tvořivými a poslechovcými.

Prostřednictvím těchto činností může žák uplatnit svůj individuální hlasový potenciál při sólovém, skupinovém i sborovém zpěvu. Individuální instrumentální dovednosti může žák předvést při souborové hře a doprovodu zpěvu. Pohybové dovednosti zúročí při tanci a pohybovém doprovodu hudby a v neposlední řadě má příležitost „interpretovat“ hudbu podle svého individuálního zájmu a zaměření.

Obsahem Vokálních činností je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků. (RVP ZV, s. 64 – 65)

1.1.2 Očekávané výstupy v oboru Hudební výchovy

V 1. období definuje RVP ZV očekávané výstupy v oboru Hudební výchova následujícím způsobem:

Žák umí:

- zpívat na základě vlastních dispozic, čistě intonovat, být rytmicky přesný v rámci jednohlasu
- improvizovat v rámci nejjednodušších hudebních forem, rytmizovat a melodizovat jednoduché texty
- využít k doprovodné hře jednoduché hudební nástroje
- vyjádřit pohybem metrum, tempo, dynamiku a směr melodie
- rozlišit jednotlivé kvality tónů a rozpoznat tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby
- odlišit hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální
- poznat některé hudební nástroje

V 2. období definuje RVP ZV očekávané výstupy v oboru Hudební výchova takto:

Žák umí:

- zpívat na základě vlastních dispozic, intonovat čistě, být rytmicky přesný v rámci jednohlasu či dvojhlasu v durových i mollových tóninách
- realizovat jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not a to podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou)
- rozpoznat hudební formu jednoduché písně či skladby
- vytvářet v rámci svých individuálních dispozic jednoduché přede hry, mezihry, dohry a provádět elementární hudební improvizace
- rozpoznat v proudu znějící hudby hudební nástroje, výrazové prostředky, tempové, metro rytmické, dynamické a harmonické změny. (RVP ZV, s. 66)

1.2 Mezipředmětové vztahy a HV

Hudební výchova má v dětech rozvíjet vztah k umění, kultuře. Učitelé by měli pomáhat dětem objevovat vlastní radost ze zpěvu, učit je odborným technikám zpěvu, vést je k praktickým zkušenostem a činnostem v této oblasti. Hudební výchova by se měla, stejně jako ostatní vyučovací předměty, prolínat v celém procesu vzdělávání žáků.

Mezi zařazované hudební aktivity patří např. zpěv, reprodukováná hudba a hudebně pohybové činnosti. Zpěv je dobrým motivačním prostředkem, nepotřebujeme k němu žádné pomůcky, společný zpěv sdružuje skupinu lidí, pomáhá dosáhnout dobrého stupně soustředění dětí na další činnost. Poslech hudby může mít relaxační účinky, může být úvodní motivací k výtvarným, dramatickým, tanečním činnostem. Poslechové skladby navozují příjemné pracovní prostředí, navozují dobrou, uvolněnou náladu, snižují agresivitu a stres v pracovních skupinkách i u jednotlivců. Hudebně pohybové činnosti zpestřují a nově oživují zpívanou píseň. Žáci jiným způsobem subjektivně prožijí děj písně.

Vzdělávací obsah je v RVP ZV rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Ty jsou tvořeny jedním nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory. Vzdělávací obsah učiva na 1. stupni ZŠ je spjat pouze s těmito vzdělávacími oblastmi:

- Jazyk a jazyková komunikace (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk*)
- Matematika a její aplikace (*Matematika a její aplikace*)
- Informační a komunikační technologie (*Informační a komunikační technologie*)
- Člověk a jeho svět (*Člověk a jeho svět*)
- Umění a kultura (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)
- Člověk a zdraví (*Tělesná výchova*)
- Člověk a svět práce (*Pracovní činnosti*) (RVP ZV, s. 18)

Mezipředmětové vztahy a HV:

Jazyk a jazyková komunikace – jazykolamy, vytleskávání slabik, říkanek, rytmický doprovod recitace, zpěv anglických písní, apod.

Matematika a její aplikace – počítání linek a mezer notové osnovy, orientace v notové osnově (daná nota leží pod, nad, hned za,...), počítání dob v taktu, počítání do pěti (píseň Jedna, dva, tři, čtyři, pět), pořadí (píseň Když jsem já sloužil), apod.

Informační a komunikační technologie – použití interaktivních hudebních programů (např. *IHV*)

Člověk a jeho svět – motivace ročních období písněmi (např. Jaro, jaro; Červená se, line záře; Vlaštovičko, leť; Bude zima, bude mráz; apod.), skladba Vltava, písně Já jsem z Kutné Hory, Když jsem jel do Prahy, Okolo Třeboně, Okolo Hradce (vlastivěda)

Umění a kultura – kresba, malba reprodukováné hudby, kulisy k hudebním představením, návrhy kostýmů, ztvárnění nálad (dle poslechu skladby)

Člověk a zdraví – hudebně pohybové aktivity v hodinách tělesné výchovy

Člověk a svět práce – výroba jednoduchých hudebních nástrojů (např. plnění pet lahví nebo obalů z kinder vajíček pískem, semínky, apod.)

1.2.1 Průřezová témata a jejich rozvíjení v hodinách HV

V RVP ZV reprezentují průřezová témata okruhy aktuálních problémů současného světa a tím pádem se stávají nedílnou součástí základního vzdělávání. Pomáhají rozvíjet a formovat osobnost žáka v oblasti hodnot a životních postojů. Tvoří tedy povinnou součást základního vzdělávání.

Tematické okruhy průřezových témat přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků. Procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Pozitivně ovlivňují rozvíjení klíčových kompetencí a proces utváření žáků. Žáci mají možnost utvářet si ucelený pohled na danou problematiku a zároveň uplatňovat širší spektrum dovedností.

Obsah jednotlivých průřezových témat, která jsou doporučena pro základní vzdělávání, je propojen s jednotlivými vzdělávacími oblastmi. Průřezových témat je celkem šest.

- **Osobnostní a sociální výchova**

Toto průřezové téma je praktické, má každodenní využití v běžném životě. Učivem se zde stává sám žák, žakovská skupina, každodenní běžné životní situace. Vše se odvíjí od konkrétního žáka, jeho individuálních potřeb, jeho osobnosti i zvláštnosti. Smyslem je pomáhat jednotlivcům v utváření praktických životních dovedností. Dále pak hledání cesty k životní spokojenosti, která bude založena na dobrých vztazích k sobě samému, k dalším lidem a k celému světu.

- **Výchova demokratického občana**

Má mezioborový a multikulturní charakter. Představuje syntézu mnoha hodnot (např. spravedlnost, tolerance a odpovědnost, rozvoj kritického myšlení, vědomí vlastních práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání společnosti, apod.).

Žáka má vybavit základní úrovní občanské gramotnosti, jejíž podstatou je schopnost jednotlivce orientovat se v problémech a konfliktech demokratické společnosti. V případě řešení problémů má jedinec postupovat konstruktivně, v rámci zachování osobní důstojnosti s ohledem na zájmy celku.

- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**

Průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech klade důraz na mezinárodní porozumění, podporuje globální myšlení. Cílem je vychovat z žáků zodpovědné a tvořivé evropské občany, kteří budou v dospělosti schopni být flexibilní jak v občanské a pracovní sféře tak i v osobním životě. Rozvíjí vědomí identity evropské při respektování identity národní.

Podporuje ve vědomí a jednání žáků tradiční evropské hodnoty (např. humanismus, svobodná lidská vůle, morálka, uplatňování práva a osobní zodpovědnost, apod.).

- **Multikulturní výchova**

V rámci tohoto průřezového tématu mají žáci možnost seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Mohou si pak lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci. Seznamuje se základními specifiky ostatních národností žijících ve společném státě. Pomáhá nacházet styčné body pro vzájemné respektování, společné aktivity a spolupráci. Dotýká se mezilidských vztahů ve škole, vztahů mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou, mezi školou a místní komunitou.

- **Environmentální výchova**

Toto průřezové téma se svým obsahem snaží přivést jednotlivce k pochopení vztahů člověka a životního prostředí. Poukazuje na nutný přechod k trvale udržitelnému rozvoji společnosti. Zdůrazňuje odpovědnost každého člověka i celé společnosti. Vede k aktivní účasti na ochraně prostředí, snaží se nasměrovat životní styl a hodnotovou orientaci žáků.

- **Mediální výchova**

Nabízí základní poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii. Jednotlivec by měl umět zpracovat a vhodně využít podněty z okolního světa a k tomu je zapotřebí správně vyhodnotit informace získané z médií. Ta mají totiž výrazný vliv na chování jedince a společnosti, na utváření životního stylu a na kvalitu života vůbec. Mediální sdělení je třeba vyhodnotit z hlediska záměru jejich vzniku (informovat, přesvědčit, manipulovat, pobavit) a z hlediska jejich vztahu k realitě (věcná správnost, logická argumentační stavba, hodnotová platnost), a to vyžaduje náležitě zkušenosti.

Mediální výchova má tedy vybavit žáka základní úrovní mediální gramotnosti (historie, struktura a fungování médií, analýza sdělení a jeho věrohodnost, apod.). (RVP ZV, s. 90 – 101)

Rozvíjení průřezových témat v hodinách HV:

Osobnostní a sociální výchova – žáci mezi sebou komunikují jen pomocí zvuků, Morseova abeceda vytleskávaná, vyťukávaná pomocí dřívěk, reakce na zvukový podnět, vyjádření pocitů zvukem, melodií, tichá pošta – přeposílání daného zvuku, apod.

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech – poslech různých typů skladeb, od různých autorů, z různých států, porovnávání skladeb, v 5. ročníku první pokusné referáty o skupinách, zpěvácích a hudebnících, referát o vybraném hudebním období, apod.

Multikulturní výchova – vnímání odlišnosti jednotlivých kultur pomocí poslechu jejich lidové hudby, hymny, typických hudebních nástrojů, netradičních nástrojů, apod.

Mediální výchova – žáci sledují hudební pořady v televizi, na internetu, jednotlivě nebo ve skupinách zpracovávají zadané informace o hudebních interpretech, čtou si v hudebních časopisech, sami se podílí na školním časopise, apod.

1.3 Nejčastěji používané řady učebnic HV

Tato kapitola je v diplomové práci zařazena z důvodu možného propojení interaktivního programu *IHV* s obsahem učebnicových řad jednotlivých autorů a nakladatelství. Program není vázán na konkrétní řadu učebnic.

Nejpoužívanějšími učebnicemi HV je řada učebnic nakladatelství SPN, kterou uvedlo, v rámci výzkumu Masarykovy univerzity v Brně, 48 % respondentů. Dalších 10 % uvedlo řadu J. Jaglové z nakladatelství Nová škola, 5 % učebnice vydavatelství Fortuna a 1 % nakladatelství Jinan.

Nepatrné skupiny respondentů uváděly rovněž příručky J. Herdena *My pozor dáme a posloucháme*, *My pozor dáme a nejen posloucháme*, J. Prchala *Populární hudba ve škole* a *Nebojte se klasiky*, J. Holubce a L. Hurníka.

Nejoblíbenějšími zpěvníky používanými na ZŠ je řada *Já, písnička*, kterou uvedlo 46 % respondentů. Dalším dostupným zdrojem je internet. Dle výzkumu si učitelé často tvoří osobní zpěvník kopírováním vybraných písní. (Crha, Juříčková, Prudíková, 2010, s. 61)

V diplomové práci jsou blíže charakterizovány učebnicové řady nakladatelství SPN, Nová škola a Pansofia.

1.3.1 Řada učebnic SPN

Autorkou učebnice HV pro 1. a 5. ročník je Marie Lišková. Jejím spoluautorem učebnic HV pro 2., 3. a 4. ročník je Lukáš Hurník.

Obsah učiva učebnice pro 1. ročník

- Dechová a hlasová cvičení: opěrné písně pro 3. a 5. stupeň tonální písňové metody, klesající melodie, durový kvintakord, atd.
- Rytmická cvičení: hra na ozvěnu, deklamace říkadel, tleskání na těžkou dobu, vytleskávání rytmických cvičení, imitace, opakování rytmických figur
- Pohybová cvičení: pochod, pohybová improvizace, hra na tělo, pantomimické znázornění nástrojů
- Hudební teorie: zvuky a tón, klesání melodie, spojování rytmu a melodie se zápisem, pojmy nota, notová osnova, houslový klíč, vysoké a hluboké tóny, délka tónů, tempo, dynamika
- Instrumentální doprovod: hry na dětské nástroje Orffova instrumentáře
- Poslech: J. Brahms, A. Dvořák, G. P. Telemann, B. Smetana, G. Bizet, Ch. W. Gluck, hymna ČR, ukázky hry na klavír, flétnu a housle

Učebnice je rozčleněna do tzv. setkání. Setkání je 20 a mají název podle pohádek (např. Zlatovláska, Jak se Honza učil latinsky, Šípková Růženka, apod.). Pohádky zde slouží k motivaci – pohádkové postavy souvisí s postavami zařazenými v jednotlivých setkáních. Všechny tyto pohádky jsou v plném znění uvedeny v metodice, některé na CD. Náměty pro činnost v hodinách hudební výchovy jsou v metodice k této učebnici uspořádány pod názvem Hudební nápadník. Nápadník je zdrojem nápadů, námětů a her, které učitel může v hodinách využít.

Obsah učiva učebnice pro 2. ročník

- Dechová cvičení a hlasová cvičení: vzestupná a sestupná melodie, „intonační schody“, úvod do dvojhlasého zpěvu, atd.
- Rytmická cvičení: rozlišování rytmických figur, deklamace, rytmický dvojhlas (příp. trojhlas), rytmická cvičení, atd.
- Pohybová cvičení: vyjadřování pocitů pohybem, pantomima, reakce na směr melodie a dynamiku, hra na tělo
- Hudební teorie: dvoudobý a třídobý takt, nota půlová, čtvrt'ová a osminová, pomlky čtvrt'ová a osminová, dynamika – piano, mezzoforte, forte, noty c, d, e

- Instrumentální doprovod: rytmické nástroje Orffova instrumentáře, xylofon, hra na lžíce a lžičky, rozlišování dynamiky
- Poslech: V. Novák, M. Ravel, J. D. Zelenka, C. Saint – Sæensan, B. Martinů, J. Haydn, L. van Beethoven, N. Paganini, F. Händel, F. Mendelssohn – Bartholdy, M. Ravel, V. Trojan, A. Dvořák, F. Schubert, J. J. Ryba, rozpoznávání hudebních nástrojů, rozlišení hudby vokální a instrumentální

I tato učebnice je členěna na 20 setkání. Tentokrát jde o tematická zaměření. (Počasí, Vlny a vlnky, Zvířátka, apod.). Náročnost hudebních činností se postupně zvyšuje.

Obsah učiva učebnice pro 3. ročník

- Dechová cvičení a hlasová cvičení: lidový dvojhlas (druhý hlas učitel), kánon, zesilování a zeslabování podle značek pro crescendo a decrescendo
- Rytmická cvičení: rytmická deklamace, rytmický doprovod dle zápisu, atd.
- Pohybová cvičení: mazurka, krokové variace, chůze během písně, zdůraznění metra, hra na tělo, hra na ozvěnu, vyjádření směru melodie pohybem, atd.
- Hudební teorie: třídílná forma aba, synkopy, dirigování, noty g, f, stupnice, pomlka půlová a čtvrt'ová, crescendo a decrescendo, lehká a těžká doba, pentatonika. Pojmy rytmus, melodie, dynamika, tempo a výraz.
- Instrumentální doprovod: melodické nástroje Orffova instrumentáře
- Poslech: L. Armstrong, J. Stivín, W. A. Mozart, L. van Beethoven, J. S. Bach, A. Honegger, A. Dvořák, A. Webern, A. Vivaldi a B. Smetana.
- Seznámení s dalšími nástroji: flašinet, řehťačka.

Učebnici pro 3. ročník tvoří 22 setkání (např. Starosti s muzikou, Hledáme odpověď, Valaši, U pana doktora, apod.).

Obsah učiva učebnice pro 4. ročník

Marie Lišková v úvodu k metodice uvádí, že postup při intonačních cvičeních je už známý – písně určené k intonaci jsou souborně uvedeny v závěru metodiky k učebnici.

- Dechová a hlasová cvičení: oktávový a kvintový skok, výraz zpěvu, práce s tempem a dynamikou, půltónové kroky, tečkovaný rytmus, sestupné řady tónů, rozvoj cítění vícehlasu (kánon), lidového dvojhlasu, zpívání podle not, počáteční melodie opěrných písní, zpívání na neutrální či solmizační slabiky
- Rytmická cvičení: rytmické ostinato, rytmická deklamace textu s tleskáním

- Pohybová cvičení: pochod, zdůrazňování dob, chůze v kruhu, hra na tělo, taktování, pohybová improvizace při poslechu indiánské hudby
- Hudební teorie: noty a, h, g, jednočárkované a dvoučárkované c, 4/4 takt, synkopa, ukončená a neukončená melodie, pojem předznamenání, křížky, béčka, půlová pomlka, pojmy durová a mollová tónina, pojem forma, variační forma, koncert, nástrojové skupiny, komorní hudba, životopisy skladatelů (A. Dvořák, L. Janáček, L. van Beethoven, J. Haydn)
- Instrumentální doprovod: Orffovy nástroje (podle partitury)
- Poslech: W. A. Mozart, J. Haydn, J. Brahms, L. Janáček, V. Novák

Učebnice pro čtvrtý ročník obsahuje 20 setkání. Jejich názvy jsou např. Dopis, Tajemství, U vody, atd.)

Obsah učiva učebnice pro 5. ročník

- Dechová a hlasová cvičení: vlastní hudební rondo, zpěv státní hymny Kde domov můj, jazykolamy, vyluzování přírodních zvuků
- Rytmická cvičení: deklamace jazykolamů, atd.
- Pohybová cvičení: divadelní hra se zpěvy, luskání prsty, vyjadřování rytmu, metra, taktu tleskáním, mlaskáním a podupem nebo chůzí, improvizace - hra na tělo, tance menuet, polka, mateník
- Hudební teorie: rondo, stupnice, jednočárkovaná a dvoučárkovaná oktáva, pomocné linky, rytmus, metrum, takt, stupnice C dur a G dur, tonika, dominanta, akord a akordické značky, zpěv vázaný – legato, učebnice obsahuje italsko – český slovníček výrazů označujících tempo a dynamiku, staccato, nota šestnáctinová, porovnávání vztahů mezi jednotlivými tóny v durové a mollové stupnici, seřazování pomíchaných taktů písničky, hudební forma, hudební věta a malá písňová forma dvoudílná a třídílná, předehra a mezihra
- Instrumentální doprovod: doprovod na metalofon a xylofon, výroba jednoduchého chřestidla, předehra a mezihra
- Poslech: F. J. Gossec, P. I. Čajkovskij, M. P. Musorgskij, M. Ravel, V. Trojan, A. Dvořák, W. A. Mozart

Setkání je v učebnici pro 5. ročník opět 20 (např. Vzpomínky, Mosty, Na Moravě, apod.)

1.3.2 Řada učebnic nakladatelství Nová škola

Autorkou učebnic HV pro 1. – 5. ročník je Jindřiška Jaglová.

Učebnice pro 1. ročník

Nese název *Začínáme s hudební výchovou* a je koncipována jako soubor pracovních listů, které obsahují prvotní hudební nauku s obrázky. Soubor obsahuje 11 pracovních listů. V metodice je učivo rozděleno dle měsíců (září - červen) a jednotlivých vyučovacích hodin, je zde úkol k nácvičení písně, případně metodika k hudebně pohybovým činnostem, pokyny k dechovým cvičením, hlasová cvičení, zpívání v různých dynamikách, tvoření hlavového tónu, zpěv v legátu. Popsána jsou rytmická cvičení (na ozvěnu, otázka a odpověď, vytleskávání slov písničky, rytmická deklamace básniček a rozpočítadel, štafeta, vytleskávání rytmu, jednoduchý rytmický vícehlas, dlouhé a krátké tóny, hra na tělo). Hudební teorie obsahuje tóny a zvuky, řeč a zpěv (hlasitě – potichu), notovou osnovu, tempo, hudební nástroje (vysoko – nízko), notu. Náměty pro instrumentální doprovod odkazují na Orffův instrumentář. Poslechové CD obsahuje pouze doprovody k jednotlivým písním.

Učebnice pro 2. ročník

V metodice je učivo rozděleno, a to podobně jako v prvním ročníku, do jednotlivých hodin v měsících školního roku. Dechová cvičení jsou realizována formou opakování z minulého ročníku (hra na vlak, mňoukání, zadržení dechu, atp.). Hlasová a intonační cvičení jsou rozvíjena pomocí melodie stoupající a klesající, přidává se volný nástup 1. a 5. stupně, hra na kukačku, samostatný začátek zpěvu po uvedení do tóniny a dokončení melodie. Rytmika je posilována ozvěnou, čtením zápisu rytmu (slabiky tá – ty), nalezením chyby v zápisu, kánonem, poznáváním písničky podle rytmu. Pohybová cvičení rozvíjí hudebně pohybové činnosti. Do hudební teorie spadá notová osnova, houslový klíč, zápis not do notové osnovy, nota čtvrt'ová a osminová, pomlka, takt, taktová čára, zápis not ve 2/4 a 3/4 taktu, základní dynamická znaménka (p, mf, f), zesilování a zeslabování, písničky lidové a umělé a rozlišování tempa. Instrumentálně žáci doprovází říkadla a písničky (hra základních tónů a kvint na xylofon, zvonkohru). K poslechu jsou doporučeny skladby B. Smetany, V. Trojana.

Učebnice pro 3. ročník

Dechová cvičení se opět opakují z minulých ročníků, přidány jsou jazykolamy a krátké vyslovování samohlásek ve slezském nářečí. Hlasová cvičení a intonace vede žáky

k rozšiřování hlasového rozsahu. Rytmická cvičení procvičují rytmický zápis (čtení i psaní) a kartičky s notami a pomlkami. Pohybová cvičení jsou zde uvedena formou tanečků, pohybu dle hudby, vyjádření směru melodie. Hudební teorie obsahuje pomlku půlovou, čtvrt'ovou a osminovou, basový klíč, repetici, hudební abecedu. Instrumentální doprovod vede k doprovodu písničky dle zápisu. K poslechu jsou doporučeny skladby V. Trojana, J. J. Ryby a A. Dvořáka.

Učebnice pro 4. ročník

Dechová cvičení, hlasová cvičení, intonace i rytmická cvičení jsou opakovány z minulých ročníků. Pohybová cvičení zahrnují hudebně pohybové činnosti, pohyb dle hudby, vyjádření směru melodie, valčík, polku. Hudební teorie prohlubuje opakování názvů not, hudebních nástrojů, apod. Žáci nově zkouší instrumentální doprovod písničky dle zápisu. Z poslechových skladeb jsou doporučeny např. skladby B. Smetany.

Učebnice pro 5. ročník

Dechová cvičení jsou realizována opět známým systémem z předchozích ročníků. Taktéž je tomu s hlasovými cvičeními a intonací, rytmickými a pohybovými cvičeními a instrumentálním doprovodem. V hudební teorii se žáci blíže seznamují např. se Státní hymnou ČR. Poslechové skladby doporučené pro toto období vzdělávání jsou např. Hymna ČR, L. Janáček, F. X. Brixl, J. J. Ryba, W. A. Mozart, V. Novák, J. S. Bach, K. Hašler.

1.3.3 Řada učebnic nakladatelství Pansofia

Autory učebnice HV pro 1. ročník jsou Blanka Knopová a Jaroslav Koutský, autorkou učebnice HV pro 2. ročník je Blanka Knopová.

Učebnice pro 1. ročník

Látka je v učebnici s názvem „Ahoj písničko!“ rozčleněna do dvaceti osmi lekcí, každá z nich věnuje pozornost určitému tématu (např. Zvuk a tón, Hra na hada, Hádej, hádej, neprohádej!, atd.). Publikace „Ahoj, písničko!“ není klasická učebnice, protože jednotlivé stránky nabádají k odstříhnutí. Postupně tedy žák získá 14 pracovních listů. V učebnici nalezneme:

- Dechová, hlasová a intonační cvičení (melodická ozvěna, výslovnost, frázování, fixace 5., 3. a 1. stupně, kánon, melodickou štafetu, zpěv podle notového zápisu, jednoduchý dvojhlas, vzestupnou a sestupnou melodii)
- Rytmická cvičení (rytmická ozvěna, deklamace, hra na tělo, kánon, rytmická štafeta)
- Pohybová cvičení (přirozený pohybový projev, hra na tělo, pohyb melodie naznačený rukou, dramatizace, vyjádření metra pohybem, dvoudobé taktovací gesto)
- Hudební teorii (zvuk a tón, zeslabování, zesilování, tempo, dynamika, takty, noty čtvrt'ové a osminové, houslový klíč, notovou osnovu, noty g, e, a, c, pomlku čtvrt'ovou)
- Instrumentální doprovody jednoduchých písní a popěvků, které jsou doprovázeny buď rytmizací nebo hrou na dětské nástroje (podle partitury)
- Poslechové skladby: hádání lidových písní podle úryvku, I. Hurník, P. Eben

Učebnice pro 2. ročník

Druhý, a zatím poslední díl této řady učebnic, nese název „Písničko, pojďme si hrát!“ Učebnice je tentokrát rozčleněna do třiceti lekcí, jedna lekce logicky navazuje na druhou (např. Hrajeme si s míčem, Hrajeme si u rybníka, Pohádka o dnešním ránu, Hrajeme si s notou d, Hrajeme si na strašení, atp.). V metodice je zpěvníček, kde je k většině písní uvedených v učebnici klavírní doprovod Jaroslava Koutského. Přílohou jsou tzv. intonační karty, na rubu těchto karet jsou obrázky hudebních nástrojů. V učebnici nalezneme:

- Dechová, hlasová a intonační cvičení (tonální písňová metoda, stoupavá a klesavá melodie, legato, hudební otázka a odpověď, intonační hra, kdy už mají děti uvědoměle intonovat pomocí tonální písňové metody, volný nástup 3. stupně, akcent, stupnicová řada, vzestupná a sestupná durová stupnice a rozložený kvintakord)
- Rytmická cvičení (deklamace textu, zrychlování, kánon, rytmická pravidelnost, dvoudobé metrum)
- Pohybová cvičení (hra na tělo, ostinátní rytmická figura, vzestupná a sestupná durová stupnice a rozložený kvintakord – děti mají naznačit pohyb melodie rukou, přehazování míčku ve dvoudobém metru, sudé a liché metrum, dramatizace)
- Hudební teorii (práce s notovým zápisem, rozlišování 2/4 a 3/4 taktu, nota d, a, akcent, nota půlová, 3/4 takt, stupnice C dur, pomlka osminová, rozlišování pojmů zvuk a tón, výška tónu, řada vzestupná a sestupná, zrychlování a zpomalování, práce s dynamikou, rozlišení tempa)
- Instrumentální doprovod (hra na orchestr, mlýny, počasí, zvíře)

- Poslechové skladby, které prohlubují vnímání vícehlasu, melodie a dynamiky, vyšší a nižší ženské hlasy, rozdíly v tempu a dynamice, doporučeny jsou skladby vokální a instrumentální (A. Sarauer, B. Martinů, B. Smetana, E. Hradecký, P. Eben, V. Trojan, B. Bartók, C. Saint – Saëns)

2 Interaktivní a multimediální pomůcky v HV

Datem 1. 9. 2010 nabyl platnosti nový vzdělávací obor RVP ZV - Filmová/Audiovizuální výchova. Tento doplňující vzdělávací obor je zaměřen především na tvorbu filmových žánrů. Umožňuje školám obohatit obsah vzdělávací oblasti Umění a kultura. Vzdělávací obsah zde rozvíjí žákovu pozici coby uživatele filmových a obecně audiovizuálních produktů. Podporuje prostřednictvím filmových/audiovizuálních výrazových prostředků vnímavost a tvůrčí schopnosti jednotlivce.

Učebními pilíři je:

- uplatnění subjektivity, pozorování a smyslového vnímání
- uplatnění senzibility, fantazie a kreativity
- posilování a prohlubování komunikačních schopností a komunikace samotná

Těmto pilířům má být podřízeno využívání multimediálních technologií.

(Dostupné z: <http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>)

2.1 Multimediální technologie v RVP

V RVP ZV je v učivu hudební výchovy, v kapitole Instrumentální činnosti, zmínka o notačních programech (např. Capella, Finale, Sibelius).

Ty jsou chápány jako prostředek k záznamu hudby. Vymezení jejich funkce, jejich bližší využití i používání ostatních multimediálních technologií je ponecháno k individuálnímu posouzení jednotlivých hudebních pedagogů. Každá škola by však měla mít vše uvedeno ve vlastním dokumentu ŠVP. (RVP ZV, s. 68)

Pojem „multimediální“ překládá *Slovník cizích slov* jako „mnohonásobné“ zprostředkování sdělovacími médii. (Linhart, 2003, s. 240 a s. 254)

Tento termín dnes vnímáme v širších souvislostech. Neoznačuje nám pouze nosiče audiovizuálních a digitálních dat (MC, CD, DVD), ale pomáhá nám zprostředkovat, vytvořit, popř. upravit vizuální a zvuková data. Pod pojmem multimediální technologie si můžeme představit didaktické pomůcky určené pro práci s videem a se zvukem.

Multimediální technologie můžeme rozdělit na:

- Multimediální hudební programy (audioprogramy, programy pro záznam a úpravu zvuku, sekvencery, hudební výukové softwary, notační programy, apod.)
- Počítačové zařízení a příslušenství
- Ostatní zařízení (interaktivní tabule, hlasovací zařízení, apod.)
- Internetové servery a sociální sítě (Youtube, Instant Messaging, Wikipedie, aj.)

Z výzkumu, který provedla KHV PdF MU v Brně v roce 2010 vyplývá, že dvě třetiny respondentů (učitelé HV) mají ve škole hudebnu, ale pouze 70 % ji může pravidelně využívat. Vybavení hudebny hodnotí 63 % respondentů jako dostatečné. Většina dotazovaných má k dispozici CD přehrávač, více než polovina kazetový magnetofon, DVD přehrávač, televizor a videopřehrávač.

Z audiovizuální techniky využívají respondenti nejvíce CD přehrávač (96 %) a DVD přehrávač (63 %). Dalších 13 % respondentů využívá nahrávací zařízení (magnetofon, diktafon, digitální kameru). V možnosti „jiné“ uvedli respondenti tato další technická zařízení: reproduktorová soustava, mikrofony i bezdrátové, zesilovač, ozvučovací aparatura, karaoke, sensorová (ozvučená) notová tabule, mixážní pult, domácí kino, kombo, minidisk, videokamera, nahrávací studiové programy, vizualizér.

Největšímu počtu respondentů schází z technického vybavení interaktivní tabule.

Nejpoužívanějšími notačními programy jsou placené programy Sibelius, Capella a Finale. Na trhu jsou i programy, které jsou zcela zdarma a nabízí srovnatelné možnosti využití (např. MuseScore). (Crha, Juříčková, Prudíková, 2010, s. 63 a s. 91)

2.1.1 Interaktivní programy HV na domácím trhu

V současné době si může škola zakoupit tyto interaktivní výukové programy HV:

- Mgr. František Hejnák - *Elektronické učebnice Hv pro 6. - 9. ročník ZŠ* (pro 1. - 4. ročník víceletých gymnázií, pro hudební nauku v ZUŠ); *Elektronické učebnice Hv pro 6. - 9. ročník ZŠ – procvičování*; *Elektronické učebnice Hv pro 4. a 5. ročník ZŠ* (učebnice jsou vydány společně na jednom DVD disku)
(Informace dostupné z: <http://ucebnice-hv.webnode.cz>)

- *Multimediální interaktivní učebnice Hudební výchova* nakladatelství Nová škola
(Informace dostupné z: <http://www.nns.cz/blog/multimedialni-interaktivni-ucebnice-hudebni-vychova>)

- *Písničky z I. A* nakladatelství Charta Musica
- Digitální učební materiály vytvářené pedagogy – *DUMY*
(Dostupné z: <http://www.veskole.cz/dumy>)
- MgA. Miroslav Brůček – *Interaktivní hudební výchova* (určeno žákům ZŠ)
(Informace dostupné z: <http://www.eurodidact.cz>)

Kritériem pro výše zmíněný výčet programů bylo zadání klíčových slov do internetového vyhledávače (interaktivní hudební výchova, hudební výukový software).

2.1.2 Zahraníční výukové programy:

Ze zahraničních interaktivních programů je možné zakoupit tyto:

- *EarMaster5* - výukový program sloužící k cvičení sluchové analýzy. Pomáhá rozvíjet schopnosti rozpoznání harmonie, intonace a rytmu. Výukové lekce obsahují poslech a zápis intervalů, akordů, stupnic, rytmů a melodií, výuku improvizace a kompozice. Program je v češtině. Je určen především učitelům a školám.
(Informace dostupné z: <http://www.earmaster.com/version6/features.htm>)
- *Rhythmus-Trainer* - interaktivní výukový program zaměřený na zdokonalení schopnosti praktického čtení rytmu. Pomocí počítačové klávesnice nebo klaviatury pianu jsou hrány takty zobrazené na obrazovce. Program je v češtině a je určený pro skupinovou výuku ve třídách hudebních škol.
(Informace dostupné z: <http://www.midimaster.de/indexe.htm>)
- *Auralia* - Výukový program pro cvičení a testování hudebního sluchu (obsahuje 41 lekcí výuky hudebního sluchu pro všechny hudební styly). Procvičuje stupnice, intervaly, rytmy, intonaci, akordy, atd. Je určen všem věkovým kategoriím.
(Informace dostupné z: <http://www.sibelius.com/products/auralia/index.html>)
- *Sibelius Instruments* – jedná se o průvodce hudebními nástroji, které se používají ve velkých orchestrech i menších hudebních souborech. Je to jakási interaktivní encyklopedie obsahující kompletní informace o každém hudebním nástroji, včetně jeho historie, kvízu, popisu způsobů notového zápisu a množstvím hudebních ukázek pro daný hudební nástroj. Je určen školám, učitelům, studentům, hudebním skladatelům a aranžérům.
(Informace dostupné z: <http://www.audiotek.cz/product-11342-sibelius-instruments>)

- *Sibelius Groovy Jungle, City, Shapes* – jedná se o výukové programy určené dětem od 5 do 11 let. Stylem připomínají počítačové hry. Obsahují notaci a hudební terminologii. Děti se dozví více o notaci a provádějí složitější poslechové úkoly, jsou zde použity otázky a odpovědi, bluesové stupnice, děti mohou vytvářet náročnější kompozice.
(Informace dostupné z: <http://www.disk.cz/disk/producer2.csp>)
- *Musition 4* - výukový program pro cvičení a testování hudební teorie. Program je vhodný pro studenty hudby všech věkových kategorií.
(Informace dostupné z: <http://www.sibelius.com/products/musition/index.html>)
- *Midimaster scoretrainer* - program pro čtení not na počítači určený především školám. Je v českém jazyce.
(Informace dostupné z: <http://www.audiotek.cz/>)

Kritériem pro výše zmíněný výčet programů bylo rovněž zadání klíčových slov do internetového vyhledávače (interaktivní hudební výchova, hudební výukový software).

3 Obsah programu Interaktivní hudební výchova

Zdrojem k vytvoření programu *IHV* byly zkušenosti autora s interaktivními programy určenými pro jiné vyučovací předměty (M, JČ, apod.), vlastní vzdělání v hudebním oboru (Konzervatoř a HF JAMU Brno), praxe nejen na ZUŠ, ale i na I. a II. stupni ZŠ.

Dalšími zdroji jsou používané učebnice hudební výchovy, internet a dostupná literatura.

Program *IHV* obsahuje v nezkrácené formě díla určená pro poslech. Některá mají i vizuální návaznost (fotografie, videa). Je zde interaktivní poslechový test, který obsahuje určování předeher a doher k lidovým písničkám a hádání lidových písniček podle krátkých úvodních ukázek.

Součástí programu *IHV* je instrumentální doprovod lidových písní určený k aktivnímu zapojení žáků (zpěv a hra na nástroj), a to i v počítačové učebně. Tento doprovod je v instrumentaci komorního orchestru, elektronicky zpracovaný, bylo využito kvalitní počítačové simulace zvuku reálných nástrojů (např. flétna, hoboje, smyčcová sekce, apod.). Zvuk klavíru vede jednohlasně melodickou linii zpěvu. Každá písnička je ve třech tóninách, aby si vyučující mohl vybrat podle pěveckých možností třídy. Zmíněné lidové písně jsou i na samostatném CD ve formátu mp3.

Požadavky RVP ZV (hra na jednoduché nástroje) jsou zde splněny hrou na flétnu. Program *IHV* obsahuje fotografie s prstoklady hry na flétnu a metodicky vede výuku hry na flétnu od jednodušších písniček s menším počtem tónů ke složitějším. Rozsah lekcí hry na flétnu je tři nebo čtyři písničky pro každý nový tón. Celkem vede ke hraní v rozsahu od c^1 po e^2 . Prstoklady ostatních tónů jsou v interaktivní vizuální kapitole. I zde lze hrát s hudebním podkladem.

Hravá forma testů vede k aktivní účasti žáků. Hudební podklady mají širší využití (např. školní vystoupení, akademie, apod.).

Výukový program *IHV* nepostihuje všechny oblasti a očekávané výstupy RVP ZV. Jeho použitím však může učitel naplnit požadavky RVP ZV po stránce hudební teorie, poslechu skladeb, zpěvu lidových písní a hry na flétnu (nebo jiný melodický nástroj).

Intonace, dechová a hlasová cvičení jsou dobře zpracovány např. v publikacích *Lidové písničky a hry s nimi* (Šimanovský, Tichá, 1999) a *Učíme děti zpívat* (Tichá, 2005).

Didaktické metody a metodické postupy hudebních činností v předmětu Hudební výchova (hlasová výchova, intonace, nácvik jednohlasé písně, vícehlasý zpěv, rytmus

a instrumentální doprovody), jsou komplexně zpracovány v publikaci *Didaktika hudební výchovy I* (Synek, 2004).

Hudebně pohybové činnosti, jejich praktické náměty a metodické postupy pro zařazení pohybových prvků do výuky, jsou zpracovány v publikaci *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ* (Knopová, 2005).

Program *IHV* obsahuje tyto části:

- ***Hudební abeceda a notopis*** – notová osnova, noty, délky not, pomlky, houslový a basový klíč, takt (celý 4/4, 3/4, 2/4), názvy not, stupnice (s křížky, béčky, dur i moll), předznamenání
- ***Hudební nástroje*** - smyčcové, strunné drnkací, dechové dřevěné i žesťové, bicí laděné i neladěné, klávesové nástroje, ostatní nástroje (cimbál, foukací harmonika, akordeon, dudy), orchestr, dirigent, lidský hlas, soubory hudebních nástrojů (duo, trio, kvarteto..., big band, dechový orchestr, cimbálová muzika, dudácká kapela)
- ***Hudební pojmy*** - akordy, dynamická znaménka, základní italské názvy, metrum, staccato a legato
- ***Hudební formy*** - rondo a kánon (s námětem, jak lze vyzkoušet ve třídě), lidová a umělá píseň, malá a velká písňová forma, menuet, valčík, polka, opera, opereta, muzikál, balet (s videi z you tube), intervaly, dvakrát snížený a zvýšený tón, repetice
- ***Poslechové skladby*** s upozorněním, čeho si mají žáci ve skladbě všimnout
- ***Hudební skladatelé*** - F. Škroup, B. Smetana, A. Dvořák, L. Janáček, B. Martinů, W. A. Mozart, L. van Beethoven, G. Verdi, R. Wagner
- ***Přiřazování předeher a doher k lidovým písničkám.***
- ***Hra na flétnu***
- ***Hádáme lidové písničky***
- ***Instrumentální doprovod lidových písniček s texty***

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 Metodika a soubor výukových aktivit k programu Interaktivní hudební výchova

Tato část diplomové práce je věnována metodice k programu *IHV* a souboru výukových aktivit. Popisuje jednotlivé části *IHV*, seznamuje s možnostmi jeho využití v hodinách hudební výchovy.

Jednotlivé vyučovací jednotky hudební výchovy by měly obsahovat následující části:

- Hlasová výchova - držení těla, správný postoj, posazení při zpěvu; dechové cvičení (nádech, zadržování tónu, výdech); rozezpívání (vhodná cvičení k navození hlavového tónu, hlasová cvičení, rozšiřování hlasového rozsahu, nasazení tónu, výslovnost, uvolňování mluvidel, hudební deklamace, hlasová hygiena)
- Intonace - tonální písňová metoda, diatonické postupy, výška tónu, pohyb melodie, volné nástupy, opěrné písňe
- Nácvič písňe – nácvič imitací, nácvič intonací, smíšený postup
- Rytmus - deklamace, hra na tělo, hra na dětské hudební nástroje, pohyb
- Instrumentální doprovody (Orffův instrumentář, hra na flétnu, rytmické a melodické doprovody) (Synek, 2004, s. 7 – 60)

Součástí vyučovacích jednotek HV jsou samozřejmě i poslechy skladeb, nauka o hudebních nástrojích, hudebních skladatelích, hudební abecedě, notopisu a hudebních pojmech.

Při tvorbě metodiky je brána na zřetel osobní zkušenost autora diplomové práce s výukou HV na 1. i 2. stupni ZŠ, dále jeho poznatky z oblasti výuky hudební nauky na ZUŠ a desetiletá praxe učitele flétny a kláves na ZUŠ. V neposlední řadě vlastní umělecké vzdělání autora (Konzervatoř Brno, Hudební fakulta Janáčkovy akademie múzických umění v Brně).

Soubor výukových aktivit je součástí metodiky a obsahuje motivační pohádky (autor diplomové práce je autorem pohádek) propojené s písničkami obsaženými v programu *IHV* spojené s hudebně pohybovými činnostmi. Notový zápis ke všem uvedeným písničkám je ve zpěvníku *Já písnička*. Jednoduché pohybové prvky, které nezabírají mnoho času při nácvič, mohou sloužit zároveň jako hudební rozcvička na začátku vyučování.

Když učitel seznamuje žáky s novým hudebním nástrojem, má několik možností, jak jim jej přiblížit. Jednotlivé nástroje může ukázat na černobílých plakátech, jejichž soubory znají hlavně starší generace pedagogů, dále může využít knihy, internet, někdo z žáků, či sám učitel mohou na daný nástroj hrát, apod.

V programu *IHV* jsou fotografie a videa jednotlivých nástrojů. Zvláště mladší žáky učitel vždy spolehlivě motivuje pohádkou. Na trhu je v současné době několik dětských knih o hudebních nástrojích (např. kniha Marie Kubátové – *Veselé pohádky z muzikantské zahrádky*, Ilji Hurníka – *Jak se hraje na dveře a jiné muzikantské pohádky*), které se staly inspirací pro vznik vlastních autorských pohádek s touto tematikou.

V rámci mezipředmětových vztahů mohou pohádky sloužit jako motivace pro práci žáků ve výtvarné výchově (jak vypadá víla Zvonilka, apod.), tělesné výchově (honička s meluzínou Zinou, apod.), v jazyce českém (vyprávění, popis hlavní postavy a její charakteristika, apod.), přírodovědě a prvouce (violka vonná, řebíček zahradnický, čížek, tesařík, atd.) a ve vlastivědě (Kutná Hora, Řecko).

Program *IHV* je primárně určen pro výuku hudební výchovy na 1. stupni ZŠ prostřednictvím moderní didaktické techniky. Obsahem je učivo hudební výchovy 1. – 5. ročníku ZŠ, které je uzpůsobeno požadavkům RVP ZV. Mnohá témata se však znovu objevují i na 2. stupni ZŠ, proto lze program *IHV* využít také tam. Autor diplomové práce je zároveň autorem programu.

Program je koncipován tak, aby vedl i pedagogy, jejichž aprobační není hudební výchova (a přesto ji musí vyučovat), k aktivnímu přístupu k HV a následně i k aktivnější práci dětí v těchto hodinách. Nejedná se pouze o předávání teoretických znalostí hudební abecedy a hudebních forem, ale také o praktické – audiovizuální seznámení žáků s hudebními nástroji, seskupeními nástrojů, hudebními skladateli, instrumentálními díly, operami apod.

Vydavatelem programu *IHV* je firma euroDIDACT s.r.o. zastoupena panem Mgr. Karlem Spurným se sídlem v Olomouci.

Výukový program *IHV* byl vydán v roce 2011, je vložen na DVD nosič, k němu je přiloženo samostatné CD s lidovými písničkami. Součástí je i soubor devíti obrazů hudebních skladatelů (Mozart, Beethoven, Škroup, Wagner, Verdi, Smetana, Dvořák, Janáček a Martinů) a notová osnova s rozšířenými linkami. Informace o programu *IHV* jsou dostupné na stránkách firmy euroDIDACT. (<http://www.eurodidact.cz/show.php?id=13>)

Instalace programu *IHV*:

Program se instaluje z DVD nosiče spuštěním souboru setup.exe. Spustí se průvodce instalací. Síťová instalace je možná. Po instalaci se na ploše počítače objeví ikona *IHV*, po kliknutí myší na tuto ikonu se zobrazí úvodní obrazovka programu (příloha č. 1).

Kliknutím myší na ikonu zelené šipky se přesuneme do hlavního menu programu (příloha č. 2).

V nabídce je těchto sedm ikon:

1. Hudební abeceda a notopis
2. Hudební abeceda testy
3. Hudební nástroje (příloha č. 3)
4. Hudební pojmy
5. Hudební skladatelé
6. Hra na flétnu
7. Lidové písničky

Kliknutím myší na oranžový čtvereček se lze vrátit do předchozího menu.

4.1 Hudební abeceda a notopis

Tato kapitola se zabývá následující učební látkou: notová osnova, noty, délky not, pomlky, houslový a basový klíč, takt a druhy taktů, stupnice durové a mollové a předznamenání. Kliknutím na ikonu „*Hudební abeceda*“ v hlavním menu se otevře následující nabídka: Notová osnova, Noty, Délky not, Pomlky, Houslový klíč – basový klíč, Takt, Názvy not, Stupnice C dur, Předznamenání, Křížek, Běčko, Odrážka, Ostatní durové stupnice, Stupnice mollové.

Testy v této kapitole jsou následující:

- přiřazovací tzn., že se myší přesouvají hudební pojmy k odpovídajícím hudebním značkám, nebo opačně hudební značky k hudebním pojmům
- výběrové tzn. výběr správné varianty kliknutím myší
- test na třídění informací přetahováním ikon do tabulky.

Vyhodnocení správnosti testu se provádí kliknutím na ikonu červeného čtverečku, který se po splnění všech úkolů a správném řešení změní na zelený čtvereček - společně s nápisem „výborně“. V případě chybného řešení má žák možnost opravy.

▪ **Notová osnova**

Kapitola osvětluje vývoj notové osnovy a její dnešní podobu. V závěru je interaktivní test.

Noty se zapisují do notové osnovy. Pro lepší zapamatování počtu linek a mezer můžeme analogicky využít lidskou ruku (počet prstů a mezer mezi nimi).

Kohoutek houslový klíč

Motivace: Pohádka Kohoutek houslový klíč je vhodnou motivací pro téma notová osnova i pro témata houslový klíč, noty a klavír.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: píseň a pohybový doprovod Vyletěla holubička; rytmická deklamace a hra na tělo (autorská báseň Dobré ránko).

Byl jednou jeden houslový klíč. A nebyl jen tak ledajaký. Jen si, děti, představte, on vypadal zrovna jako nějaký kohout. Na hlavě měl chocholku, vzadu pestrobarevný ocas a vpředu zobáček, který uměl pochválit, zazpívat, zaveršovat, ale i napomenout. Ptáte se, koho chválil a koho napomínal?

Víte, on měl na starosti osm neposedných notiček: Cyrílka, Danielku, Emilka, Františka, Gustava, Aničku, Haničku a Cecilku.

Každý den je musel probudit, poskládat je správně do notové osnovy- tak, jak jdou za sebou. Každá notička se musela ohlásit svým jménem, potom písmenkem, kterým její jméno začíná, a když to všechno dobře dopadlo, mohly se notičky rozběhnout po linkách nebo se schovat v mezerách notové osnovy několikrát za sebou i na přeskáčku. Tak se totiž, milé děti, rodí nové písničky.

Jakápak bude ta dnešní písnička? Bude známá nebo úplně nová? Dobře poslouvejte, jak to bylo dál.

Kohoutek houslový klíč si načechral peří na ocase, učesal chocholku a spustil svou oblíbenou říkanku:

„Dobré ránko,

Aničko a Hanko,

Cecilko a Cyrílku,

Danielko, Emilku,

Gustave a Frantíku,

spusťte dnešní muziku.“

Musel to říct ještě dvakrát, aby se ti ospalci vzbudili. Když notičky stály v řadě před kohoutkem houslovým klíčem, začaly se řadit do notové osnovy. Ta má pět linek a čtyři mezery. Některé noty patří na linky, některé se schovávají v mezerách, ale jsou i notičky, které se zatoulají pod nebo nad notovou osnovu. „Hlaste se, milé notičky“, zvolal kohoutek houslový klíč. A notičky spustily: „Cyrílek, Danielka, Emilek, Frantík, Gustav, Anička, Hanka, Cecilka.“

„Výborně!“ pochválil je kohoutek houslový klíč. „A teď chci slyšet jen písmenka, kterými začínají vaše jména, moje milé notičky“, řekl kohoutek. „Cé, dé, é, fé,“ „No to snad nemyslíš vážně Frantíku! Znovu a tentokráte, prosím, správně“, přerušil notičky kohoutek houslový klíč. „Cé, dé, é, ef, gé, á, há, cé.“ „Správně, bravo!“, volal nadšeně kohoutek houslový klíč. „Můžeme začít skládat dnešní písničku.“ Notičky se zaradovaly a začaly si hrát na honěnou, na schovávanou, na slepou bábu a kdo ví, na co ještě a když už byly pořádně unavené, poskládaly se hala bala, za sebou i na přeskáčku do notové osnovy, kohoutek houslový klíč se posadil na její začátek a poté všichni společně poprosili klavír, aby jim tu dnešní písničku zahrál. Klavír byl moc dobrý kamarád kohoutka houslového klíče i neposedných notiček a vždy se moc těšil na novou písničku.

Když se mu notičky předvedly v celé své kráse, klavír nadšeně zvolal: „Ta se vám ale povedla! Teď by to chtělo ještě nějakého šikulku, co vymyslí písničce slova. „Já, já, já vím“, volal kohoutek houslový klíč. A za chvíli byla na světě písnička i se slovy. A vy, milé děti, si ji teď poslechněte.

Na nápěv Vyletěla holubička ze skály

Kohoutek chtěl, aby noty nespaly, nespaly,
aby rychle z pěti linek vstávaly,
ony se však do mezírek schovaly.

Jestli vám ta písnička připomněla jinou, kterou možná dobře znáte, můžete si ji zazpívat a zatančit. Nápěv písničky najdeme v publikaci *Já, písnička*. (Jánský, 1995, s. 70)

Vyletěla holubička ze skály – pohybový doprovod

1. Sloka

„*Vyletěla holubička ze skály, ze skály,*“

Děti pracují ve dvojicích, stojí naproti sobě a rukama mávají ladně nahoru a dolů jako při mávání křídly.

„probudila modré oči ze spaní, probudila modré oči ze spaní.“ Pokládají hlavu na ruce střídavě na obě strany jako při ukládání ke spánku.

2. Sloka

„Kdyby byly modré oči nespaly, nespaly,“ Děti se drží za ruce a točí se v páru taneční chůzí.

„Byly by tu holubičku dostaly, byly by tu holubičku dostaly.“ Děti zvedají ruce pomalu nahoru jako při tvoření branky a zase dolů. Chytají ptáčka jakoby do klece.

3. Sloka

„Nebyla to holubička, byl to pták, byl to pták,“ Zkříží ruce v zápěstích a z dlaní udělají křídla, kterými před sebou mávají.

„když mne nechceš, můj holečku, nechej tak, když mne nechceš, můj holečku, nechej tak.“ Chytí se za ruce a protočí se pomalu na jednu stranu. V repetici provádí pohyb na druhou stranu.

4. Sloka

„Když mne nechceš milovati, nechtěj si, nechtěj si,“ Děti se opět točí taneční chůzí v páru.

„bude si mne namlouvati hodnější, bude si mne namlouvati hodnější.“ Protáčí se stejně jako v druhé frázi první sloky.

▪ Noty a délky not

Obecné vysvětlení pojmu nota a její grafické znázornění.

Noty nám slouží k zapsání písniček a skladeb. Dnes používáme pro noty tyto značky: nota celá, nota půlová, nota osminová, nota šestnáctinová (menší hodnoty not jsou v programu rovněž uvedeny, ale nespádají do učiva 1. stupně ZŠ).

Bližší vysvětlení rozdělení not podle délky a jejich grafické znázornění s interaktivním testem. Kapitola se také věnuje vysvětlení tečky za notou. Tečka u noty prodlužuje notu o polovinu její délky (příloha č. 4 a 5).

Motivace: Jak je možné, že stejným notám rozumí hudebníci v různých státech a nepotřebují k tomu žádné překladatele? Noty jsou totiž mezinárodní. Hudebníci si je mohou posílat emailem či poštou. Baskytarista ve Švédsku, kytarista z Čech, trumpetista z Austrálie, klavírista z Číny - ti všichni si mohou zahrát stejnou skladbu. Když se pak sejdou na společném koncertu, bude jim to krásně ladit.

Motivací pro dané téma je i pohádka Kohoutek houslový klíč (s. 32).

▪ **Pomlky**

Kapitola věnující se výkladu učiva o pomlkách. Na konci kapitoly se nachází interaktivní test (příloha č. 6).

Pomlky nám říkají, kdy a jak dlouho nemáme hrát nebo zpívat. Například při notě celé se drží tón 4 doby a při pomlce celé se naopak 4 doby hrát nesmí. Při pomlce půlové se nesmí hrát 2 doby, při čtvrtové jednu dobu a při osminové půl doby.

Další pomlky: šestnáctinová pomlka, dvaatřicetinová, čtyřiašedesátinová. Samozřejmě i u pomlky lze napsat tečku. Ta, stejně jako u not, prodlužuje dobu, kdy nehrajeme ještě o polovinu délky pomlky.

Motivace: Pozorný divák si na koncertu svých oblíbených muzikantů jistě všimne, že občas některý z nich nehraje. Že by se mu nechtělo? To ne, on má jen v partituře pomlky. Podle nich pozná, kdy nemá hrát.

▪ **Houslový klíč - basový klíč**

Znaménko, zvané klíč, určuje jména not v osnově. Píše se na začátku notové osnovy, vždy znovu na každém novém řádku. V závěru kapitoly je test na rozlišení houslového a basového klíče (příloha č. 7).

Do notové osnovy s houslovým klíčem se nám dobře zapisují noty od malého g až po e³. Houslový klíč je tzv. g klíč, protože tam, kde má začátek, se píše nota g¹. Basový klíč určuje notu malé f nacházející se mezi jeho dvěma tečkami.

Motivace: Když zvládneme krásný houslový klíč, můžeme si k jeho horní kličce dokreslit zobáček a oko, vpravo k „šnečkovi“ dokreslíme kohoutí ocas a vznikne nám kohoutek houslový klíč.

Motivací pro dané téma je pohádka Kohoutek houslový klíč (s. 33).

▪ **Takt**

Vysvětlení pojmů a závěrečný test, v němž si žáci procvičí znalosti o taktech (příloha č. 9 a 10).

Krátké úseky hudební skladby nazýváme takty (příloha č. 8). Označujeme je kolmými čarami. V taktu celém nebo 4/4 mohou být jenom čtyři doby. Nesmí tam být míň ani více dob, než 4. Do taktu 2/4 se vejdu jen 2 doby. Do taktu 3/4 se dají zapsat 3 doby.

Motivace:

Vhudebnívýchověseučímenovépísničkypovídámesionotáchahudebníchnástrojích.

Jak se vám čte tento text? Čte se špatně, protože mezi slovy postrádáme mezery. Taktové čáry mají podobnou funkci. Slouží nám k lepší orientaci v hudební skladbě. Představte si, že hrajete v orchestru skladbu, která má 650 taktů. Začátek jde dobře, ale konec je těžký a potřebujete si jej přehrát ještě třikrát. Pokud bychom neměli takty, museli bychom hrát neustále od začátku. My takty máme, proto se můžeme lehce domluvit, že si zahrajeme až od taktu číslo 595.

- **Názvy not**

Vysvětlení názvů not a jejich zápis do notové osnovy. Upozornění na nesprávný zápis (příliš velká nota přesahující linky, příliš malá nota). Na konci je test na názvy not s nápovědou (příloha č. 11 a 12).

Motivace: *V kalendáři najdeme spoustu lidských jmen. S notami je to mnohem jednodušší. Máme totiž jen sedm jmen not: c, d, e, f, g, a, h. Všechny klávesy na klavíru se nám podaří pojmenovat, pokud k písmenku noty použijeme ještě malé číslo. Motivací pro dané téma je pohádka Kohoutek houslový klíč (s. 33).*

- **Stupnice C dur**

Stupnice je uspořádaná dle daných pravidel. Jedná se o stoupající nebo klesající řadu tónů, a to v rozmezí jedné oktávy.

Motivace: *Žáci se seřadí u schodiště, postupně se každý postaví na jeden schod, poté se po jednom opět vrací na výchozí místo. Stupnice je vlastně řada po sobě seřazených tónů, jako by stály na schodech. Jenže my víme, že noty nepíšeme na schody, ale do notové osnovy. Motivací pro dané téma je pohádka Kohoutek houslový klíč (s. 32).*

- **Předznamenání**

Předznamenání (posuvky) jsou značky určené pro zvýšení nebo snížení výšky tónů v notovém záznamu. Ukázka klávesnice klavíru s bílými a černými klávesami (upozornění na chybějící černou klávesu mezi notami e-f a h-c půltón). Následuje vysvětlení pojmu předznamenání, křížek, béčko, odrážka.

Křížek - vysvětlení názvosloví not s křížky, fotografie klávesnice klavíru, upozornění na rozdíl mezi křížkem zapsaným na začátku notové osnovy, anebo jenom v taktu. Interaktivní test k tomuto tématu se nachází na konci kapitoly (příloha č. 13).

Béčko - vysvětlení názvosloví not s béčky, fotografie klávesnice klavíru, upozornění na rozdíl mezi křížkem zapsaným na začátku notové osnovy, anebo jenom v taktu. V závěru je uveden interaktivní test (příloha č. 14).

Odrážka - je posuvka, která ruší zvýšení či snížení tónu - značka ♯ (příloha č. 15).

Motivace: Hra (případně poslech ukázky v IHV) známé písničky My jsme žáci z 3. B – nejdříve od tónu c1 a poté od tónu a bez předznamenání. Co se změnilo? Co vám zní lépe? Připodobnění funkce odrážky ke gumování v sešitu.

- **Ostatní durové stupnice**

Stupnici můžeme vytvořit od kteréhokoliv tónu. První (a poslední) tón stupnice zároveň určuje její název.

- **Durové stupnice s křížky a s béčky**

Popis a grafické znázornění stupnic s křížky a béčky. Postup při zápisu křížků a béček, kvintový a kvartový kruh. Na konci kapitoly je test (příloha č. 16 a 17).

- **Stupnice mollové**

Tyto stupnice jsou v IHV zmíněny pouze okrajově, pokud by učitel chtěl učivo rozšířit. Vysvětleny jsou i pojmy mollová stupnice aiolská, harmonická a melodická. I zde jsou k dispozici interaktivní testy.

4.2 Hudební abeceda a notopis - testy

V této kapitole IHV jsou obsaženy vybrané souhrnné testy (příloha č. 18, 19 a 20) z kapitol *Hudební abeceda a notopis* (procvičování názvů not, procvičování délek not) a *Hudební pojmy* (procvičování intervalů).

4.3 Hudební nástroje

Tato sekce, která se nachází v hlavním menu programu *IHV*, se věnuje tématům: smyčcové nástroje, nástroje strunné drnkací, dechové dřevěné a žesťové nástroje, nástroje bicí laděné i neladěné, klávesové nástroje, ostatní nástroje (cimbál, fukací harmonika, akordeon, dudy), orchestr, dirigent, lidský hlas, soubory hudebních nástrojů.

U každého nástroje je uvedeno několik informací a zajímavostí z historie výroby nástroje, popis jeho jednotlivých částí, materiály ze kterých se vyrábí, popis hry na daný nástroj (držení apod.), fotografie nástroje, hudební ukázka a video hry na nástroj obsažené v *IHV* přímo v kapitole o nástroji.

U symfonických nástrojů jsou k dispozici video ukázky hráčů Olomoucké filharmonie.

Je zde uvedeno více informací, než v běžných učebnicích pro základní školy, aby vyučující mohl odpovědět na případné dotazy zvědavých žáků. Na konci každé skupiny nástrojů je interaktivní přiřazovací test – přiřazování názvů k obrázkům nástrojů (příloha č. 21 a 22).

4.3.1 Nástroje strunné smyčcové

Kapitola věnující se houslím, viole, violoncellu a kontrbasu. Učitel může žákům přečíst, spustit či vytisknout informace o jednotlivých nástrojích. V *IHV* má pedagog dále k dispozici obrázky nástrojů, jejich detailů, poslech vybrané skladby a hudební ukázkou profesionálního hráče.

Zajímavost: Dříve se na tyto nástroje drnkalo. Smyčec vypadal původně jako luk. Struny se vyráběly z ovčích střev. Smyčec se natírá kalafunou. (Oling, Wallish, 2004, s. 150, 162)

- **Housle**

Hudební ukázka v *IHV*: Felix Mendelssohn - *Koncert pro housle e moll, II. věta - Andante*.

Motivací pro téma housle jsou pohádky: Jak housle pomohly lásce Ondry a Terezky, O málomluvném Honzovi, Co dokázala Jirkova křídlovka, Jak viola ke jménu přišla.

Jak housle pomohly lásce Ondry a Terezky

Pohádka je vhodnou motivací pro téma housle.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti - píseň Ó řebíčku zahradnický a pohybový doprovod.

Mezipředmětové vztahy - přírodověda (řebíček zahradnický, javor)

V chaloupce u lesa bydlela se svou maminkou a pěti sourozenci i Tereška, která byla z dětí nejstarší. Tatínek jim umřel, a tak byli chudí. Na živobytí si vydělávali předením, ale přestože Tereška často pracovala s maminkou celou noc, byli stále chudí a mívali i hlad.

Kolem jejich chaloupky hnával na pastvu ovečky pasáček Ondra, stejně pracovitý a hodný jako Tereška. Měli se rádi a těšili se, že se jednou vezmou.

Ale Tereščina píle, dobrosrdečnost a hlavně krása se brzy zalíbila i bohatému sedláckému synku Jakubovi a požádal o její ruku. Tereška věděla, že potom by se mohla na statek přestěhovat i její maminka a všichni sourozenci a už by nemuseli trpět hladem. Věděl to i Ondra, přál Terešce štěstí, a proto souhlasil, ať si tedy Jakuba vezme.

Od té doby byl ale velice smutný, chodil jako tělo bez duše. Když jednou jako vždycky v poledne odpočíval se svými ovečkami pod statným javorem, celé své trápení jim vypověděl. Moc mu to ale neulehčilo. Věděl, že aby člověk zahnal smutek, je nejlepší dát se do práce. Proto vzal sekyru, javor pokácel a z jeho dřeva vyrobil překrásné housle.

Ráno v den svatby housle vzal a šel k chaloupce, kam si ženich Jakub přišel pro nevěstu. Právě spolu vycházeli ze dveří slavnostně vyzdobených rudými řebíčky a voňavými růžičkami, aby se vydali do kostela. Ondra přiložil smyčec k houslím, chtěl se písničkou rozloučit s milovanou Tereškou a popřát jí mnoho štěstí. Místo melodie však všichni uslyšeli, že housle samy zpívají:

1. **Ó řebíčku zahradnický,**

ó růžičko voňavá,

[: kterak na tě zapomenu,

když to není věc možná.:]

2. Zapomenu-li přec jednou,

zas mi lidi vzpomenou,

[: žes bývala veselejší,

když jsem chodil za tebou. :]

Ondrova bolest byla tak veliká, že dřevo starého javoru housle samo rozezpívalo.

Když to uslyšela nevěstina maminka a uviděla, že i Terešce tečou po tvářích slzy, řekla, že to nejde jinak, že musí být přece jen Ondrova. A tak si ji z kostela nakonec odváděl chudý pasáček.

A jak to bylo dál? No, měli čtyři chlapce a čtyři holky, jako je strun na houslích. A chudí byli, ale šťastní, a často od nich bylo slyšet javorové housle.

Nápěv písní najdeme v publikaci *Já, písnička*. (Jánský, 1995, s. 47)

Ó, řebíčku zahradnický - pohybový doprovod

1. Sloka

„ Ó, řebíčku zahradnický, ó, růžičko voňavá. Děti si hrají na to, že jsou v zahradě a přivoní
Ó, řebíčku zahradnický, ó, růžičko voňavá, “ si ke kytíčkám. Sklánějí se, do dlaní chytají
květy a ke každému přivoní.

„,kerak na tě zapomenu, když to není věc Děti květiny zalévají. V ruce drží konev
možná. Kterak na tě zapomenu, když to není a houpou se s ní dopředu, dozadu. Mohou si
věc možná.“ pomáhat předkročením a houpáním z jedné
nohy na druhou.

2. Sloka

„Zapomenu-li přec jednou, zas mi lidi Děti jakoby trhají květiny a skládají si je do
vzpomenou. Zapomenu-li přec jednou, zas mi ruky
lidi vzpomenou,“

„žes bývala veselejší, když jsem chodil za Zvednou ruce před sebe, jako když drží
tebou. Žes bývala veselejší, když jsem chodil květinu a zatočí se s ní na jednu stranu. Při
za tebou.“ repetici se mohou zatočit na druhou stranu.

O málomluvném Honzovi

Pohádka je vhodnou motivací pro témata tuba, heligón, housle, flétna, buben.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti - píseň Já jsem z Kutné Hory a pohybový doprovod.

Mezipředmětové vztahy - vlastivěda (poloha Kutné Hory)

V bohatém městě Kutná Hora žil byl jeden koudelník. Že nevíte, čím se koudelník živí?

Tak já vám to prozradím: koudelí. Že ani teď nevíte? Koudel jsou vlastně ta nejhorší krátká vlákna konopí nebo lnu, která se dají použít maximálně na výrobu hrubé příze, co se z ní dělají pytle nebo provazy. Takový koudelník moc bohatý nebyl, ani když byl z Kutné Hory. Jemu to ale nevadilo, měl co jíst a kde bydlet a měl syna, kterému široko daleko nebylo rovno. Honzovi bylo sotva šestnáct a už byl chlap jako hora. Byl to pořádný hromotluk, ale taky veselá kopa. Nic ho nerozházelo, pořád měl úsměv od ucha k uchu, a tak rozdával dobrou náladu, kudy chodil. Často si prozpěvoval:

[: **Já jsem z Kutné Hory**, z Kutné Hory koudelníkův syn.:]

[: Já mám v Praze tři domy, až je koupím budou mý

já jsem z Kutné Hory, z Kutné Hory, koudelníkův syn.:]

Rád by si i na něco zahrál, ale žádný hudební nástroj se nehodil pro jeho velké ruce: na houslích zmáčkl místo jedné struny všechny čtyři, na flétně zase zacpal dvě dírky najednou, a jak dopadl buben, se raději ani neptejte! Až jednou došel k šikovnému chlapíkovi, který uměl vyrábět trumpety. „To by v tom byl d'as, abych ti nedovedl udělat pořádnou trumpetu! Přijď za týden a vybereš si!“ Honza se nemohl dočkat, a sedmého dne běžel mílovými kroky k řemeslníkovi. V jeho dílně byly různé trumpety: malé, střední i velké, ale jedna byla opravdu obrovská. Mistr se zeptal se Honzy: „Tak co, kterou bys chtěl, tu?“ a ukázal na tu největší.

„Ba,“ řekl Honza, který toho nikdy zbytečně moc nenamluvil.

Od té doby se té velké trumpetě začalo říkat tu-ba tuba. Její zvuk dělal Honzovi a všem, kdo ji slyšeli, dobře u srdce. Ostatní muzikanti chtěli taky takovou trumpetu. Jenže nikdo z nich ji nedokázal udržet v rukách a ještě do ní foukat a mačkat klapky, jedině když si s ní sednul. Šikovný výrobce trumpet si ale zase poradil: těm, kdo tubu nedokázali udržet, udělal takovou, co se dá zavěsit na ramena – a té se začalo říkat heligón.

Nápěv písní najdeme v publikaci *Já, písnička*. (Jánský, 1995, s. 21)

Já jsem z Kutné hory - pohybový doprovod

„*Já jsem*“

Děti pracují samostatně. Na tento text ukážou oběma rukama na sebe.

„*z Kutné Hory, z Kutné Hory koudelníkův syn.*“

Dají si ruce v bok a natáčejí se střídavě vpravo, vlevo. Tyto první dvě fráze se v repetici opakují.

„*Já mám v Praze tři domy,*“

Pravou rukou ukážou na prstech tři a souběžně pravou nohou na první dobu dupnou.

„*až je koupím, budou mý,*“

Předešlý pohyb opakují levou rukou a levou nohou.

„*já jsem,*“

Opakují pohyb první fráze.

„*z Kutné Hory, z Kutné Hory, koudelníkův syn.*“

Opakují pohyb druhé fráze.

V repetici se pohyby opakují.

Co dokázala Jirkova křídlovka

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: křídlovka, kontrabas, housle, klarinet.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti - písně Už ty pilky dořezaly, Pekla vdolky, Černé oči jděte spát a hudebně pohybové činnosti.

Křídlovka je vlastně taková sestra trubky. A já vám teď, milé děti, o jedné takové křídlovce povím.

Jeden mlynář měl dvě krásné dcerky – Anku a Hanku, a moc šikovného synka Jiřího. Maminku už neměli, proto se o mlýn, pole i o dobytek na dvorku za chalupou starali všichni společně.

Večer, když bylo po práci, ozývala se ze mlýna moc pěkná muzika. Pantáta mlynář hrál na kontrabas, Anka na housle, Hanka na klarinet a Jiřík hrál na křídlovku. Lidé, většinou sedláci, z nedaleké vesnice si rádi nechávali pootevřená okénka svých komůrek a poslouchali.

1. Už ty pilky dořezaly,
už ty mlynky domlely,
už sedlaci vymlatili,
majú prazdne stodoly.

2. Jura enom poskakuje,
Hanka se zas jen točí,
muzikanti podřimují,
hrom, ať do nich uhodí!

Čas plynul jako voda. Jednou večer projížděl kolem mlýna jakýsi vzácný pán. Když zaslechl krásnou hudbu, zastavil koně a vydal se za zvukem písničky.

1. Pekla vdolky z bílý mouky,
sypala je perníkem,
házela je Honzíčkovi
otevřeným vokýnkem.

2. Jez, Honzíčku, jsou dobrý,
jsou perníkem sypaný,
jestliže ti budou chutnat,
jsou tam ještě takový.

Vzácný pán zabouchal na mlýnská vrata. Přišla mu otevřít trochu vystrašená Anka. Takhle na noc už nikoho nečekali. Pozvala pána dál, dali mu najíst a napít. Jirka mezitím obstaral pánova koně. Pán za vše poděkoval a rovnou se zeptal, kdo hrál tak pěkně na trubku. Mlynář mu pověděl, že to jeho synek Jiřík, a že to není trubka, ale křídlovka.

Pán začal vyprávět, že je z knížecího dvora a má na starost výcvik vojáků. Ti jsou prý lenošní, až hanba. Ráno je nemůže dostat z postele a večer zase do postele. A že by se mu Jura moc hodil s tou svou křídlovkou. Mohl by na ni hrát budíček a večerku. Kdyby mu ho mlynář na měsíc půjčil, dobře mu zaplatí.

Protože každý zlaták byl ve mlýně zapotřebí, řekly holky, že to ten měsíc zvládnou s tátou samy, ale ať se jim pak Jiřík vrátí, chyběl by jim hlavně v muzicírování.

Slovo dalo slovo a ráno se Jirka vydal do světa na zkušenou. Pán mlynáři zaplatil a slíbil, že za měsíc mají chlapce zpátky.

Vojáci byli ještě větší lajdáci, než pán povídal. Ale rázný zvuk křídlovky jim dal za vyučenou. První den se vojáci polekali, že je nepřítel za branami. Začali poletovat po nádvoří, jeden neměl kalhoty, druhý byl bos, no hrůza. Když stálo vojsko na nástupu, styděli se. Poznali, že kdyby přišel opravdový nepřítel, neměli by žádnou šanci. Pochopili, že je dobré pilně trénovat a Jirka s křídlovkou jim to každé ráno připomínal. Večer co večer si vojáci vyprosili píseň *Černé oči, jděte spát*, a Jirka jim jejich přání rád vyplnil.

1. [Černé oči, jděte spát,:]

[:však musíte ráno vstát.:]

2. [: Ráno, ráno, raničko,:]

[: dřív než vyjde sluníčko.:]

3. [: Sluníčko už vychází,:]

[: má milá se prochází.:]

4. [: Prochází se po rynku,:]

[: nese smutnou novinku.:]

5. [: Novinečku takovou,:]

[: že na vojnu verbujou.:]

6. [: Když verbujou, budou brát,:]

[: škoda hochů nastokrát.:]

Uplynul měsíc, Jirka se rozloučil s vycvičenými vojáky i jejich spokojeným velitelem a vesele si to vykračoval k domovu. Nedivte se mu, on už se moc těšil, až si s ostatními ve mlýně zahraje a zazpívá.

Nápěv písní najdeme v publikaci *Já, písnička*. (Jánský, 1995, s. 12, 52, 67)

Už ty pilky dořezaly - pohybový doprovod

1. Sloka

„Už ty pilky dořezaly, už ty mlýnky domlely,“ Děti pracují ve dvojicích, stojí naproti sobě, drží se za ruce a dělají řezanku rukama (tahají střídavě za ruce).

„už sedlaci vymlatili, maju prazdne stodoly.“ Tleskají vždy na první dobu v taktu (4 tlesknutí).

2. Sloka

„Jura enom poskakuje,“ Děti si dají ruce v bok a provedou čtyři poskočné kroky.

„Hanka se zas jen točí,“

„muzikanti podřimují,“

„hrom ať do nich uhodí!“

Zatočí se dokola.

Pokládají hlavu na spojené ruce jednou vpravo, jednou vlevo.

Dvakrát v rytmu tlesknou.

Pekla vdolky - pohybový doprovod

1. Sloka

„Pekla vdolky z bílý mouky,“

Děti pracují samostatně. Jednou rukou jakoby drží mísu, v druhé ruce drží vařečku a míchají těsto.

„sypala je perníkem,“

Natáhnou ruce před sebe, jakoby v prstech držely špetku perníku a sypaly ho kolem sebe tak, že se přitom zatočí dokola.

„házela je Honzíčkovi otevřeným vokýnkem.“

Děti jakoby jednou rukou drží mísu s vdolky a druhou rukou v rytmu vdolek vezmou a hodí.

2. Sloka

„Jez, Honzíčku, jsou dobrý,“

Hladí se jednou rukou po bříšku, jako když jim něco chutná.

„jsou perníkem sypaný,“

Opakují pohyb druhé fráze v první sloce (sypou perník).

„jestliže ti budou chutnat,“

Opakují pohyb první fráze druhé sloky (hladí se po bříšku).

„dám ti ještě takový.“

Oběma rukama jakoby nabízí vdolky tak, že předkládají ruce před sebe, dlaně směřují nahoru.

Černé oči, jděte spát - pohybový doprovod

1. Sloka

[:„Černé oči, jděte spát,“:]

Děti jsou postaveny v kruhu, nebo pracují samostatně.

[:„však musíte ráno vstát.“:]

Děti se ukládají ke spánku, pomalu si lehají a dělají, že spí.

2. Sloka

„Ráno, ráno, raničko“

Děti ještě leží.

„ráno, ráno, raničko, dřív než vyjde sluníčko,
dřív než vyjde sluníčko.“

Děti se pomalu posadí na paty a protáhnou se, jako to dělají ráno, když se probudí.

3. Sloka

„*Sluníčko už vychází,*“

Děti pomalu vstanou.

„*sluníčko už vychází, má milá se pochází, má milá se prochází.*“

Pomalou zvedají ruce nad hlavu a zatočí se dokola.

4. Sloka

„*Prochází se po rynku*“

Děti mají ruce v bok a udělají 5 kroků vpřed směrem do kruhu.

„*prochází se po rynku*“

Udělají 5 kroků vzad směrem ven z kruhu.

„*nese chlapcům novinku*“

Děti stojí, mají ruce v bok. Ruce otevřou před sebou. Dlaně směřují nahoru, jako když na nich drží dopis.

„*nese chlapcům novinku*“

Zatočí se pěti kroky pomalu dokola, ruce jsou pořád v pozici, jako kdyby na nich ležel dopis.

5. Sloka

[*„Novinečku takovou,“*]

Děti pořád jakoby drží dopis, stojí snožmo a rukama před sebou dělají spodní oblouček, jakoby dopis houपालy.

[*„že na vojnu verbujou.“*]

6. Sloka

[*„Když verbujou, budou brát,“*]

Děti se chytanou za ruce a taneční chůzí se zatočí v kruhu.

[*„škoda hochů nastokrát.“*]

Jak viola ke jménu přišla

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata viola, housle.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: písně a hudebně pohybové činnosti (Dobrá noc, má milá, Ach není, tu není)

Mezipředmětové vztahy - propojení s přírodovědou: jarní kytky, violka vonná

Žil byl jednou jeden moc šikovný mistr houslař. Vyráběl housle, které hrály skoro samy. Jednou se u něj zastavil potulný muzikant a poprosil ho, aby mu vyrobil nějaké větší housle, které by uměly zahrát ještě smutněji než ty normální. Mistr houslař se takovému přání velmi podivil. Muzikant mu tedy začal vyprávět, jaké má trápení. Líbí se mu ve vsi jedna dívka, ale moc dobře ví, že by o chudého šumaře nestála. Ta se jistě jednou vdá za nějakého sedláka. Tak by jí alespoň smutně hrál pod okýnkem na dobrou noc.

Mistr houslař se dal do práce a brzy byl na světě nový nástroj. Vypadal jako housle, ale jeho zvuk byl daleko temnější a smutnější. Muzikant houslaři poděkoval, a dříve než se vydal na cestu k domovu, kde bydlela i jeho nejmilejší, chtěl mistru houslaři zaplatit svými posledními penězi. Houslař byl dobrák a tak mu dal nástroj zadarmo, jen muzikanta poprosil, aby vymyslel novému nástroji jméno.

Muzikant poděkoval a slíbil, že až jméno vymyslí, dá houslaři vědět. Vydal se k domovu. Šel chvíli prašnou cestou, potom proběhl loukou plnou motýlů, bolavé nohy namočil v průzračném potůčku a nakonec si chvíli odpočinul na paloučku u lesa. Nástroj položil vedle sebe a tvrdě usnul. Zdál se mu krásný sen o jeho milé, která měla svatební šaty zdobené voňavými violkami.

Že nevíte, co je to violka? Možná si lépe vzpomenete, když vám řeknu, milé děti, že je to fialka - krásná, voňavá, nejčastěji modrofialová, ke které, když si přivoníte, připadáte si jako v ráji. Ale pojďme zpět do pohádky.

Muzikant ve snu tančil se svou milou a bylo mu tak krásně, jako ještě nikdy předtím. V té chvíli se probudil. Pohlédl na svůj nový nástroj, který odpočíval mezi rozkvetlými violkami. Najednou ho napadlo to nejlepší jméno. Bude to viola, když jí to tak sluší mezi violkami. Popadl violu a běžel domů. Večer naladil nástroj a šel k okýnku své milé. Začal smutně hrát a zpívat:

1. **Dobrou noc, má milá, dobrou noc,**
nech ti je sám Pánboh na pomoc!
Dobrou noc, dobre spi
nech sa ti snívajú sladké sny.

2. Dobrou noc, má milá, dobrou noc,
nech ti je sám Pánboh na pomoc!
Dobrou noc, dobre spi,
nech sa ti snívajú o mne sny.

Po chvílce otevřela jeho milovaná tiše okýnko a řekla, že se jí přece o nikom jiném než o muzikantovi nezdá. Bez něj by ji nic netěšilo. Vyzpívala to v písničce:

1. **Ach, není tu, není,**
co by mne těšilo,
ach, není tu, není,
co mne těší.
Kdyby tu bývalo,
co mne těšovalo,
bylo by mé srdce
veselejší.

2. Jaké to vorání
bez pluhu, bez koní,
jaké to vorání
bez koleček?
Takové vorání,
jako milování,
jako milování
bez hubiček.

3. Pořád mně dávají,
co se mně nelíbí,
pořád mně dávají,
co já nechci.
Dávají mně vdovce,
ten má jen půl srdce,
půl ho dal nebožce,
půl by dal mně.

Slovo dalo slovo a ti dva slavili brzy veselku. Nevěsta měla šaty zdobené violkami, ženich měl kytičku violek za kloboučkem a mistr houslař jim hrál na violu.

Nápěv písní najdeme v publikaci *Já, písnička*. (Jánský, 1995, s. 6, 15)

Dobrá noc, má milá - pohybový doprovod

„Dobrá noc, má milá, dobrá noc, nech ti je sám Pánbůh na pomoc.“ Děti pracují ve dvojici. Jedno z nich leží a druhé ho uspává, hladí apod.

„Dobrá noc, dobře spi, nech sa ti snívajú sladké sny.“ Děti, které uspávaly, si sednou na paty a tělo (trup) naklání střídavě na jednu i druhou stranu.

Ach, není tu, není - pohybový doprovod

1. Sloka

„Ach, není tu,“

Děti pracují ve dvojicích, stojí naproti sobě, zvednou ramena a rozhodí ruce jako při povzdechu.

„není, co by mne těšilo,“

Chytí se za ruce a taneční chůzí se točí.

„Ach, není tu,“

Opakují to, co v první frázi.

„není, co mne těší.“

Opakují točení taneční chůzí.

„Kdyby tu bývalo, co mne těšovalo,“

Děti provádí 4 přísunné kroky doprava.

„bylo by“

Opakují pohyb první fráze.

„mé srdce veselejší.“

Opakují pohyb druhé fráze.

2. Sloka

„Jaké to vorání bez pluhu bez koní,“

Jedno dítě z dvojice dělá 12 kroků vpřed, druhé vzad, drží se při tom za ruce.

„jaké to vorání bez koleček?“

Děti provádí pohyb na druhou stranu. Dítě, které šlo dopředu, jde vzad a opačně.

„Takové vorání, jako milování,“

Pomalou se protáčí vyšlapanými kroky na jednu stranu. Drží se při tom za ruce, kterými dělají oblouk vedený přes bok až nahoru nad hlavu a zase přes druhý bok dolů.

„jako milování bez hubiček.“

Protáčí se na druhou stranu.

3. Sloka

„Pořád mně dávají, co se mně nelíbí, pořád mně dávají, co já nechci.“	Děti pokládají v rytmu střídavě obě ruce na ruce partnera.
„Dávají mně vdovce, ten má jen půl srdce,“	Pomalou se protáčí vyšlapanými kroky na jednu stranu.
„půl ho dal nebožce, půl ho dal mně.“	Protáčí se na druhou stranu.

- **Viola** – v *IHV* je zmínka o existenci violového klíče – obrázek violového klíče.
Hudební ukázka v *IHV*: Hector Berlioz - *Harold v Itálii* (se sólovou violou).

Motivací pro téma viola jsou pohádky: Jak viola ke jménu přišla (s. 46), Jak se hraje na cello.

Jak se hraje na cello

Pohádka je vhodnou motivací pro témata violoncello, viola, kontrabas.

Bylo, nebylo, viole Lence a kontrabasu Standovi se narodilo děťátko violoncello. Říkali mu Čenda, a jak to u každého dítěte bývá, něco měl po mamince a něco po tatínkovi. Byl tak akorát něco mezi: větší než máma a menší než táta. Byl celkem poslušný, jen drobet neposeda. Když dospěl, jeho struny byly řádně vypnuté a dobře naladěné, šel do služby.

Jenže ouha. Žádný muzikant nevěděl, jak na něj hrát: Dole má sice bodec, jako táta kontrabas, takže pod bradu jako mámu violu si ho dát nemůžeme. Jenomže když ho postavíme, je zase moc malý a ještě ke všemu se pořád jaksi vrtí.

Čendu zachránil Urbánkovic Tonda, který zrovna vandroval kolem. Posadil se a v klidu si nechal povyprávět celou svízel. Pak vzal Čendu pevně kolem krku, jeho boky stiskl pevně mezi koleny a hrál, až se hory zelenaly.

Od té doby tak hrají všichni cellisté. Ale ta neposednost Čendu stejně neopustila. Kde je hladká podlaha, jak jen může, tropí neplechu a klouže. Proto mu muzikanti navlékají na bodec gumovou zarážku, nebo si pomáhají dřevěnou destičkou s vyvrtnými otvory, aby si o ni své violoncello opřeli.

▪ **Violoncello**

Hudební ukázka v *IHV*: Max Bruch, Kol Nidrei - *Violoncello a klavír*

Motivací pro téma violoncello jsou pohádky: Jak se hraje na cello (s. 49) a Jak hmyzí kapela zachránila slavnost.

Jak hmyzí kapela zachránila slavnost

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: kontrabas, fagot, klarinet, housle, violoncello, bicí souprava, zobcová flétna.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: píseň Čížekku, čížekku + pohybový doprovod.

Mezipředmětové vztahy: přírodověda (obrázek tesaříka dubového a čížka)

Pod jedním prastarým dubem žil tesařík Bonifác. Jednou časně zrána jej probudilo prozpěvování neznámého ptáka. Zadíval se tedy do koruny stromu a uviděl tam na větvičce ptačí dámu.

Když se pozdravili, dozvěděl se tesařík, že je to paní Čížková, která hnízdí na borovici v protějším lese. Má moc milého muže, pana Čížka, který dnes večer pořádá malou lesní slavnost, ale ne a ne sehnat kapelu. Tesařík Bonifác kdysi hrával v jedné kapele na fagot, ale to už je opravdu dávno. Sotva se však prořekl před paní Čížkovou, začala ho prosit, aby se smiloval a sehnal alespoň pár kamarádů k večernímu muzicírování. A protože Bonifác byl dobrák od kosti, nelenil a slíbil, že udělá, co bude v jeho silách.

Nejprve se vydal za komárem Aloisem, který hrál na klarinet. Staří přátelé se dlouho objímali, protože se viděli po dlouhé době. Alois byl nadšen, vždyť už se mu po hraní náramně stýskalo.

Vydali se společně za dalším kamarádem, cvrčkem Pepou, který hrál na housličky a za kudlankou Matyldou, která hrála skvěle na violoncello. Matylda jim doporučila výborného bubeníka, hovnívála Tonda, který prý bouchá na buben jako nějaký generál.

Hmyzí kapela si to vesele vykračovala přes louku směrem k borovému lesu, kde hnízdili Čížkovi. Cestou se k nim s flétničkou přidala ještě beruška Helenka a muzikanti si notovali jednu píseň za druhou.

Na konci louky bydlel čmelák Karel. Byl to starý bručoun, pořád si něco brumlal. Hrál skvěle na basu, tedy vlastně na kontrabas, ale nebylo s ním lehké pořízení. Sotva ho začal Bonifác přemlouvát, spustil Karel nabručeně, že ho hraní už nebaví. Všichni pořád říkají, že basa dělá muziku a on si pak nemůže za celý večer ani na chvíli odpočinout natož zatancovat. Co on prý z těch veselíc má? A brumlal a brumlal.

Bonifác přemýšlel, div si tykadla neukroutil, až ho nakonec napadla spásná myšlenka. Nabídl čmeláku Karlovi, že by to za něho dnes večer chvíli vzal, aby si on, čmelák, mohl zatančit jeden taneček. Bonifácův fagot zní totiž docela hluboko, skoro jako ten čmelákův kontrabas.

To se Karlovi náramně zamlouvalo a tak za chvíli byla hmyzí kapela kompletní. Když kukačka zakukala sedmou hodinu večerní, poprosila paní Čížková světlušky, aby osvětlily palouček pod borovicí, zvířátka si našla tanečníky do páru a slavnost byla zahájena. Kapela spustila veselou polku.

Paní Čížková neustále děkovala tesaříku Bonifácovi a pan Čížek byl hrdý na svou ptačí družku, že vše tak skvěle zařídila. Čmelák Karel si zatančil první sólo s paní Čížkovou a vůbec nebručel. Nad ránem se všichni rozloučili písní „Čížečku, čížečku“ a radostně se rozešli či rozlétli do svých domovů. Na večerní slavnost u Čížkových budou jistě dlouho vzpomínat.

Čížečku, čížečku, ptáčku maličký,

pověz mi čížečku, jak sejou mák?

Aj tak, tak sejou mák,

aj tak, tak sejou mák.

Aj tak, tak sejou mák,

tak sejou mák.

...roste...

...kvete...

...plejou...

...zraje...

...lámou...

...jedí...

Nápěv písně najdeme v publikaci *Já, písnička*. (Jánský, 1995, s. 5)

Čížečku, čížečku - pohybový doprovod

Děti stojí v kruhu. Jedno z dětí stojí uvnitř (je čížeček) a předvádí činnosti podle textu. Děti je potom v repetici opakují.

„Čížečku, čížečku, ptáčku maličký, pověz mi čížečku, jak sejou mák.“

Děti stojící v kruhu, třou dlaně o sebe (prosí Čížečka).

Další činnosti znázorňují podle textu. Nejdřív je předvede čížeček, v repetici je potom opakují všechny děti.

- **Kontrabas** – program *IHV* obsahuje popis nástroje, obrázky, video s profesionálním hráčem.

Hudební ukázka v *IHV*: Camille Saint-Saens - *Slon, kontrabas a klavír*

Zajímavosti: Obvykle měří korpus nástroje 1,10 m, největší kontrabasy z 19. století dosahovaly délky až 4 m a hrály na ně dva hráči. (Oling, Wallish, 2004, s. 173)

Motivací pro téma kontrabas jsou pohádky: *Jak hmyzí kapela zachránila slavnost* (s. 50), *Jak se hraje na cello* (s. 49), *Co dokázala Jirkova křídlovka* (s. 43) a *Co si nástroje povídaly*.

Co si nástroje povídaly

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: orchestr, dirigent, klavír, harfa, kontrabas, klarinet, příčná flétna, buben, Bedřich Smetana, opera *Prodaná nevěsta*.

Doplňující pohybové činnosti: honička (taktovka honí nástroje, koho se dotkne, musí zazpívat smluvený popěvek, apod.)

Mezipředmětové vztahy: český jazyk (porozumění textu) - **Otázka**: Jaké nástroje se objevily v pohádce? **Řešení**: klavír, harfa, kontrabas, klarinet, flétna, buben. **Otázka**: Slyšeli jste v pohádce jméno nějakého skladatele? **Řešení**: Bedřich Smetana (může následovat diskuze o tom, co hudební skladatel dělá). **Otázka**: Jak se jmenovala opera, ke které hráli muzikanti předehtu. **Řešení**: *Prodaná nevěsta* (může následovat diskuze o čem tato opera asi je – motivace k povídání o této opeře, v programu *IHV* je jako samostatná kapitola).

Pan Ouško byl muzikant, který uměl hrát snad na každý nástroj. Miloval zvuk klavíru, rád hladil struny harfy, uměl rozbručet kontrabas a po klarinetu mu prsty běhaly jedna radost. Nejraději však dirigoval svůj divadelní orchestr. Na představení se vždy oblékl do černých kalhot, zářivě bílé košile s motýlkem u krku a do fraku.

Víte, děti, jak vypadá frak? Je to takový zvláštní kabátek, který zezadu připomíná ocásek vlaštovky.

Když se pan Ouško ustrojil, vzal do ruky taktovku – to je vám taková speciální hůlčička, kterou dirigent mává na všechny strany – a vydal se do divadla. Po představení tleskali všichni diváci nejen hercům na jevišti, ale i panu Ouškovi a jeho orchestru, který tak krásně hrál.

Málokdo z diváků však tušil, jak je práce dirigenta náročná. Jak to trvá, než sladí všechny nástroje dohromady, aby hrály jako v nebi andělé.

Kdysi dávno to nevěděl ani orchestr pana Ouška. Tehdy muzikanti trénovali a zkoušeli hudbu k představení Prodaná nevěsta od skladatele Bedřicha Smetany. Když byla polední pauza, hráči odešli na oběd a nástroje si mezi sebou začaly povídat, jak je to nebaví pořád jen poslouchat pana Ouška a tu jeho hůlku, že by to jistojistě zvládly samy a možná lépe a bez neustálého zkoušení. Pan Ouško se vracel z oběda trochu dříve, než jindy, a protože měl sluch skoro tak dobrý jako netopýr, moc dobře slyšel, o čem si nástroje povídají. Velmi ho to mrzelo, protože měl svůj orchestr opravdu rád. Rozhodl se tedy, že dá nástrojům za vyučenou. Odešel domů a po zbytek zkoušky nechal nástroje, ať hrají samy a předvedou, co dokáží bez jeho taktovky.

To si neumíte, milé děti, představit ani v nejstrašnějším snu! To byla hrůza. Nástroje se překřikovaly, že to vypadalo, jako by se hádaly, flétny úplně zaspaly a zapomněly hrát, buben bouchal hala bala a chudáci muzikanti z toho byli celí rozladění. Po skončení nevydařené zkoušky sbalili páni muzikanti nástroje a smutně kráčeli domů. Bolely je hlavy a zacpávali si uši pokaždé, když kolem projelo auto, zaštěkal pes nebo zacvrlikal ptáček na větvičce. Nikdo z nich nechápal, proč se pan Ouško před koncem zkoušky tak záhadně vytratil neznámo kam. Že by si našel nějaký jiný orchestr?

Ba ne. Vše se páni hudebníci dozvěděli hned na následující zkoušce, kde jim pan Ouško vyprávěl, co si povídaly nástroje o pauze. Přísně se zadíval na jednotlivé nástroje a viděl, jak moc se stydí. Pochopil, že poznaly, jak důležitá je ona taktovací hůlčička a jak nepostradatelný je jejich pan dirigent Ouško. Tentokrát se nástroje velmi snažily, aby neudělaly žádnou chybičku.

Za pár týdnů se hrála v divadle Prodaná nevěsta a spokojení diváci nadšeně tleskali všem hercům, muzikantům a v neposlední řadě panu dirigentovi a jeho taktovce.

4.3.2 Nástroje strunné drnkací

V programu *IHV* se nachází kapitoly o kytáře, elektrické kytáře, baskytáře a harfě. Učitel může žákům přečíst, spustit či vytisknout informace o jednotlivých nástrojích. V *IHV* má pedagog dále k dispozici obrázky nástrojů, jejich detailů, poslech vybrané skladby a hudební ukázkou profesionálního hráče.

- **Kytara**

Hudební ukáзка v *IHV*: Joaquim Rodrigo - *Concierto de Aranjuez* - kytara s doprovodem symfonického orchestru.

Zajímavosti: Loutna je předchůdkyní kytary a správný rytíř zpívající své princezně pod hradním okénkem si bez ní své namlouvání nedovedl představit. Dnes ji vidáme velmi málo, většina z vás ji však přesto dobře zná z pohádek o princích a princeznách. Zajímavý je nejen velký počet strun, ale i do pravého úhlu zahnutá hlava a vypouklý trup loutny.

- **Elektrická kytara**

V této části *IHV* najdou učitelé i zmínku o elektrických snímačích.

Hudební ukáзка v *IHV*: Ondřej Kyas - *improvizace na elektrickou kytaru*

Zajímavosti: Říká se jí elektrická kytara, ale nezapojuje se do zásuvky, nýbrž do zesilovače. Bez zesilovače (komba) není téměř slyšet, protože tělo kytary je z masivního kusu dřeva. Hlasitost elektrické kytary závisí na hlasitosti zesilovače.

- **Baskytara**

Hudební ukáзка v *IHV*: Pouliční hráč - *improvizace na baskytaru* (Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=iy3V2Tl4g3s>)

Zajímavost: Používají se pražcové i bezpražcové baskytary.

- **Harfa**

V programu najdeme popis historie nástroje, obrázky nástroje, hráče na nástroj, hudební ukázkou.

Hudební ukáзка v *IHV*: Keltská harfa – lidová píseň *Greensleeves*.

Zajímavosti: Pro lepší orientaci se obvykle střídají tři barvy strun (červená, modrá, bílá). Dříve měla harfa jen 5 – 6 strun, dnes jich má 46 – 48, přitom nejkratší struna měří 12 cm a nejdelší 150 cm. (Oling, Wallish, 2004, s. 148 - 149)

Motivací pro téma harfa jsou pohádky: *Co si nástroje povídaly (s. 53), O meluzíně Zině.*

O meluzíně Zině

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: harfa, klavír

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: rytmická deklamace básniček, hra na ozvěnu (něco nám zazpívej, my po tobě zopakujeme), honěná (Na Meluzínu)

Jedna malá princezna,

byla velmi líbezná.

Celý den na harfu hrála,

zpívala a tancovala.

Jenže každá princezna brzy vyroste a tatíček král jí začne hledat ženicha. O ruku princezny Veroniky se přišlo ucházet mnoho princů, kteří byli stateční, krásní, milí a bohatí. Ale to Verunku tak moc nezajímalo. Hlavně chtěla vědět, kdo z nich umí na něco hrát, zda rád tančí a zpívá. Říkala si, že kdo umí rozezpívat nějaký nástroj, nemůže být špatným člověkem. Nakonec se rozhodla pro prince Petra, který hrál překrásně na klavír. Brzy se na zámku slavila veliká svatba, Verunka hrála na harfu a princ Petr ji doprovázel na klavír. Šlo jim to tak dobře, jako společné žití. Měli se moc rádi a z jejich lásky se jednoho letního večera narodila dvojčátka Jiří a Kateřina. Mladí rodiče se celý den věnovali svým dětem a na muziku jim nezbyla ani chvílka. Velmi je mrzelo, že museli ze své ložnice odstěhovat klavír i harfu, ale potřebovali místo na dětské postýlky.

Harfa s klavírem skončili v opuštěné místnosti v zadní části zámku, kam nikdo nechodil. Noc co noc plakala harfa - potichu, aby ji nikdo neslyšel, protože se jí po princezně moc stýskalo. Klavír ji trpělivě utěšoval, že to je jen na čas, než královské děti povyroste.

Po létu přišel podzim a po něm zima. Mrzlo, až praštělo a v královském komíně se usadila meluzína Zina. Každou noc se proháněla po střeše, kvílela, skučela, až to sloužícím v kuchyni nahánělo strach. Jiřík a Kateřinka se celou noc budili a plakali a rodiče z toho byli nešťastní. Ale co si chcete počít se zlobivou meluzínou?

Jedné zvláště studené noci se meluzína Zina zatoulala k zadní části zámku a malou škvírkou v okně se dostala do místnosti, ve které odpočívala harfa s klavírem. Prosvištěla strunami harfy a zarazila se. Fíííí, to byla ale krása, když se harfa rozezněla. A tak meluzína

zapomněla na dovádění za komínem a denně drnkala a drnkala. Harfa byla spokojená, že na ni někdo hraje a klavír měl radost, že nemusí večer co večer harfu utěšovat. Sloužící se přestali bát a královská dvojčátka spala jako šípkové Růženky.

Zima se přehoupla do jara, meluzína Zina se s klavírem i harfou rozloučila a slíbila, že za rok zase přisviští drnkat. Přešlo pár zim a jednoho krásného jarního rána se harfa přestěhovala do pokojíčku princezny Kateřinky a klavír do pokoje prince Jiřího. A co bylo dál?

Kateřinka- princezna,
po mamince líbezná,
ráda zpívá, tancuje,
na harfu všem zahraje.

A princátka Jiří,
všude radost šíří,
jako správný kavalír,
hraje holkám na klavír.

4.3.3 Nástroje dechové dřevěné

V této kapitole *IHV* najdeme informace o flétně zobcové, příčné, panově, fagotu, hoboji, anglickém rohu, klarinetu a saxofonu.

Učitel může žákům přečíst, spustit či vytisknout informace o jednotlivých nástrojích. V *IHV* má pedagog dále k dispozici obrázky nástrojů, jejich detailů, poslech vybrané skladby a hudební ukázkou profesionálního hráče.

- **Flétna zobcová**

Základy hry na zobcovou flétnu patří k nejlhčím, proto se výborně hodí pro začátečníky ve hře na hudební nástroj. Dnes se také vyrábí z plastu.

V kapitole *IHV* „*Hra na flétnu*“ se nachází didaktický postup pro základy hry na flétnu včetně prstokladů.

Hudební ukáзка v *IHV*: Canzon La Lusignuola - *Kvartet zobcových fléten*

Motivací pro téma flétna jsou pohádky: Jak hmyzí kapela zachránila slavnost (s. 50), O moudré Dorotce, Jak měl saxofon narozeniny.

O moudré Dorotce

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: zobcová a příčná flétna.

Za devatero horami, v zámku uprostřed kvetoucích zahrad bydlel král Ludvík s královnou Žofií a jejich jedinou dcerou, spanilou Dorotkou. Zámek byl překrásný, ale jeho největší ozdobou byla princezna. Když dal král Ludvík rozhlásit, že je načase, aby si jeho dcera vybrala ženicha, zástupy nápadníků se jen hrnuly. Vybrat toho pravého ale nebylo jen tak, jelikož Dorotka byla jedinou dědičkou, tudíž budoucí královnou a její ženich se měl stát králem. Ludvík i Žofie věděli, že jejich milovaná dceruška vyniká nejen svou líbezností, ale i moudrostí. Proto bez obav nechali na ní samotné, koho si vybere.

Aby si zájemce o svou ruku a tím i královský titul vyzkoušela, vymyslela princezna hádanku. Kdo na ni správně odpoví, stane se jejím mužem, kdo se zmýlí, bude o hlavu kratší.

Nebylo tajemstvím, že Dorotka hraje ráda na flétnu, její hádanka však zněla: „Na kterou flétnu hraju raději, na zobcovou, nebo na příčnou?“

Mezi nápadníky nastal zmatek, každý se bál riskovat svůj život, proto se všemožně snažili od sloužících a lidí ze zámku zjistit, na kterouže flétnu hraje princezna raději. Moc si ale nepomohli: komorná tvrdila, že každé ráno hraje jistojistě na zobcovou flétnu, zahradník se zase dušoval, že nejraději hraje v růžovém altánku na příčnou flétnu, vojáci ze stráží, co v noci obchází po hradbách, jako jeden muž říkali, že vždycky hrává na zobcovou flétnu.

A tak to šlo i dál, jedni byli pro zobcovou a druzí pro příčnou. A teď babo rad! Jediné, co svým vyptáváním zjistili, bylo, že princezna hraje na obě flétny. Na kterou z nich raději, jim ale nikdo s jistotou říct nemohl. Žádný z knížat hrabat ani baronů, kteří přijeli na zámek, protože se toužili stát králem celé země, si netroufal dát v sázku vlastní život.

Až jednoho dne přijel princ Jindřich ze sousedního království. Slyšel o Dorotčině kráse i moudrosti, znal i otázku a věděl taky, co riskuje špatnou odpovědí. Když spatřil princeznu na vlastní oči, rázem se do ní zamiloval. Pohlédl jí zpřímá do nebesky modrých očí a v nich si přečetl odpověď: „Nejraději hraješ na obě,“ zazněl jeho jasný hlas do napjatého ticha sálu.

„Ano“, zněla Dorotčina odpověď, načež propukl ohlušující jásot dvořanů.

Ještě než byla svatba, stačila nevěsta ženichovi povyprávět, jak to vlastně bylo s tou hádankou. „Inu, můj milý Jindřichu, věděla jsem, že jedině ten, kdo mě bude opravdu

milovat, dá klidně v sázku svůj život, protože mu půjde o mně a ne o království. Proto každá tvá odpověď by byla správná, neboť jsi ukázal všem svou statečnost i lásku ke mně.“

Jak měl saxofon narozeniny

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: bicí nástroje - buben, bubínek, dřívka, rumba koule, kastaněty, triangel, rolničky, tamburína, saxofon, trubka, křídlovka, flétny, pozoun, hobo, varhany, fagot.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: narozeninová píseň Happy birthday, ideální v den, kdy má některý z žáků narozeniny, dá se použít i písnička od Svěráka a Uhlíře – Franta má narozeniny.

*Mezipředmětové vztahy – český jazyk - Ještě před samotnou pohádkou je možné uvést **soutěž** - žáci zapisují, jaké a kolik různých nástrojů se v pohádce objeví – žádný se nesmí opakovat.*

***Řešení:** buben, bubínek, dřívka, rumba koule, kastaněty, triangel, rolničky, tamburíny, saxofon, trubka, křídlovka, flétny, pozoun, varhany, hobo, fagot – celkem 16*

Poté je mohou řadit podle abecedy, atd.

Saxofon měl kulaté narozeniny a rozhodl se, že pozve všechny hudební nástroje. Byla to opravdu veliká oslava a nástrojů se sešlo nepočítaně. Zábava byla výborná, ale jak to tak bývá, po nějaké době se udělaly skupinky a tu se shromáždily smyčcové nástroje, tam zase dechové a jinde bicí. To by až tak nevadilo, kdyby se ty dechové nezačaly vytahovat a dělat si z ostatních posměch. Na mušku si vzaly bicí nástroje. Nejostřejší hlas mezi nimi měl oslavenec saxofon:

„Vás jsem vůbec neměl zvat. Mezi opravdové hudební nástroje ani nepatříte! Nedá se na vás zahrát vůbec žádná melodie!“

Bicí se nechtěly dát. Buben prohlásil, že bicí nástroje jsou nejstarší ze všech, ozvučná dřívka se ozvala: „Ale znají nás všude na světě!“ Rumba koule s kastanětami protestovaly: „A je nás taky nejvíce druhů!“

Nafoukané dechové nástroje se jim ale smály čím dál víc. Nakonec do toho cinkl triangel: „Půjdeme za králem, ať nás rozsoudí!“

Králem hudebních nástrojů jsou varhany. Správný král je moudrý a umí svým poddaným poradit a urovnat jejich spory. Varhany obě stany pozorně vyslechly a pravily:

„Hudební nástroje jsou na světě od toho, aby přinášely lidem radost a potěšení. Pro rozsudek si běžte za těmi nejvíce nestrannými – za malými dětmi!“

Všichni tuto radu přijali s nadšením a vydali se do školky. Děti zrovna po obědě spaly, a tak se bubny i rolničky, dřívka, tamburíny i kastaněty, trubky i křídlovky, flétny, pozouny, hoboje i triangl potichoučku položily mezi hračky a nehnutě čekaly, co bude.

Když se děti vzbudily a uviděly ty krásné lesklé věci, hned se na ně vrhly, začaly je osahávat a zkoumat. Těm dechovým mačkaly klapky, tahaly je a foukaly do nich, ale moc zvuků se jim vyloudit nepodařilo, a když přeci jen, znělo to příšerně, tak, že si ostatní hned zacpávaly ouška. A když Michal zadul do fagotu, Katuška se i rozplakala.

S bicími to ale bylo jiné: s bubínkem a paličkami si věděl rady i malý Tomášek, kluci se chopili tamburín a rumba koulí, každá holčička chtěla kastaněty nebo rolničky. A všem to hraní hned šlo: bubnovali, bouchali a třásli. Zahráli spolu Travičku zelenou jako nejlepší orchestr. K tomu si vesele zpívali, tancovali a smáli se. Saxofon s trubkami se nečinně povaloval v koutě.

Pozdě odpoledne, když děti odešly domů, se i nástroje vrátily ke svému králi. Varhany samozřejmě tušily, jak to dopadne, mírným hlasem pokáraly dechové nástroje za jejich pýchu: „Doufám, že jste viděly, že i bicí jsou velice užitečné nástroje a jen proto, že jsou jednoduché, se nad nimi nemáte vytahovat! Každý má v hudbě i v životě svůj úkol, ten má co nejlépe plnit a nevyvyšovat se nad ostatní, ale v míru a pokoji se všemi spolupracovat.“

Tak se dechové nástroje s bicími usmířily a na paměť věčného přátelství přijaly buben navěky do svého dechového orchestru.

▪ Flétna příčná

Hudební ukázka v *IHV*: Georg Philipp Telemann - *Fantazie pro příčnou flétnu A dur*

Zajímavost: Zvuk vzniká foukáním vzduchu na hranu otvoru, podobně jako když foukáte na hranu láhve od sodovky.

Motivací pro téma příčná flétna jsou pohádky: *Co si nástroje povídaly* (s. 53), *O málomluvném Honzovi* (s. 41), *O moudré Dorotce* (s. 57).

▪ Panova flétna

Hudební ukázka v *IHV*: *Colors of the wind* – panova flétna

Motivace: Jak praví pověst, žil kdysi dávno v Arkádii bůh jménem Pan. Tento ochránce pastýřů a stád se zamiloval do krásné nymfy (bytost podobná našim vilám či rusalkám) jménem Syrinx. Ta jeho lásku neopětovala. Není divu, když byl Pan napůl člověk a napůl

kozol. Panův zájem o Syrinx byl stále větší. Pro ni to však bylo nesnesitelné. Rozhodla se, že před zamilovaným Panem prchne. Pan ji pronásledoval až k řece a Syrinx se v zoufalství nechala od Dia, vládce všech bohů, proměnit v rákosí. Panova láska byla natolik silná, že se od Syrinx nechtěl odloučit. Z rákosí si proto vyrobil píšťalku a po večerech na ni pískal smutné písně. (Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Panova_fl%C3%A9tna)

Mezipředmětové vztahy - literatura – téma pověst (návaznost uplatníme při pátrání po místních, oblastních pověstech)

- **Hoboj**

Hudební ukázka v *IHV*: Georg Philipp Telemann - *Koncert pro hoboj, smyčce a basso continuo*

Motivací pro téma hoboj jsou pohádky: *Jak měl saxofon narozeniny* (s. 58).

- **Anglický roh**

Hudební ukázka v *IHV*: Antonín Dvořák - *Largo z Novosvětské symfonie*, sólo pro anglický roh

Zajímavosti: Název „anglický roh“ neznamená, že tento nástroj pochází z Anglie. Pojmenování pochází pravděpodobně z francouzského slovního spojení „corps anglé“, což v překladu znamená ohnuté tělo. (Oling, Wallish, 2004, s. 100)

- **Fagot**

Hudební ukázka v *IHV*: Camille Saint-Saens - *Sonáta pro fagot a klavír*

Zajímavost: Dolní části se říká bota, horní komín.

Motivací pro téma fagot jsou pohádky: *Jak hmyzí kapela zachránila slavnost* (s. 50), *Jak měl saxofon narozeniny* (s. 58).

- **Klarinet**

Hudební ukázka v *IHV*: Wolfgang Amadeus Mozart - *Koncert pro klarinet A dur*

Zajímavost: Nástroj se z důvodů snadnější přepravy dá rozložit do pěti dílů.

Motivací pro téma klarinet jsou pohádky: Co si nástroje povídaly (s. 53), Jak hmyzí kapela zachránila slavnost (s. 50), Co dokázala Jirkova křídlovka (s. 43) a Červený šáteček.

Červený šáteček

Pohádka je vhodnou motivací pro téma klarinet.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: píseň Červený šátečku a pohybový doprovod

V jedné vesnici uprostřed moravských vinic žil byl šikovný muzikant, který uměl moc hezky hrát na klarinet. Znali ho široko daleko a muzikanti z každé kapely byli moc rádi, kdykoli se k nim přidal. Ale jako každý kumštýř, měl i Mírek svůj vrtoch. Měl nadevšechno rád červenou barvu. K snídani si dával chleba s malinovou marmeládou, na oběd měl nejradši polévku z červené řepy a rajskou omáčku s nadívanými červenými paprikami. Zmrzlinu měl samozřejmě nejraději jahodovou. Z kytek se mu nejvíce líbily, co jiného, tulipány a vlčí máky. Líbily by se mu i fialy, jen kdyby měly červenou barvu. O autech ani nemluví, všem je jasné, že měl rád Ferrari. A ještě měl rád Elišku.

Ptáte se, jestli byla červená? Nebyla, ale něco se na ní přece jen červenalo: kromě jejích zdravých líček to byl ještě šáteček, který nosívala uvázaný kolem pasu. Mírek se na ni moc rád díval, zvláště když hrál na klarinet a ona tancovala – červený šátek se jí přitom překrásně vlnil kolem boků. Ale stalo se, že Elišce Mirkova posedlost červenou barvou začala vadit: bála se, že ji má rád jen kvůli tomu šátečku, že je to to jediné, co se mu na ní líbí. I on si všiml, že jeho milá je pořád nějaká smutná. Myslel si, že se na něj hněvá, a nemohl pochopit proč, stejně jako nechápal, proč nejsou ty krásně voňavé fialky červené.

1. Červený šátečku kolem se toč,

kolem se toč, kolem se toč,

má milá se hněvá já nevím proč, já nevím proč, já nevím proč

Trálalalalalala, červená fiala,

trálalalalalala, fialenka.

Až jednou, když si Eliška umývala v potoce ruce, napadlo ji, že Mirka vyzkouší, jestli ji bude mít rád i bez šátečku:

2. Když jsem si v potoce ruce myla, ruce myla, ruce myla,
šátek jsem do vody upustila, upustila, upustila.
Trálalalalalala, červená fiala,
trálalalalalala, fialenka.

Šátek pustila po vodě a s radostí se rozběhla za Mirkem, jestli ji bude mít rád i bez šátku. Mirek, když ji po dlouhé době uviděl rozesmátou, srdce mu radostí poskočilo a na žádný šátek ani nepomyslel. A nevzpomněl si na něj ani za týden. A tak Eliška poznala, že ji má opravdu rád.

Brzy byla svatba. A nebyla to obyčejná svatba: nevěsta měla červené šaty, ženich v klopě vlčí mák a kostel se červenal záplavou tulipánů.

Nápěv písně najdeme v publikaci *Lidové písničky a hry s nimi*. (Šímanovský, Tichá 1999, s. 45)

Červený šátečku - pohybový doprovod

1. Sloka

„Červený šátečku kolem se toč, kolem se toč, Děti se točí na jednu a na druhou stranu,
kolem se toč, má milá se hněvá já nevím
proč, já nevím proč, já nevím proč.“

„tralalala...“

na refrén se točí ve dvojicích

2. Sloka

„Když jsem si v potoce ruce myla, ruce myla, Děti si umývají ruce.
ruce myla,“

„šátek jsem do vody upustila, upustila, Mávají jakoby šátkem
upustila.“

„tralalala...“

na refrén se točí ve dvojicích.

▪ **Saxofon**

Hudební ukázka v *IHV*: Glenn Miller - *My Melancholy Baby*, swing, předehra se sólovým saxofonem

Zajímavosti: Saxofon sice patří do rodiny dřevěných dechových nástrojů (protože jeho předchůdce je klarinet), ale už od svého vzniku se vyráběl z plechu. Jméno má podle svého tvůrce Adolpha Saxe. (Oling, Wallish, 2004, s. 93)

Motivací pro téma saxofon je pohádka: Jak měl saxofon narozeniny (s. 58).

4.3.4 Nástroje dechové žesťové

Ve výukovém programu *IHV* najdeme blíže popsány tyto žesťové dechové nástroje: trubku, křídlovku, trombón, pozoun, baskřídlovku, lesní roh a tubu. Učitel může žákům opět přečíst, spustit či vytisknout informace o jednotlivých nástrojích. V *IHV* má pedagog dále k dispozici obrázky nástrojů, jejich detailů, poslech vybrané skladby a hudební ukázkou profesionálního hráče.

- **Trubka**

Hudební ukázky v *IHV*: Joseph Haydn - *Koncert pro trubku Es dur*, Henry Purcell – Jeremiah Clarke - *Trumpet voluntary*

Zajímavosti: Speciální trubky, tzv. aidovky, byly sestrojeny pro fanfáry ve Verdiho opeře *Aida*. Tyto trubky mají jen jeden ventil a hrají pouze v jedné tónině. V *Aidě* se objeví dvě tóniny, proto i aidovky musí být dvě (různě dlouhé, hrají na ně dva hráči a střídají se během fanfáry). Ke snazšímu hraní vysokých tónů se používá kratší trubka, které se říká pikola.

Motivací pro téma trubka jsou pohádky: Co dokázala Jirkova křídlovka (s. 43), Jak měl saxofon narozeniny (s. 58).

- **Křídlovka**

Hudební ukázka v *IHV*: Jan Slabák - *Alpský valčík*

Zajímavost: Křídlovka se tradičně používala v armádě jako signální nástroj (budíček, večerka, svolávání na nástup apod.)

Motivací pro téma křídlovka jsou pohádky: Co dokázala Jirkova křídlovka (s. 43), Jak měl saxofon narozeniny (s. 58).

- **Trombón, pozoun**

Hudební ukázka v *IHV*: anonym - *Trombone fanfare*

Mezipředmětové vztahy – literatura (společná četba)- k trombónu je krásný motivační text „*Jak pana Mádle bolel zub*“ v knize *Daniely Fischerové*. (Fischerová, 2008, s. 29 - 34)

Zajímavosti: Jedná se o tentýž nástroj - název trombón pochází z němčiny, pozoun z francouzštiny. Existují dva druhy pozounu, lišící se mechanicky: snížcový pozoun a pozoun s mechanikou.

Motivací pro téma trombón, pozoun je pohádka: *Jak měl saxofon narozeniny* (s. 58).

- **Baskřídlovka**

Hudební ukázka v *IHV*: Heinz Leerner - *Mit Gottfried auf Reisen*, sólo pro baskřídlovku

Motivací pro téma baskřídlovka je pohádka: *Lenošný Adam*.

Lenošný Adam

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: baskřídlovka, dechový orchestr.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: *píseň Adámku náš a pohybový doprovod*

Žil byl jeden pěkný a šikovný chlapec, který se jmenoval Adam. Že je pěkný, viděli všichni, ale že je i šikovný věděl vlastně jen jeden člověk: jeho maminka. Moc ji mrzelo, že její Adámek celé dny jen lenoší, povaluje se za pecí a nic ho nezajímá. O nic se nestará, všechno hned zapomene, tak, že by ztratil snad i nos mezi očima. Přitom má takové nadání na hudbu – stačilo, aby mu párkrát pan učitel František ukázal, jak se hraje na baskřídlovku, a Adamovi to, co jiné děti musí pilně cvičit celé týdny, šlo hned skoro samo. Maminka z toho měla takovou radost, že mu na baskřídlovku našetřila a koupila mu ji. Ale ouha! Kufr s nástrojem se věčně válel na skříni a prášilo se na něj.

Ptáte se, proč maminka nebyla přísnější? Inu, neměla srdce milovanému synáčkovi nadávat, tak mu jen smutně zpívala a doufala, že se Adámek polepší.

1. Adámku náš, copak děláš?

Děti jdou do školy, ty ještě v posteli
na nic nedbáš, na nic nedbáš.

Asi si říkáte: „To ten Adámek asi maminku moc rád neměl, když ji tak trápil!“ Ale měl, jenom si nějak nedokázal poručit. Měl rád i pana učitele Františka, a proto, když mu kluci z dechovky chystali překvapení k jeho narozeninám: že mu společně zahrají písničku, kterou sami nacvičí, přemohl Adam svou lenost a přidal se k nim. Maminka se všecka rozveselila, když Adámka viděla, jak každé ráno bere baskřídlovku a spěchá na tajnou zkoušku.

Kluci pilně trénovali, protože narozeninový den pana učitele se kvapem blížil. Domluvili se, že v den oslavy se ráno naposled sejdou, a udělají si generálku. Všichni se moc těšili, protože už jim to docela ladilo. Nastrojení a celí nedočkaví se nakonec sešli, jen Adámek chyběl. Chvíli čekali, pořád nešel, tak si zahráli skladbu bez něho, ale bez baskřídlovky to nebylo ono. Evičku Svobodovic našťestí napadlo, co asi s Adamem je: zapomněl a zaspal. Rychle se rozběhla pro něj. Jenže to bylo daleko a navíc na kopci, takže než tam doběhla, všechny děti už byly ve škole. A než se stihli s Adamem vrátit, byla už druhá vyučovací hodina.

Kluci původně chtěli panu učiteli zahrát hned, jak vejde ráno do třídy, ale věděli, že bez Adama to nebude ono. Proto se domluvili, že zkusí počkat, jestli se přece jen neobjeví a písničku zahrají až na konec vyučování. Všichni byli rádi, když ho viděli s Evičkou přicházet, ale zároveň se na něj hněvali. I Adam se zlobil, nejvíc ze všech! Ptáte se na koho? Sám na sebe! Konečně si uvědomil, jak svou leností ubližuje lidem kolem sebe. Vždyť málem zkazil celé překvapení, to, co dalo všem kamarádům z dechovky tolik práce!

Našťestí ale všechno dobře dopadlo: písničku zahráli na výbornou, pan učitel František byl dojatý tak, že měl slzy na krajíčku.

Kluci to Adamovi nakonec odpustili, Adam se přestal válet za pecí, a jeho maminka? Už nikdy nemusela po ránu zpívat smutnou písničku.

2. Adámek vstal, všechno hledal,
nevěděl kam boty, kabátek kalhoty,
včera si dal, včera si dal.

Nápěv písní najdeme v publikaci *Já, písnička*. (Jánský, 1995, s. 6)

Adámku náš - pohybový doprovod

1. Sloka	Děti pracují ve dvojici. Jedno z nich je Adámek, leží a nechce se mu vstávat. Druhý z dvojice se jej snaží probudit.
2. Sloka	Děti se postaví.
„Adámek vstal“	Zatočí se dokola.
„všechno hledal“	Děti ukazují na části těla, kde se oblečení nachází.
„nevěděl kam boty, kabátek kalhoty“	Krčí rameny, dělají, že neví.
„včera si dal, včera si dal.“	

▪ Lesní roh

Hudební ukázka v *IHV*: Wolfgang Amadeus Mozart - *Koncert pro lesní roh č. 4*
Es dur

Zajímavosti: Lesní roh se postupně vyvinul z loveckých nástrojů, které se používaly k signálům při lovu zvěře a k hraní fanfár. Mechanika se ovládá levou rukou (na rozdíl od většiny ostatních žesťových nástrojů), protože pravá ruka je zasunuta v korpusu nástroje, kde dnes slouží k tlumení nástroje. U nástroje bez klapky (dodnes se na ně hraje při lovech a mysliveckých slavnostech) se pomocí ruky zasunuté v korpusu mění výška tónu.

Motivací pro dané téma je pohádka: *Jak lesní roh zachránil Kryštofovi život*

Jak lesní roh zachránil Kryštofovi život

Pohádka je vhodnou motivací pro téma lesní roh.

Na jednom hradě kdysi dávno vládl dobrý a spravedlivý pán, který se jmenoval Kryštof.

O blaho svých poddaných se dobře staral a netrápil je příliš vysokými daněmi. Každý loupežník se jeho panství zdaleka vyhnul, věděl, že by byl brzy polapen a tvrdě potrestán. Jeden neřád se však přece jen odvážil: lidem kradl a zabíjel ovce, včelám chodil na med a rozbíjel jejich úly. Byl stále troufalejší a nikoho se nebál. Kdo se mu připlétl do cesty, byl rád, že uhájil holý život. Nebyl to však člověk, ale velký huňatý medvěd.

Pan Kryštof se pokaždé rozeznil, když uslyšel zprávy o jeho krutostech. Přicházely stále častěji, až to hradní pán nemohl snést a rozhodl se, že je třeba rázně zakročit: svolal všechny statečné a chrabré muže panství a společně se vydali lotra potrestat. Celý den prohledávali lesy, kde by se mohl ukrývat, postupně pečlivě proesávali každé houští. Pan Kryštof neúnavně projížděl na koni a svým mocným hlasem povzbuzoval muže, aby je neopouštěla vytrvalost a odvaha. Medvěd vycítil nebezpečí a unikal stále hlouběji do lesa. Až do soumraku se ho nepodařilo vypátrat, proto vůdce výpravy rozhodl, že rozdělají velké ohně, postaví hlídky a brzo ráno budou pokračovat v pátrání. Nazítří chtěl pan Kryštof znovu burcovat srdce svých věrných, ale zjistil, že včerejšího dne se mu hlas tak unavil, že sotva může promluvit. V jeho družině však byli muži stateční a silní, věděli, co je jejich cílem a pustili se i bez toho hned do dalšího hledání.

Jejich pán je dnes nemohl posilovat svou řečí, o to více se snažil jim pomoci snaživým pátráním. Na svém rychlém koni prohledával odlehlejší strže a zákoutí. Tak se stalo, že se ocitl sám v jedné úzké roklině, kde se těsně před jeho běloušem zčistajasna objevil huňatý obr. Kůň se lekl, vzepjal se na zadní a pan Kryštof v okamžení ležel na zemi se zle poraněnou nohou. Chtěl volat o pomoc na své druhy, kteří byli nedaleko, ale jeho slabý hlas zanikl v šumění větví. Medvěd se blížil a Kryštof věděl, že sám na tento nerovný boj nestačí. Ve chvíli nouze si vzpomněl na svůj lovecký roh, co mu visel u pasu, a ze všech sil do něj zatroubil.

Jeho věrní hlas pánova rohu poznali a hned věděli, že je zle. Přispěchali co nejrychleji na pomoc a medvěda, kterému mezitím statečný Kryštof i vleže stačil zasadit pár nelítostných ran, na místě zabili. Svého pána měli od té doby ještě raději a na panství zase zavládl klid a mír.

- **Tuba**

Hudební ukázka v *IHV*: Hector Berlioz - *Fantastická symfonie, Sabbat čarodějnic* – sólo pro dvě tuby

Zajímavosti: Heligón je druh tuby, který se používá ve vojenských orchestrech pro jeho snazší nošení při pochodu (je obtočen kolem ramen). Podobný tvar má i suzafon, od heligónu se liší tím, že jeho korpus je obrácen dopředu.

Motivací pro téma tuba je pohádka: O málomluvném Honzovi (s. 41).

4.3.5 Nástroje bicí laděné

Tato kapitola programu *IHV* pojednává o laděných bicích nástrojích (tympány, zvony, xylofon, zvonkohra, marimba a vibrafon). Učitel může žákům přečíst, spustit či vytisknout informace o jednotlivých nástrojích. V *IHV* má pedagog dále k dispozici obrázky nástrojů, jejich detailů, poslech vybrané skladby a hudební ukázkou profesionálního hráče.

- **Tympány**

Hudební ukáзка v *IHV*: Hector Berlioz - *Fantastická symfonie, Na venkově* – hudební ztvárnění letní bouřky pomocí 4 tympánů

Zajímavosti: Většinou se hraje na dva kotle, ale ani hra na čtyři tympány není neobvyklá. Na starších nástrojích se můžeme setkat s pravou telecí nebo kozí kůží.

Aktivita na závěr hodiny: Ztvárněte bouřku hrou na nástroje Orffova instrumentáře.

Mezipředmětové vztahy - prvouka – počasí (bouřka), přírodověda – koloběh vody v přírodě, výtvarná výchova – výtvarné ztvárnění bouřky

Motivací pro téma tympány je pohádka: O pekelných bubnech.

O pekelných bubnech

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: tympány, bicí souprava, případně i dechový orchestr.

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: rytmická deklamace básniček o čertech, procvičení mluvidel na jazykolamu – Kotletluk, pekelný tanec s Kotletlukem (improvizace)

Poznámka: ideální čas pro zařazení této pohádky je konec listopadu nebo začátek prosince (před příchodem Mikuláše).

Asi všichni dobře víte, jak to vypadá v pekle. Všude samé kotle, oheň, síra, smradu jako v Cařihradu a do toho všeho kam se podíváte, vidíte jedno ošklivější čertisko než druhé. Mezi rohatými byl jeden takový zvláštní čert. Den co den se přehraboval v hromadách polínek a hledal ta nejtenčí a přitom taková, co se hned tak nezlomí. Na co, ptáte se?

Když přiložil pod kotle hříšníků, vytáhl si jeden starý nepoužívaný kotel a tloukl do něj a tloukl. Proto mu také ostatní neřekli jinak než Kotletluk.

Pořád se ten čertí neřád snažil vyloudit z kotle nějaké zajímavé a libozvučné tóny, ale nedařilo se mu a nedařilo. Věděl, že jeho kotli něco chybí, ale co, copak? Kdo mu poradí, kdo mu pomůže? Lámal si svou čertí hlavu od rána do večera, až se mu v ní konečně zrodil nápad. Je to jasné jako facta, musí nahoru na svět, omrknout, jestli na něco podobného nehrají i ti lidští červi. Moc se mu sice mezi lidi nechtělo, ale touha po muzicírování byla převeliká.

Když si navlékl kouzelný kabát, aby vypadal jako člověk, vydal se od vesnice k vesnici, od města k městu a díval se, jestli někdo nehraje na kotle. Jednou večer se unavený Kotletluk zastavil v malé hospůdce, kde byla tancovačka. Muzikanti hráli a jeden vzadu seděl za takovými zvláštními kotlíky a bušil do nich paličkami. Čert se hned začal vyptávat, co je to za nástroj. Lidé se mu smáli, odkud prý přišel, že nezná obyčejné bubny. Kotletluk neměl rád, když se mu někdo posmíval, hnedle měl chuť po nich plivnout pekelnou slinu.

Po tancovačce zašel za bubeníkem a podrobně se ho vyptával, čím že má ty své bubny nahoře potažené. Muzikant mu pověděl, že je to obyčejná kozí kůže.

Kotletluk byl nadšen. Vždyť koza má rohy jako nějaký čert a proto patří v pekle mezi nejoblíbenější zvířata. Než bys řekl švec, byl Kotletluk zpátky v pekle a hned si to namířil do pekelné kuchyně. Tam si od kuchaře vyprosil kozí kůži. Poté se dal do práce, napínal pečlivě kůži na svůj kotel, a když potom zabubnoval dřevěnými polínky, byla to muzika jedna radost. Brzy se ve hře na kotel tak zdokonalil, že uměl zahrát bouřku, hromy a blesky, dusot koní a jiné po čertech pěkné zvuky.

Po čase předstoupil před nejvyššího čerta, a když mu předvedl, co umí, sklidil nadšený potlesk. Od té doby hrával na všech čertovských slavnostech, zvláště na vítání nových hříšníků.

▪ **Zvony**

K tomuto nástroji není v programu *IHV* zvuková ukázka.

Zajímavosti: Dodnes skladatelé s oblibou začleňují zvony do svých skladeb. V symfonickém orchestru je jejich zvuk zastoupen trubicovými zvony zavěšenými na rámu a doplněnými tlumícím pedálem. Zvony se rozeznávají dřevěným kladivem.

Motivací pro téma zvony je pohádka: *O víle Zvonilce a pasáčku Toníkovi*.

O víle Zvonilce a pasáčku Toníkovi

Pohádka je vhodnou motivací pro témata: zvony, zvonkohra

Doplňující pohybové a pěvecké činnosti: písně Sluníčko zachází za hory, Ovčáci, čtveráci a hudebně pohybové činnosti k těmto písním.

Mezipředmětové vztahy - výtvarná výchova (jak vypadá víla...)

*Další aktivita: V následující pohádce se objeví píseň Sluníčko zachází za hory. **Otázka:** Ve které jiné písničce se zpívá o ovčácích nebo ovečkách? **Řešení:** Ovčáci, čtveráci a Pásla ovečky (zároveň motivace ke zpěvu a pohybovým činnostem obou písniček)*

Víla Zvonilka nade vše milovala modré zvonky, které každý rok zaplnily všechny louky široko daleko. Pokaždé, když procitla ze zimního spánku, poletovala od zvonku ke zvonku, cinkala na ně, zpívala s nimi, zkrátka a dobře, zvonky byly její veliká láska. Když končilo léto a po zvoncích nebylo ani památky, bývala Zvonilka velmi smutná. Nic ji netěšilo, protože si nemohla zazvonit pro radost a dobrou náladu. Smutně poletovala po louce a sem tam ji ukápala i vílí slzička, která když se dotkla země, proměnila se v malinkatý červený drahokam.

V nedaleké malé vesničce žil pasáček Toník. Denně chodil po všech loukách v okolí a vybíral pro své ovečky tu nejvoňavější travičku. Cestou si pískal na vlastnoručně vyřezanou písťalku a bylo mu na světě dobře jako málokomu. Nejraději si pobrukoval tu o pasáčcích, kterou mu na dobrou noc zpívala jeho maminka:

1. Sluníčko zachází za hory , za hory, [: pasáci pečou brambory.:]	2. Sluníčko zachází za kostel, za kostel, [: pasáci lezou na postel.:]

Jednou zaslechl takový tichounký pláč a marně hledal, odkud přichází. Klekl si do trávy a pozorně se rozhlížel. Vtom uviděl pod velkým listem lopuchu malinkatou panenku. Hned se začal vyptávat, co je panenka zač a proč pláče. Zvonilka se mu svěřila se svým zvonkovým trápením a povídala, jak je jí smutno, že si nemůže zazvonit. Toník se zasmál a řekl, že to pro něj není nic těžkého, ať přijde víla zítra v poledne na stejné místo a on že jí nějaké ty zvonky opatří. Zvonilka si osušila poslední slzičku a rozloučila se s Toníkem plná radosti a očekávání.

Druhý den nemohla víla ani dospat. V pravé poledne, když odbíjely kostelní zvony, uviděla z dálky přicházet pasáčka, který se smál od ucha k uchu a vesele mával na Zvonilku. Přišel až k lopuchovému listu, posadil se a začal vytahovat z brašny malé zvonečky. Na první pohled vypadaly jako ty, které mívají kolem krku kravičky. Nakonec vyndal malinkaté kladívko a ukázal Zvonilce, jak má ťukat do zvonků, aby ze sebe vydaly ty nejhezčí zvuky.

Zvonilka měla obrovskou radost. Věděla, že teď jí podzim uteče jako voda a až po zimním spánku prozvoní všechny luční zvonky a ony pak odkvetou, bude cinkat na zvonky od pasáčka.

Za odměnu ukázala Toníkovi, kam chodívала plakat, když odkvetly zvonky na lukách. Pod stoletým dubem byl mech posetý červenými drahokamy. Toník je sesbíral, poděkoval Zvoněnce a pospíchal za svými ovečkami, které už nedočkavě bečely a vyhlížely svého pastýře.

1. **Ovčáci, čtveráci,**
vy jste naši vičku
i tu čočovičku vypásli.

2. To je lež, jako věž,
nebyla to vička,
ani čočovička, byl oves.

nebo

Pásla ovečky v zeleném háječku,
pásla ovečky v černém lese.
Já na ni dupy, dupy, dup,
ona zas cupy, cupy cup,
houfem ovečky, seberte se všecky,
houfem ovečky, seberte se.

Nápěv písně *Sluníčko zachází za hory* najdeme v publikaci *Hudební výchova 3*. (Jaglová, 1999, s. 21)

Nápěv zbylých písní najdeme v publikaci *Já, písnička*. (Jánský, 1995, s. 45, 51)

Sluníčko zachází za hory - pohybový doprovod

1. Sloka

„*Sluníčko zachází za hory, za hory,*“

Děti pracují samostatně. Pohyb dělají ruce tak, že jsou vedeny přes rozpažený oblouk, nahoru nad hlavu a nakonec se dlaně zkříží před obličejem. Dlaně směřují od obličeje.

„*pasáci pečou brambory, pasáci pečou brambory.*“

Vlní zkříženými rukama před sebou, aby vypadaly jako plameny ohně.

2. Sloka

„*Sluníčko zachází za kostel, za kostel,*“

Děti udělají rukama nad hlavou stříšku.

„*pasáci lezou na postel, pasáci lezou na postel.*“ Pokládají hlavu na ruce střídavě na pravou i levou stranu jako při ukládání ke spánku.

Ovčáci, čtveráci - pohybový doprovod

Děti stojí s rukama vztyčnými nad hlavu a představují si, že jsou oves, o kterém se zpívá v písničce. Vlní se ve větru na různé strany. Mohou se kymáčet ze strany na stranu, dopředu, dozadu nebo kroužit trupem.

Pásla ovečky - pohybový doprovod

„*Pásla ovečky v zeleném háječku, pásla ovečky v černém lese.*“ Děti stojí v kruhu a drží se za ruce. Děti dělají střídavě houpavý krok dopředu a dozadu (valčíkový krok). V kroku se vždy zhoupnou až do výponu. Spolu s krokem se houpou dopředu a dozadu i ruce.

„*Já na ni dupy, dupy, dup,*“

na slova“ dupy, dupy, dup“ Děti zadupou (3 dupnutí).

„*já na ni cupy, cupy, cup,*“

na slova“ cupy, cupy, cup“ Udělají 3 kroky na špičkách.

„*houfem ovečky, se berte se všecky, houfem ovečky, seberte se.*“ Pracují stejně jako v první části písničky.

▪ **Xylofon**

Hudební ukázka v *IHV*: George Hamilton Green - *Xylophone rag*

Zajímavost: *Dodnes se s primitivním xylofonem můžeme setkat v Africe nebo Indonésii.* (Oling, Wallish, 2004, s. 72)

Motivací pro téma xylofon je pohádka: Jak xylofon uzdravil Agátku.

Jak xylofon uzdravil Agátku

Pohádka je vhodnou motivací pro následující témata: xylofon, lyra, opera, divadlo, muzikoterapie.

V daleké zemi na jihu u moře žily kdysi dávno dvě kamarádky: Helena a Agáta. Trávily spolu celé dny: chodily na trh prodávat ryby, které jejich otcové časně ráno ulovili na

moři, odpoledne se procházely ve stínu staletých olivovníků, spravovaly potrhané rybářské sítě nebo pomáhaly maminkám s něčím v domácnosti. Nejvíce se ale těšily na večer, až začne v divadle za městem představení. Aby se posadily do hlediště a s ostatními se dívaly na úchvatné kostýmy a masky herců, na to neměly peníze. Jim se ale stejně nejvíce líbila hudba a zpěvy, a ty slyšely i ze svého milovaného místečka pod fíkovníkem. Poslouchaly tak zaujatě, že ani nedutaly, poslouchaly mnohem pozorněji, než kterýkoli divák v divadle. Zvlášť Agátka.

Proto, když jednoho večera Helenka pod fíkovníkem čekala na svou kamarádku marně, věděla hned, že to není jen tak. Zrána se šla zeptat, co s Agátkou je.

Ležela na lůžku v horečkách, ustaraná maminka jí nestačila vyměňovat obklady, blouznila a kamarádku ani nepoznala. Tak to šlo několik dní, doktor jen bezradně krčil rameny. Potom naštěstí horečky ustoupily, dívenka ale vůbec nejedla. Byli rádi, když polkla alespoň pár doušků vody. Byla úplně vysílená, už nepoznávala ani vlastní rodiče. Jen ležela a lidé už nevěřili, že se ještě uzdraví.

Helenka ale věřila. Pořád usilovně přemýšlela, jak kamarádce pomoci k životu. Až ji napadlo: Agátka miluje a potřebuje hudbu! Ta ji vzkřísí. Jenomže jak, zoufala si: „Copak mám lyru jako v divadle, abych jí mohla zahrát? Kdybych aspoň uměla vyrobit píšťalu! Jenže já umím tak akorát ťukat dřívky o sebe!“ Ale protože to bylo děvče nezdolné, nezůstala u zoufání a objevila, že každé dřívko zní trochu jinak – každé vydává jiný tón. A z tónů se dá poskládat melodie! Pak už netrvalo dlouho: nasbírala si vhodná dřívka, poskládala z nich řadu a po večerech pod fíkovníkem se naučila vyťukávat melodii, kterou začínalo a končilo každé představení – tu melodii, kterou tak důvěrně znala a milovala Agátka.

Následujícího dne ji zahrála u postele zesláblé kamarádky. Jakoby se stal zázrak: Agátka poznala melodii a s ní si vzpomněla i na večery pod fíkovníkem a svou drahou přítelkyni Helenku!

Od té chvíle se vše obrátilo k dobrému: Agátka se začala uzdravovat: Helenka jí přes den hrála a večer se v divadle pro ni učila nové melodie. Za několik týdnů už chtěla hrát taky – Helenka jí s radostí vyrobila podle toho svého druhý nástroj. A protože vydával zvuky dřeva, nazvaly ho dřevozvuk – a protože to bylo v Řecku, tento řecký název, xylofon, mu už zůstal.

Lidé ve vesnici tehdy uvěřili, že xylofon je kouzelný a velice si ho oblíbili. My ale víme, že božskou zázračnou moc má sama hudba.

- **Zvonkohra**

K tomuto nástroji není v programu *IHV* zvuková ukázka.

Zajímavosti: Jsou různé typy a tvary těchto nástrojů. Podřizují se potřebám hráčů (zda s nimi chtějí stát či pochodovat). Zvonkohry se rozeznávají paličkami, které hráč drží v rukách, nebo kladívky spojenými s klaviaturou. Jednoduché zvonkohry je možné běžně zakoupit v hračkářství.

Mezipředmětové vztahy - vlastivěda – Kde leží Mexiko?

Motivací pro téma zvonkohra je pohádka: *O vile Zvonilce a pasáčku Toníkovi* (s. 70).

- **Marimba**

Hudební ukázka v *IHV*: DragonForce - *Through the Fire and Flames* – transkripce pro marimbu (originál skladby dostupný z: <http://vimeo.com/6154511>)

Zajímavost: Historici se domnívají, že marimba byla do Ameriky přivezena černými otroky, a že tedy pochází z Afriky. Jiného názoru jsou obyvatelé státu Chiapas v Mexiku, kde je marimba velmi rozšířena. Ti jsou přesvědčeni, že je původem odtud. (Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Marimba>)

- **Vibrafon**

Hudební ukázka v *IHV*: Ney Rosauero - *Toccata a divertimento* pro vibrafon a marimbu.

Zajímavost: Pod každým kamenem jsou kovové trubice s otáčivými klapkami napojenými na motorek, který jimi otáčí a vyvolává tak chvění hraných tónů.

4.3.6 Nástroje bicí neladěné

Z této oblasti vědění nabízí program *IHV* informace o trianglu, bubnech (bicí soupravě), o elektronických bicích nástrojích a bicích automatech a o jiných bicích nástrojích. (kastaněty, flexaton, škrabky, řehtačky, gongy, bič, apod.).

Učitel může žákům přečíst, spustit či vytisknout informace o jednotlivých nástrojích. V *IHV* má pedagog dále k dispozici obrázky nástrojů, jejich detailů, poslech vybrané skladby a hudební ukázkou profesionálního hráče.

Motivace: Už lovci v pravěku si u večere mohli klepat dvěma klacky do rytmu. Později je napadlo bouchat do dutého kmene, na který si později natáhli kus kůže z uloveného zvířete. Bicí nástroje neladěné tedy patří mezi nejstarší a největší skupinu nástrojů. Dnes můžeme vidět bubeníky, kteří hrají na ledacos - třeba na popelnici.

Motivací pro téma bicí souprava jsou pohádky: Co si nástroje povídaly (s. 53), Jak hmyzí kapela zachránila slavnost (s. 50), O málomluvném Honzovi (s. 42), O pekelných bubnech (s. 69).

Motivací pro téma jiné bicí nástroje je pohádka: Jak měl saxofon narozeniny (s. 58).

4.3.7 Klávesové nástroje

Nástroje, které se ovládají klávesami. Jiné zařazení by mohlo být podle materiálů nebo způsobu hry. Např. klavír je strunný a zároveň bicí nástroj, varhany jsou nástroj dechový apod. V programu *IHV* najdeme informace o klavíru, varhanách, cembalu, celestě, klávesách a syntetizátorech.

Učitel může žákům přečíst, spustit či vytisknout informace o jednotlivých nástrojích. V *IHV* má pedagog dále k dispozici obrázky nástrojů, jejich detailů, poslech vybrané skladby a hudební ukázkou profesionálního hráče.

- **Klavír**

Hudební ukázkou v *IHV*: George Gershwin - *Rapsodie v modrém* - sólo pro klavír

Zajímavosti: Jeho vysokou hmotnost způsobuje použití pancíře, který musí udržet obrovský tah stovky napružených ocelových strun. Pancíř se také používá při výrobě tanků a bojových vozidel.

Motivací pro téma klavír jsou pohádky: O meluzíně Zině (s. 55), Co si nástroje povídaly (s. 53) a Kohoutek Houslový klíč (s. 33).

- **Varhany**

Hudební ukázky v *IHV*: Johann Sebastian Bach - *Fuga G dur* a *Tocatta d moll*

Zajímavosti: Zvuk varhan je tvořen vháněním vzduchu do píšťal. Mohly bychom je tedy zařadit mezi dechové nástroje. Varhany jsou považovány za královský nástroj. Možná proto, že se jedná o největší a mechanicky nejsložitější nástroj používaný v hudbě.

Motivací pro téma varhany je pohádka: Jak měl saxofon narozeniny (s. 58).

- **Cembalo**

Hudební ukázka v *IHV*: Johann Sebastian Bach - *Suita Es dur* pro cembalo

Zajímavost: Zvuk cembala je známý hlavně díky pohádkám, kde se jeho zvuk často objevuje.

- **Celesta**

K tomuto nástroji není v programu *IHV* zvuková ukázka.

Zajímavosti: Italské slovo celesta znamená v češtině „nebeská“. Na ovládání celesty se používá klaviatura. Je však považována za nástroj bicí.

- **Klávesy a syntezátory**

Hudební ukázky v *IHV*: Vangelis - *China*, Modest Petrovič Musorgskij - *Obrázky z výstavy, Tanec kuřátek ve skořápkách* – Orchestrální provedení, elektronická verze Isao Tomita

Zajímavosti: Elektronické klávesové nástroje vytváří zvuk pomocí elektroniky a bez elektřiny nehrají.

4.3.8 Jiné nástroje

Podle některých autorů se tyto nástroje řadí do skupiny nástrojů lidových. Ve výukovém programu *IHV* jsou blíže popsány tyto nástroje: cimbál, foukací harmonika, akordeon a dudy.

Učitel může žákům přečíst, spustit či vytisknout informace o jednotlivých nástrojích. V *IHV* má pedagog dále k dispozici obrázky nástrojů, jejich detailů, poslech vybrané skladby a hudební ukázkou profesionálního hráče.

- **Cimbál**

Hudební ukáзка v *IHV*: Nikolaj Andrejevič Rimskij–Korsakov - *Let čmeláka*

- **Foukací harmonika**

Hudební ukáзка v *IHV*: Tom Walbank - *improvizace na harmoniku* (Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=uwLcMnD5TJo>)

- **Akordeon**

Hudební ukáзка v *IHV*: *Mix známých melodií* v provedení akordeonu

- **Dudy**

Hudební ukáзка v *IHV*: Celtic Legends - *Amazing Grace* - sólo pro dudy

Zajímavost: Na dudy lze většinou zahrát jen 8 tónů

4.3.9 Orchester

V kapitole *IHV* s názvem *Orchester* najdeme informace o historii a složení orchestru, druzích orchestru, vysvětlení pojmu dirigent a rozdělení lidského hlasu podle pohlaví a položení hlasu. Rovněž zde najdeme dostatek obrazového materiálu i ukázek.

Hudební ukáзка v *IHV*: Antonín Dvořák - *Novosvětská symfonie*

Motivací pro téma orchestr je pohádka: *Co si nástroje povídaly* (s. 53)

- **Dirigent**

Hudební ukáзка v *IHV*: Záběry ze zkoušky orchestru Olomoucké filharmonie.

Motivace hrou: *Jeden žák jde za dveře, učitel rozdělí žáky na 4 nebo 5 skupin, domluví se spolu na čtyřslabičném nebo pětislabičném slovu. Každá skupina říká pouze jednu slabiku ze*

slova. Po návratu žáka zpět do třídy řeknou všichni žáci v libovolný čas svou slabiku. Žák, který byl za dveřmi, hádá, o jaké slovo původně šlo.

Následuje diskuze o tom, proč se mu to nedaří. Je určen žák – dirigent, který ukáže skupinám, kdy mají svou slabiku vyslovit tak, aby všichni ze skupiny vyslovili současně, a aby slabiky následovaly za sebou ve správném pořadí.

Pointa: Pokud hraje velký hudební orchestr, je důležité, aby všichni muzikanti hráli současně a v pravý čas. Hráči potřebují nutně vědět, kdy mají začít, jak rychle budou hrát, jak hlasitě smí hrát a jakým způsobem je třeba hrát. Pokud hrají dohromady dva, tři nebo čtyři lidé, mohou se mezi sebou vzájemně domluvit. V orchestru je ale příliš mnoho lidí a tak potřebuje vedení.

Aktivita: dirigování ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu (příloha č. 23)

Motivací pro téma dirigent je pohádka: Co si nástroje povídaly (s. 53).

▪ **Lidský hlas**

Povídání o rozdílu mezi řečí a zpěvem, o operním zpěvu (hlavovém tónu), o rozdělení hlasů, o zpěvu sólovém a sborovém, o typech sborů.

Hudební ukázky v *IHV*: Franz Schubert - *Ave Maria* - soprán, Giacomo Puccini – *Turandot* - *Nessum Dorma* - tenor, Wolfgang Aamadeus Mozart - *Ave verum corpus* - sbor, Bedřich Smetana - *Prodaná nevěsta* (Kecal – bas, Jeník – tenor, Háta – alt, Mařenka – soprán), *Hospodine, pomiluj ny* - sbor jednohlas a capella, *Svatý Václave* - sbor jednohlas a capella, *Ktož jsú boží bojovníci* - sbor jednohlas a capella, ukázka africké lidové hudby

4.3.10 Soubory hudebních nástrojů

Kapitola programu *IHV* zabývající se soubory hudebních nástrojů a jejich nejčastějším složením. Součástí popisu jsou také fotografie souborů a hudební ukázky.

▪ **Duo**

Hudební ukázka v *IHV*: Johann Sebastian Bach (Charles Gounod) - *Ave Maria* - mezzosoprán a varhany

- **Trio, kvarteto, kvinteto, sexteto**

Objasnění pojmů kvarteto – kvartet, kvinteto – kvintet apod.

Hudební ukázka v *IHV*: Giovanni Battista Martini - *Toccata* - žesťové sexteto

- **Big band**

Hudební ukázka v *IHV*: Joe Garland - *In the Mood* - Big band Glenna Millera

- **Dechový orchestr**

Hudební ukázka v *IHV*: Lidová píseň - *Tá kněždubská věž* - dechová kapela Túfaranka

Motivací pro téma dechový orchestr je pohádka: Lenošný Adam (s. 64). O pekelných bubnech (s. 68)

- **Cimbálová muzika**

Objasnění pojmů: primáš (prim), cifra, obligát, tercáš (terc), basák (basa), kontráš (kontr).

Hudební ukázka v *IHV*: Jiří Pavlica a Hradišťan - *Dřímotěnka*

- **Dudácká kapela**

Objasnění nářečních pojmů: pukl (dudy), štěbence (klarinity), představení doplňujících rytmických lidových nástrojů - vozembouchu a fanfrnochu.

Hudební ukázka v *IHV*: Lidová píseň - *Žádnýj neví, co jsou Domažlice* - Konrádyho dudácká muzika

Dále sem patří orchestr a jeho druhy. Toto téma se v *IHV* objevuje v samostatné kapitole *Orchestr*.

4.4 Hudební pojmy

Sekce *Hudební pojmy*, která se nachází v hlavním menu programu *IHV*, se věnuje tématům: akordy, dynamika, italské názvy, tempo, metrum staccato, legato, hudební formy, intervaly, dvakrát snížený nebo zvýšený tón a repetice.

Tato část interaktivního programu obsahuje výčet hudebních pojmů obsažených v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Pojmy jsou vysvětleny a graficky znázorněny. K většině pojmů jsou k dispozici hudební ukázky nebo interaktivní přiřazovací testy.

- **Akordy**

Vysvětlení pojmu akord, jeho grafická podoba, značení ve zpěvnících, akord jakožto trojzvuk, čtyřzvuk, pětizvuk a vícezvuk, durový a mollový akord.

V této kapitole se nachází poslechový test na rozlišování durových a mollových akordů. Realizuje se kliknutím na ikonu „*Durový akord*“ respektive „*mollový akord*“.

- **Dynamika**

Vysvětlení významu jednotlivých dynamických znamének, včetně interaktivního testu (příloha č. 24).

- **Italské názvy**

V této kapitole interaktivního programu jsou žáci seznámeni s nejčastěji užívanými termíny italského hudebního názvosloví. Na konci kapitoly je interaktivní test (příloha č. 25).

- **Tempo**

Vysvětlení pojmu tempo, slovníček italských tempových označení včetně výslovnosti.

Hudební ukázky v *IHV*: Georg Fridrich Händel – *Largo*, František Škroup - *Kde domov můj* – *maestoso*, Felix Mendelssohn Bartholdy - *Svatební pochod z opery Sen noci svatojánské* – *andante*, *Charleston* – *allegro*, Ludvig van Beethoven - *Pro Elišku* - změny tempa v rámci jedné skladby, Antonín Dvořák - *Humoreska* - *ritardando*, *accelerando*

Na začátku skladby:

Velmi pomalé tempo: grave, largo, lento, adagio

Pomalejší tempo: andante, maestoso

Střední – mírné tempo: moderato, allegretto

Rychlé tempo: allegro

Velmi rychlé tempo: allegro vivace, vivace, vivo, presto, prestissimo

Uvnitř skladby pro změnu rychlosti: meno mosso, poco meno, ritardando (zkratka rit.), accelerando (Zenkl, 1991, s. 36 – 41)

▪ **Metrum**

Vysvětlení pojmu metrum. Hudební ukázky lidových písniček s metronomem – čtyřdobé, dvoudobé a třídobé metrum

Motivace: Vyzkoušejte si metrum v praxi. Zaspívejte si libovolnou píseň, tleskejte nebo pochodujte do rytmu. Vaše tělo funguje najednou jako naprogramovaný robot, cítí, kdy vystřídat pravou a levou ruku či nohu. Ta pravidelná pulzace, která vede naše pohyby, je ono metrum.

Zajímavost: Metronom je přístroj, který muzikantům pomáhá držet správné tempo (metrum).

▪ **Staccato, legato**

V programu *IHV* najdeme vysvětlení pojmů staccato, legato a jejich grafické znázornění.

▪ **Hudební formy**

V každé skladbě najdeme jedno nebo několik témat, či výrazných melodických myšlenek, které se ve skladbě opakují, rozvíjejí. V novější hudbě chápeme pod pojmem téma nejen melodie, ale nově se může jednat např. o určitý sled akordů nebo postup tónových a zvukových barev. (Zenkl, 1991, s. 154)

V programu *IHV* najdeme informace o rondu, kánonu, lidové písni, malé a velké písňové formě, menuetu, valčíku, polce, opeře, operetě, muzikálu, baletu a variacích.

- Rondo

Hudební ukázka v *IHV*: Wolfgang Amadeus Mozart - *Rondo Alla Turca*

Motivace: Asi nejznámější rondo u nás si můžete vyzkoušet sami. Posadte se do kruhu a zapívejte si píseň:

Pějme píseň dokola okolo stola-la-la,

pejme píseň dokola okolo stola.

Pějme píseň krásně, kdopak nám ji začne?“

Tato část ronda se zpívá společně, poté zpívá žák, který je právě na řadě - jakoukoli jinou písničku.

- Kánon

Hudební ukázka v *IHV*: Johann Pachelbel - *Kánon*

Motivace: Zazpívejte si s žáky kánon – píseň *Červená se line záře, Vyletěla holubička ze skály*. Rozdělte se na dvě až čtyři skupiny. Všichni zpívají stejnou písničku od začátku, ale další skupina začíná teprve ve chvíli, kdy předcházející skupina odzpívá část 1.

1 - Červená se line záře,

2 - červená se line záře,

3 - oheň, oheň,

4 - hřeje ruce, barví tváře.

Další pěknou písničkou na vytvoření kánonu je Vyletěla holubička ze skály

1 – Vyletěla holubička

2 - ze skály, ze skály, probudila modré oči ze spaní, probudila modré oči ze spaní.

- Lidová píseň

Hudební ukázky v *IHV*: Lidová píseň - *Nepi, Jano, nepi vodu*, AG Flek - *Husličky – umělá píseň*

- Malá písňová forma

K tomuto tématu není v programu *IHV* zvuková ukázka.

- Velká písňová forma

K tomuto tématu není v programu *IHV* zvuková ukázka.

- Menuet
Hudební ukázka v *IHV*: Luigi Boccherini - *Menuet ze smyčcového kvarteta E dur*,
video profesionálních tanečníků.
(Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=mrUZIYfxixQ>)

- Valčík
Hudební ukázka v *IHV*: Halem - *Decembre waltz*, *video profesionálních tanečníků*
(Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Ve82-LCzXFI>)

- Polka
Hudební ukázky v *IHV*: Johann Strauss ml. - *Tritsch-Tratsch polka*, Bedřich Smetana
- *Luisina polka*, *video profesionálních tanečníků*
(Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=ajxfQk_zbjM)

- Opera
Pojmy libreto, balet, výprava, kostýmy, kulisy, efekty, pódium, opona, sólo, duet,
tercet, sborech, předehra, dějství, hlavový tón
Hudební ukázky k tématu jsou v programu *IHV* pod ikonou *Hudební skladatelé –*
opery.

- Opereta
Hudební ukázka Jacques Offenbach - *Orfeus v podsvětí – Kankán*, video Johann
Strauss - *Vídeňská krev*
(Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=WTONKYPXD2A>)

- Muzikál
Hudební ukázka z muzikálu *Pírko z anděla*, video ukázky z vybraných muzikálů
(videa v době tvorby programu *IHV* dostupná z you tube, momentálně nejsou
k dispozici)

- Balet
Hudební ukázka v *IHV*: Petr Iljič Čajkovskij – *Louskáček*, video ukázka Sergej
Prokofjev - *Popelka*

- Variace
Hudební ukázka – Pavel Staněk - *Variace na lidovou píseň „Sedí mucha na stěně“* – žesťový sextet

- **Intervaly**
V programu *IHV* jsou informace o intervalech v rozsahu jedné oktávy (prima, sekunda, tercie, kvarta, kvinta, sexta, septima, oktáva), intervaly v kvintakordu a septakordu, včetně rozšiřujícího učiva (intervaly čisté, zvětšené a zmenšené). V závěru kapitoly Intervaly nalezneme interaktivní test na určování intervalů (příloha č. 26).

- **Dvakrát snižený nebo zvýšený tón**
V této kapitole je vysvětlen pojem dvakrát snižený nebo zvýšený tón. Následuje test na přiřazování názvů tónů k notám (příloha č. 27).

- **Repetice**
Repeticí se značí opakování větších částí skladby. Jedná se o dvojitou taktovou čáru (příčemž jedna z těchto čar je silnější) s dvojtečkou ve druhé a třetí mezeře notové osnovy. (Zenkl, 1991, s. 52)
Znaménko repetice slouží tedy k tomu, abychom věděli, že máme určitou část skladby zahrát dvakrát za sebou a přitom ji nemuseli dvakrát za sebou napsat.

Motivace: Repetice nám šetří papír a tužku, neboť slouží k tomu, abychom nemuseli znovu psát část skladby, která se má hrát dvakrát za sebou. To by se jistě hodilo při psaní trestů. Paní učitelka by řekla: „Napiš to dvakrát, ať si to lépe zapamatuješ.“ Žák by to napsal jednou a připsal znaménko pro repetici.

4.5 Hudební skladatelé

Z hlavního menu *IHV* se můžeme pomocí ikony *Hudební skladatelé* přesunout na poslechové skladby a informace o hudebních skladatelích včetně portrétů nebo fotografií a výběru jejich oper.

U každého skladatele jsou hudební ukázky a doplňovačka, aby si žáci procvičili práci s textem (vyhledávání informací). S doplňovačkou v *IHV* se pracuje tak, že se do volných

okýnek vpisuje pomocí klávesnice text, který žáci slyšeli nebo si přečetli na obrazovce. (příloha č. 28)

Je zcela ideální, pokud mají žáci text o skladateli v tištěné formě a mohou se tak k němu libovolně vracet. Tisk těchto informací je možný z hlavního menu, kde šipka vpravo umožňuje přesun na dokumenty k tisku (ve formátu doc. nebo pdf.).

V diplomové práci je uvedeno řešení všech doplňovaček. Text, který má žák doplnit, je psán velkými písmeny.

Výčet jednotlivých skladatelů uvedených v programu *IHV* a řešení doplňovaček:

- **František Škroup**

Hudební ukázka v *IHV*: Hymna ČR

Doplňovačka:

František Škroup napsal kromě jiných skladeb také operu DRÁTENÍK.

Jeho nejznámější skladba - píseň Kde domov můj - se stala HYMNOU České republiky. Tuto píseň napsal pro hru Josefa Kajetána TYLA – FIDLOVAČKA, aneb žádný hněv a žádná rvačka (příloha č. 28).

- **Bedřich Smetana**

Hudební ukázky v *IHV*: *Vltava*, fanfáry z opery *Libuše*, *Z českých luhů a hájů*, *Klavírní trio g moll – allegro* – věnované památce jeho dcery Bedříšky, *Smyčcový kvartet č. 1 Z mého života – 3. část* – věnovaná památce jeho první ženy Kateřiny

Doplňovačka:

Bedřich Smetana se narodil v LITOMYŠLI. Od čtyř let hrál na HOUSLE a od pěti na KLAVÍR. Nějaký čas dirigoval ve ŠVÉDSKU. K příležitosti otevření Národního divadla napsal operu, která se jmenuje LIBUŠE. Ke konci svého života byl zcela HLUCHÝ. Přesto napsal cyklus symfonických básní MÁ VLAST s velmi známou částí s názvem VLTAVA.

- **Antonín Dvořák**

Hudební ukázky v *IHV*: *IX. symfonie „Novosvětská“ – 4. věta, Largo* z „*Novosvětské*“

Doplňovačka:

Antonín Dvořák na svou slávu čekal až do 37 let, kdy na něj ve Vídni upozornil skladatel Johannes BRAHMS. Poté začal jezdit po celé Evropě, kde předváděl svá díla a často je i DIRIGOVAL. Na tři roky ho pozvaly také do USA, kde na Americké národní konzervatoři hudby v New Yorku učil skladatele skládat národní hudbu. Učil je to posloucháním hudby místních ČERNOCHŮ a INDIÁNŮ. Asi nejznámější jeho opera se jmenuje RUSALKA.

- **Leoš Janáček**

Hudební ukázky v IHV: Sinfonietta, Glagolská mše - úvod

Doplňovačka:

Leoš Janáček pracoval nejdříve jako UČITEL. Přitom studoval hudbu v Praze a později i v Lipsku a ve VÍDNI. Později se stal ŘEDITELEM varhanické školy v Brně. Jeho hudba je ovlivněna jeho zálibou – sběrem lidových PÍSNÍ. Celosvětově známou operou je Její PASTORKYŇA – v cizině známá pod názvem Jenůfa.

- **Bohuslav Martinů**

Hudební ukázky v IHV: Otvírání studánek, Kuchyňská revue

Doplňovačka:

Díla Bohuslava Martinů byla ovlivněna vzpomínkami na domov v POLIČCE, kde bydlel na VĚŽI kostela. Studoval krátce na konzervatoři v Praze, ale mnohem více jej ovlivnilo studium v PAŘÍŽI. Ve skladbě Poločas popisuje přestávku utkání ve FOTBALE. Jedno z jeho neznámějších děl je Julietta, což je OPERA. Během války uprchnul do USA. Po válce se nevrátil do Čech, ale jeho domovem se stalo ŠVÝCARSKO.

- **Wolfgang Amadeus Mozart**

Hudební ukázky v IHV: Malá noční hudba

Doplňovačka:

Mozart se narodil v SALCBURKU. Jeho opera Don Giovanni měla v PRAZE větší úspěch než ve Vídni. Byl jmenován dvorním skladatelem u CÍSAŘSKÉHO dvora. Řadíme ho mezi hudební KLASIKY.

- **Ludwig van Beethoven**

Hudební ukázky v IHV: *Symfonie č. 5 Osudová – 1. věta, Symfonie č. 9 s Ódou na radost*

Doplňovačka:

Beethoven se věnoval HUDBĚ od dětství. Hudbu studoval ve VÍDNI - mimo jiných skladatelů také u Josefa HAYDNA. Oper napsal celkem JEDNU s názvem FIDELIO. Zcela netradiční je jeho Devátá symfonie, ve které se dokonce ZPÍVÁ.

- **Giuseppe Verdi**

Hudební ukázky v IHV: *Nabucco – sbor židů, Aida – fanfáry s aidovkami, Rigoletto – La donna é mobile (árie – tenor)*

Doplňovačka:

Giuseppe Verdi byl skladatel, který žil v ITÁLII. Jeho opera Nabucco je známá také díky sboru ŽIDŮ. Opera, která vznikla u příležitosti otevření Suezského průplavu, se jmenuje AIDA. Ta se stala národní operou státu, který se jmenuje EGYPT, a pro její uvedení byly vytvořeny speciální TRUBKY, kterým se říká aidovky.

- **Richard Wagner**

Hudební ukázky v IHV: *Svatební pochod z opery Lohengrin*

Doplňovačka:

Richarda Wagnera přivedl k divadlu jeho nevlastní OTEC. Skládat vlastní skladby začal, když mu bylo ŠESTNÁCT. Během svého života kvůli rodině, pak kvůli dluhům a nakonec kvůli svým politickým názorům hodně CESTOVAL. Nakonec založil v Bayreuthu své vlastní DIVADLO. Ve svých operách používá Leitmotivy, což jsou krátké hudební motivy, které zazní vždy, když se na jevišti objeví důležitá postava nebo situace. Každá taková postava, či situace má svůj vlastní LEITMOTIV.

4.5.1 Opery

Ukázky operních árií v hodinách HV žáci nevítají s nadšením. Většinou mají pocit, že tam nějaká paní „piští“ divné tóny, smějí se tomu a učitel jim pak těžko vysvětluje, že opera je krásná, že má děj. Autor diplomové práce, který má vlastní zkušenosti s takovým předpojatým přístupem dětí, proto vytvořil sekci programu *IHV*, ve které se nachází zkrácené děje jednotlivých oper. Materiál se opírá o publikaci Anny Hostomské (Příběhy, pověsti a pohádky paní hudby). Ke každé opeře jsou k dispozici fotografie z představení, hudební ukázky a videa z you tube (kromě opery *Dráteník*).

Jak tedy metodicky přiblížit téma opera? Nejprve si žáci mohou poslechnout nebo společně, či jednotlivě přečíst zkrácený děj dané opery. Následuje video ukázka, nakonec přijde na řadu hudební ukázka a fotografie z dané opery.

V rámci propojení s výtvarnou a pracovní výchovou lze žáky motivovat ukázkami k ilustracím oper, návrhům kulis, scén, kostýmů, apod.

Motivací pro téma opera je v *IHV* pohádka: *Jak xylofon uzdravil Agátku* (s. 73).

Výčet oper uvedených v programu *IHV*:

- *Dráteník* – František Škroup
- *Prodaná nevěsta* – Bedřich Smetana
- *Rusalka* – Antonín Dvořák
- *Příhody lišky Bystroušky* – Leoš Janáček
- *Veselohra na mostě* – Bohuslav Martinů
- *Kouzelná flétna* – Wolfgang Amadeus Mozart
- *Fidelio* - Ludwig van Beethoven
- *Aida* – Giuseppe Verdi
- *Bludný Holanďan* – Richard Wagner

4.5.2 Další ukázky hudebních děl

V interaktivním programu *IHV* je dostatečné množství dalších skladeb, které nejsou součástí žádné z výše uvedených kapitol programu *IHV*. Tyto ukázky byly do programu

vybrány záměrně, neboť přímo vybízí k využití v rámci mezipředmětových vztahů. Najdeme je v sekci *Skladatelé – Ukázky*.

Jsou jimi:

- **Antonio Vivaldi – Čtyři roční období – Jaro, Léto**

Mezipředmětové vztahy: *prvouka, přírodověda – roční období, jaro, jarní kytky*

Takto si hudebně představoval Antonio Vivaldi jaro a letní bouřku.

Fotografie: jarní příroda

- **Gustav Holst – Planety - Jupiter**

Mezipředmětové vztahy: *přírodověda – planety naší sluneční soustavy, prvouka – projekt o planetách sluneční soustavy s hudební ukázkou, výtvarná výchova – obrázky planet, atd.*

Gustav Holst rád sledoval planety a tato ukázka hudebně popisuje Jupiter.

Fotografie: Jupiter

- **Bedřich Smetana – Má vlast - Vltava**

Mezipředmětové vztahy: *vlastivěda – sledování toku řeky Vltavy na mapě, hrady v blízkosti řeky Vltavy, výtvarná výchova – kresba rusalek, klidné či rozbourené řeky, apod.*

Bedřich Smetana si prošel krajinu kolem Vltavy od jejího pramene až po místo, kde se vlévá do Labe a takto ji hudebně převyprávěl. Najdete v ukázce pramínek, fanfáry z hradu, vesnickou svatbu, rej rusalek za noci a peřeje? Všimli jste si, že hlavní motiv je písnička Kočka leze dírou?

Fotografie: Vltava

- **Hector Berlioz – Fantastická symfonie - Pochod k popravišti**

Mezipředmětové vztahy: *Vlastivěda – život ve středověku, mučení jako prostředek doznání viny (nejen ve středověku).*

Průřezová témata: *Výchova demokratického občana – diskuze na téma právo na soud, presumpce neviny, apod.*

Zaposlouchej se do ukázky a představ si pochod odsouzence na popraviště.

Fotografie: mučící nástroje

- **Sergej Sergejevič Prokofjev - Pět'a a vlk**

Mezipředmětové vztahy: přírodověda – povídání o zvířatech z ukázky, jejich obrázky, zařazení dle druhu, apod.

Průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova – mezilidské vztahy; Environmentální výchova – vztah člověka k přírodě, atd.

Jistě znáte plno pohádek z televize. Vidíte děj pohádky a slyšíte hudbu, která je někde v pozadí. Sergej Prokofjev napsal pohádku, kde je hudba na prvním místě, kterou vypráví symfonický orchestr. Abychom mohli naši fantazii zapojit naplno, je v ukázce programu IHV i vypravěč (Karel Höger), který nás provede dějem. Jednotlivé postavy (Pětu, dědečka, pěnkavu, kachnu, kočku i vlka) nepředstavují herci ani balet, ale přímo hudební nástroje. Všimněte si, které nástroje si pro jednotlivé postavy vybral. A který nástroj představuje střelbu z pušek (tympán).

Fotografie: pěnkava, kachna divoká, kočka, vlk

- **Pavel Staněk - Variace na lidovou píseň „Sedí mucha na stěně“ – žest'ový sextet**

Mezipředmětové vztahy: přírodověda – hmyz, moucha; výtvarná výchova – kresba spící mouchy na stěně, apod.

Fotografie: moucha

Variace je zvláštní skladba. Na začátku vždy zazní krátká a jednoduchá melodie, která se poté opakuje v různých úpravách - variacích, které jsou stále náročnější na interpretaci (zahrání). Často se také objeví mezi variacemi jedna mollová (smutnější) variace.

V naší ukázce bude tou základní – jednoduchou melodií lidová písnička „Sedí mucha na stěně“.

Text písničky je následující:

Sedí mucha na stěně, na stěně, na stěně,

sedí mucha na stěně, sedí a spí.

Sedí a hajinká potvůrka malinká.

Sedí mucha na stěně, sedí a spí.

- **Seznam hudebních ukázek použitých v IHV**

Pro rychlejší orientaci v hudebních ukázkách uvedených v programu IHV a jejich okamžitému spuštění slouží sekce programu *Hudební skladatelé - Další skladby*. Jsou seřazeny podle abecedy. Najdeme zde např. africkou lidovou hudbu, ukázky hudebních nástrojů, apod. (příloha č. 2).

4.6 Hra na flétnu

V této kapitole, jejíž ikona se nachází v hlavním menu programu *IHV*, jsou vybraná cvičení hry na flétnu. Tato cvičení (písničky) byla převzata ze Školy hry na sopránovou zobcovou flétnu. Skladbičky jsou – podle této školy - metodicky seřazeny podle obtížnosti – začíná se notou h a postupně se přidávají další noty. Celkem se tato kapitola věnuje tónům c^1 – e^2 , a to bez předznamenání. (Daniel, 1994)

V každé kapitolce *IHV Hra na flétnu* je detail fotografie žáka zaměřený na prstoklad nového tónu. Prstoklady hry pro ostatní noty jsou provedeny interaktivně. Písničky jsou vždy ve dvou provedeních.

1. s názvy not, s upozorněním na pomlky, s počítáním dob jednotlivých tónů, s textem lidových písniček
2. pouze jako notový zápis s textem

Vyučující má možnost učit hře na flétnu i děti, které nemají zažité čtení not v notové osnově, nebo ještě všechny noty neznají. Hrají zde podle písmen.

Tato kapitola je zároveň vhodná pro doprovod melodie daných písniček (např. *Pod naším okýnkem*, *Jede, jede poštovský panáček*, apod.) hrou na zvonkohru, xylofon nebo jakýkoliv jiný melodický nástroj.

Některé písničky lze po zdařilém nácviku doprovodit instrumentálními doprovody obsaženými v *IHV*. Tyto doprovody jsou záměrně v pomalém tempu a dají se použít při vystoupení žáků.

Každé cvičení je samozřejmě možné vytisknout (příloha č. 31 - 35).

4.7 Lidové písničky

Poslední ikona v hlavním menu má název *Lidové písničky*. Po kliknutí na tuto ikonu se objeví abecední seznam všech instrumentálních doprovodů k lidovým písničkám obsažených v *IHV*. Tyto instrumentální doprovody jsou určeny k doprovodu lidových písní v hodinách hudební výchovy, kdy učitel nemá možnost tyto písničky doprovodit vlastní hrou na nástroj.

Notové zápisy uvedených písniček jsou k dispozici ve zpěvníku *Já písnička I*. Instrumentální doprovody v programu *IHV* jsou ve třech tóninách, protože každá třída je ke zpěvu jinak dispozičně připravena. Výběr se provádí kliknutím na název písničky s tóninou, ve které je připravena ke spuštění (např: *Adámku náš B dur*).

V této sekci se též nachází přiřazování předeher a doher k písničkám na základě pouhého poslechu. Dále hádání názvu písničky na základě poslechu instrumentálního provedení. Přiřazování v případě určování předeher a doher se provádí přesunem ikon ve tvaru gramofonových desek do tabulky. Přede hry jsou umístěny vlevo od tabulky, do hry vpravo od tabulky. Nejdříve je třeba kliknout na samotnou písničku v tabulce a pak žáci vybírají odpovídající přede hru a do hru. Nakonec je vhodné celou vzniklou písničku postupně přehrát a zeptat se, jak se daná písnička jmenuje. Přiřazování je usnadněno výběrem vzájemně kontrastních písniček (různé tóniny, tempo nebo metrum).

Přiřazování názvů písniček se provádí jednoduše přesunem ikon ve tvaru gramofonových desek k názvům písniček (příloha č. 36, 37 a 38).

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo vytvořit chybějící metodiku a soubor výukových aktivit k programu *IHV* určenému pro interaktivní výuku žáků na ZŠ.

První část práce je zaměřena na předmět Hudební výchova na 1. stupni ZŠ, na jeho zakončení v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Jsou zde uvedeny očekávané výstupy v 1. a 2. vzdělávacím období v oblasti Hudební výchova. Dále zde najdeme kapitoly o mezipředmětových vztazích a průřezových tématech. V závěru je uveden výčet nejpoužívanějších řad učebnic hudební výchovy. Do této první části diplomové práce spadá i kapitola o současných nejznámějších domácích i zahraničních interaktivních a multimediálních pomůckách v HV. Ty svým obsahem více či méně postihují jednotlivá témata obsažená ve výuce HV. Třetí kapitola je věnována obsahu programu *IHV*. Tento program nepostihuje všechny oblasti a očekávané výstupy RVP ZV. Jeho použitím však může učitel naplnit požadavky RVP ZV po stránce hudební teorie, poslechu skladeb, zpěvu lidových písní a hry na flétnu (nebo jiný melodický nástroj).

Praktická část diplomové práce předkládá čtenáři metodiku a soubor výukových aktivit k jednotlivým částem interaktivního programu *IHV*. Blíže popisuje jednotlivé části programu a seznamuje s možnostmi jeho využití v hodinách hudební výchovy. Metodika usnadňuje pedagogům práci s obsahově velkým programem.

Autor diplomové práce zde předkládá další doporučení a nápady, jak naplnit hodinu hudební výchovy aktivní účastí žáků v hodině. Součástí jsou vlastní autorské motivační pohádky propojené s písničkami obsaženými v programu *IHV*, spojené s pohybovými činnostmi.

Učitelé jsou neustále vybízeni k tomu, aby ve svých hodinách zařazovali nové formy a způsoby výuky. Ty mají napomáhat k rozvoji schopností a dovedností i v oblasti hudební výchovy. Mají vést žáky k intenzivnímu a aktivnímu prožitku hudby.

Interaktivní program *IHV* patří mezi pomůcky nejnovějšího typu. Autorův záměr byl poskytnout pedagogům ucelenou metodiku a soubor výukových aktivit k programu *IHV*, ulehčit jim jejich přípravu na výuku a žáky obohatit o poznatky v oblasti HV novým způsobem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BRAUNBEHRENS, V. *Mozart ve Vídni*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 2006. 375 s. ISBN 80-7319-047-8.

CRHA, B. - JUŘÍČKOVÁ, T. - PRUDÍKOVÁ, M. *Výzkum využití multimediálních technologií v hudební výchově. Teoretické reflexe hudební výchovy*. Brno: Masarykova univerzita. 2010, vol. 6, no. 1, pp. 1-288. ISSN 1803-1331

DANIEL, L. *Flauto dolce*. Praha: Panton s.r.o., 1991. ISBN 80-7039-197-9

FISCHEROVÁ, D. *Pohádky z Větrné Lhoty*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2008. 52 s. ISBN 978-80-00-01933-8.

HOSTOMSKÁ, A. *Příběhy, pověsti a pohádky paní Hudby*. Vyd. 5., V Pasece 1. Praha: Paseka, 2007. 424 s. ISBN 978-80-7185-814-0.

HURNÍK, I. *Jak se hraje na dveře a jiné muzikantské pohádky*. Pro malé čtenáře. 2. vyd. Praha: Albatros, 1989. 92 s.

JAGLOVÁ, J. *Hudební výchova 2: učebnice pro 2. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 1998. 64 s. ISBN 80-85607-66-2.

JAGLOVÁ, J. *Hudební výchova 3: učebnice pro 3. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 1999. 88 s. ISBN 80-85607-82-4.

JAGLOVÁ, J. *Hudební výchova 4: učebnice pro 4. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 2000. 79 s. ISBN 80-7289-011-5.

JAGLOVÁ, J. *Hudební výchova 5: učebnice pro 5. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 2001. 71 s. ISBN 80-7289-036-0.

JAGLOVÁ, J. *Hudební výchova pro 1. ročník: metodický průvodce, zpěvník*. Brno: Nová škola, 1996. 47 s. ISBN 80-85607-42-5.

JAGLOVÁ, J. *Metodický průvodce učebnicí Hudební výchova 2 pro 2. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 2001. 40 s. ISBN 80-85607-67-0.

JAGLOVÁ, J. *Metodický průvodce učebnicí Hudební výchova 3 pro 3. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 2002. 39 s. ISBN 80-85607-83-2.

JAGLOVÁ, J. *Metodický průvodce učebnicí Hudební výchova 4 pro 4. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 2000. 31 s. ISBN 80-7289-012-3.

JAGLOVÁ, J. *Metodický průvodce učebnicí Hudební výchova 5 pro 5. ročník základní školy*. 1. vyd. Brno: Nová škola, 2001. 31 s. ISBN 80-7289-037-9.

JAGLOVÁ, J. *Začínáme s hudební výchovou: pracovní listy: 1. ročník. 2., upr. vyd.* Brno: Nová škola, 2007. 11 l. ISBN 80-85607-65-4.

- JÁNSKÝ, P. *Já, písnička: zpěvník pro žáky základních škol : pro 1.-4. třídu*. Cheb: Music Cheb, 1995. 116 s. ISBN 80-859-2501-X.
- KNOPOVÁ, B. - KOUTSKÝ, J. *Ahoj, písničko!: hudební výchova pro 1. ročník*. 1. vyd. Praha: Pansofia, 1997. 29 s. ISBN 80-85804-91-3.
- KNOPOVÁ, B. *Ahoj, písničko!: metodické poznámky pro učitele*. 1. vyd. Praha: Pansofia, 1997. 24 s. ISBN 80-85804-93-X.
- KNOPOVÁ, B. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ: (didaktika hudební výchovy)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. 48 s. ISBN 80-210-3911-6.
- KNOPOVÁ, B. *Písničko, pojďme si hrát!: hudební výchova pro 2. ročník*. 1. vyd. Úvaly: Albra, 2002. 30 s. ISBN 80-86490-53-X.
- KNOPOVÁ, B. *Písničko, pojďme si hrát!: metodické poznámky pro učitele*. 1. vyd. Úvaly: Albra, 2002. 54 s. ISBN 80-86490-43-2.
- KUBÁTOVÁ, M. *Veselé pohádky z muzikantské zahrádky*. Praha: Slávka Kopecká, 2006. 143 s. ISBN 80-86631-47-8.
- LINHART, J. *Slovník cizích slov pro nové století*. Praha: Dialog, 2003, 412 s. ISBN 80-858-4361-7.
- LIŠKOVÁ, M. - HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 2. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2008. 103 s. ISBN 80-7235-312-8.
- LIŠKOVÁ, M. - HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 3. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2007. 111 s. ISBN 978-80-7235-354-5.
- LIŠKOVÁ, M. - HURNÍK, L. *Hudební výchova pro 4. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2006. 103 s. ISBN 80-7235-322-5.
- LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy: klavírní doprovody k písním v učebnicích pro 1. - 5. ročník ZŠ*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2009. 159 s. ISBN 978-80-7235-358-3.
- LIŠKOVÁ, M. *Hudební výchova pro 5. ročník základní školy*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2005. 135 s. ISBN 80-7235-295-4.
- MODR, A. *Hudební nástroje*. 7. vyd. Praha: Supraphon, 1982. 311 s.
- OLING, B. - WALLISCH, H. *Encyklopedie hudebních nástrojů*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2004. 256 s. ISBN 80-7234-289-4.
- SYNEK, J. *Didaktika hudební výchovy I*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. 68 s. ISBN 80-244-0972-0.
- ŠIMANOVSKÝ, Z. – TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. 146 s. ISBN 80-717-8323-4.

ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. 246 s. ISBN 978-80-7367-928-6.

TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 148 s. ISBN 80-7178-916-X.

ZENKL, L. *ABC hudební nauky*. 6. vyd. Praha: Editio Supraphon, 1991. 197 s. ISBN 80-7058-284-7.

ZENKL, L. *ABC hudebních forem*. 4. vyd. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2006. 256 s. ISBN 80-86385-33-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

BRŮČEK, M. *Interaktivní program*. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z: <http://www.eurodidact.cz/show.php?id=13>

DragonForce. *Through the Fire and Flames*. [online]. [cit. 2013-03-23]. Originál skladby Dostupný z: <http://vimeo.com/6154511>)

Dumy. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.veskole.cz/dumy>

Hráč na foukací harmoniku. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=uwLcMnD5TJo>

Hudební program pro děti. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z: http://www.disk.cz/disk/producer2.csp?!PL,,,59,,79,!PL_D,59,!PSD,59&CSPCHD=00000000000041qgsiNW000000VTb01K9HYU7kTJr43MhB4Q--

Hráč na baskytaru. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=iy3V2Tl4g3s>

Interaktivní učebnice. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z: <http://ucebnice-hv.webnode.cz/>

Interaktivní učebnice. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z: <http://www.nns.cz/blog/multimedialni-interaktivni-ucebnice-hudebni-vychova>

Marimba. [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Marimba>

Menuet. [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=mrUZlYfxixQ>

Opereta. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=WTONKYPXD2A>

Panova flétna. [online]. [cit. 2013-03-26]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Panova_flétna

Polka. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z:
http://www.youtube.com/watch?v=ajxfQk_zbjM

Program na hudební teorii. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z:
<http://www.sibelius.com/products/auralia/index.html>

Program na hudební teorii. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z:
<http://www.sibelius.com/products/musition/index.html>

Program na psaní not. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z:
<http://www.audiotek.cz/product-11378-midimaster-scoretrainer>

Program na sluchovou analýzu. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z:
<http://www.earmaster.com/version6/features.htm>

Program na trénink rytmu. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z:
<http://www.midimaster.de/indexe.htm>

Program zabývající se hudebními nástroji. [online]. [cit. 2013-03-23]. Informace dostupné z:
<http://www.audiotek.cz/product-11342-sibelius-instruments>

RVP ZV pro základní vzdělávání. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z:
<http://rvp.cz/informace/dokumenty-rvp/rvp-zv>

RVP ZV pro základní vzdělávání. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z:
http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf

Valčík. [online]. [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Ve82-LCzXFI>

PŘÍLOHY

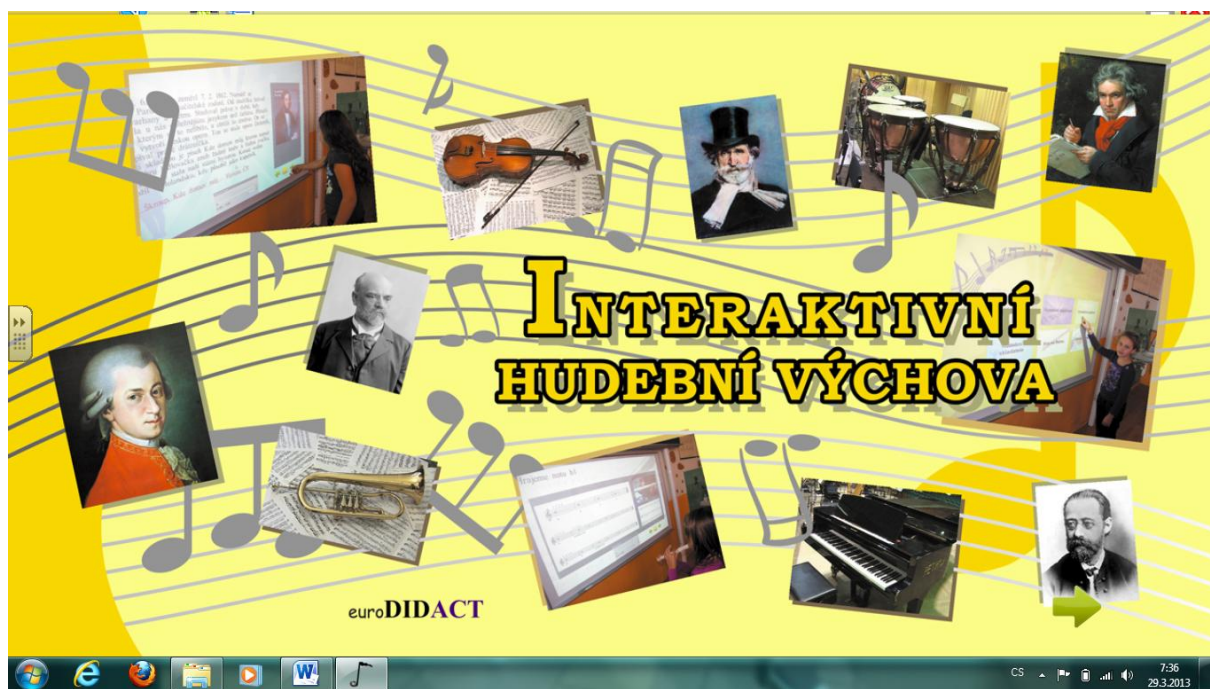
Seznam příloh

Příloha č. 1: Úvodní obrazovka programu <i>IHV</i>	III
Příloha č. 2: Menu programu <i>IHV</i>	III
Příloha č. 3: Ukázka menu Hudební nástroje	IV
Příloha č. 4: Ukázka interaktivního testu – Test noty 1	IV
Příloha č. 5: Ukázka interaktivního testu – Test noty 2	V
Příloha č. 6: Ukázka motivačního obrázku ke kapitole Pomlky	V
Příloha č. 7: Interaktivní test houslový klíč – basový klíč	VI
Příloha č. 8: Motivační obrázek ke kapitole Takt	VI
Příloha č. 9: Interaktivní test – Takt 1	VII
Příloha č. 10: Interaktivní test – Takt 2	VII
Příloha č. 11: Interaktivní test - Jména not s nápovědou 1	VIII
Příloha č. 12: Interaktivní test - Jména not s nápovědou 2	VIII
Příloha č. 13: Interaktivní test - Předznamenání (posuvky)	IX
Příloha č. 14: Fotografie klaviatury s popisem ke kapitole Běčko	IX
Příloha č. 15: Motivační obrazovka ke kapitole Odrážka	X
Příloha č. 16: Obrázek ke kapitole Durové stupnice s křížky	X
Příloha č. 17: Interaktivní test - Stupnice durové s křížky	XI
Příloha č. 18: Procvičování názvů not	XI
Příloha č. 19: Procvičování délek not	XII
Příloha č. 20: Procvičování intervalů	XII
Příloha č. 21: Ukázka kapitoly Hudební nástroje - Elektrická kytara	XIII
Příloha č. 22: Ukázka interaktivního testu na konci kapitoly Hudební nástroje - Nástroje dechové dřevěné	XIII
Příloha č. 23: Ukázka schématu dirigování ke kapitole Dirigent	XIV
Příloha č. 24: Interaktivní test - Dynamická znaménka	XIV
Příloha č. 25: Interaktivní test - Italské hudební názvosloví	XV
Příloha č. 26: Interaktivní test - Intervaly	XV
Příloha č. 27: Interaktivní test ke kapitole Dvakrát zvýšený nebo snížený tón	XVI
Příloha č. 28: Ukázka doplňovacího cvičení ke kapitole Hudební skladatelé - František Škroup	XVI
Příloha č. 29: Seznam hudebních ukázek v programu <i>IVH</i> v sekci Další skladby	XVII

Příloha č. 30: Seznam skladeb - pokračování	XVIII
Příloha č. 31: Ukázka z kapitoly Hra na flétnu - Notový zápis s popisem	XVIII
Příloha č. 32: Ukázka z kapitoly Hra na flétnu – Fotografie prstokladu	XIX
Příloha č. 33: Interaktivní průvodce prstokladem hry na flétnu	XIX
Příloha č. 34: Ukázka z kapitoly Hra na flétnu - Notový záznam bez popisu	XX
Příloha č. 35: Ukázka z kapitoly Hra na flétnu - Seznam jednotlivých kapitol.....	XX
Příloha č. 36: Menu kapitoly Lidové písničky (seznam instrumentálních doprovodů).....	XXI
Příloha č. 37: Ukázka z kapitoly Lidové písničky - Šel tudy	XXII
Příloha č. 38: Ukázka z kapitoly Lidové písničky - Hádáme názvy lidových písniček - poslechový test.....	XXII

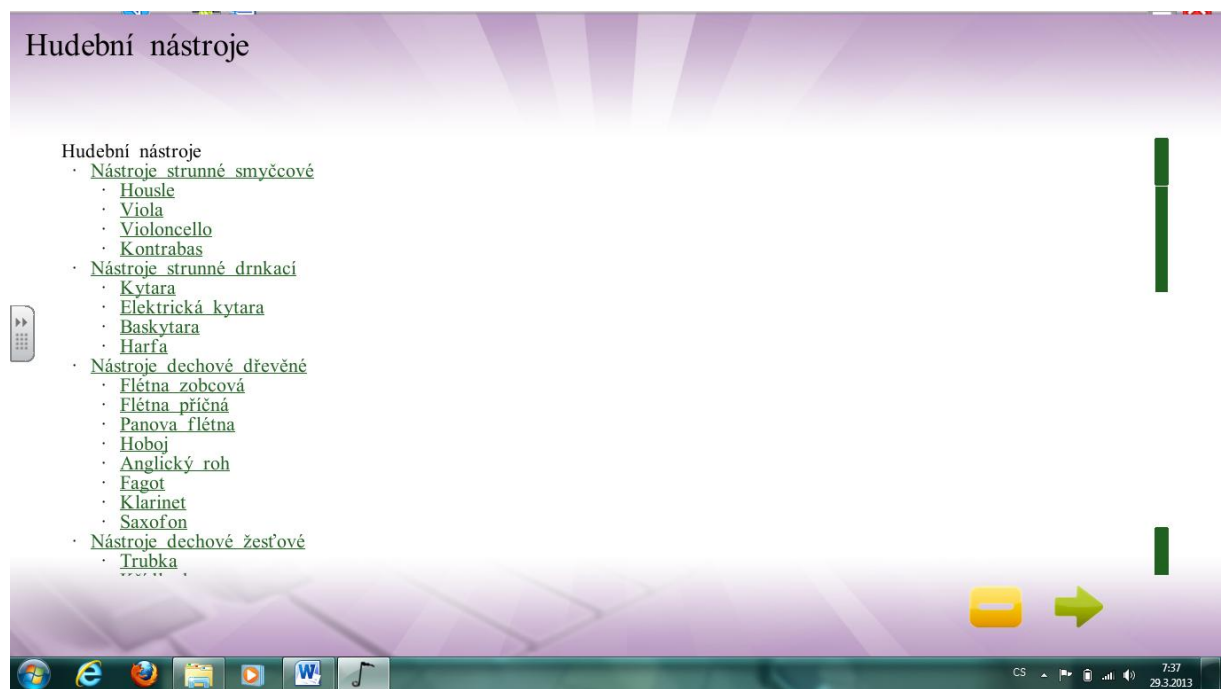
Příloha č. 1: Úvodní obrazovka programu *IHV*

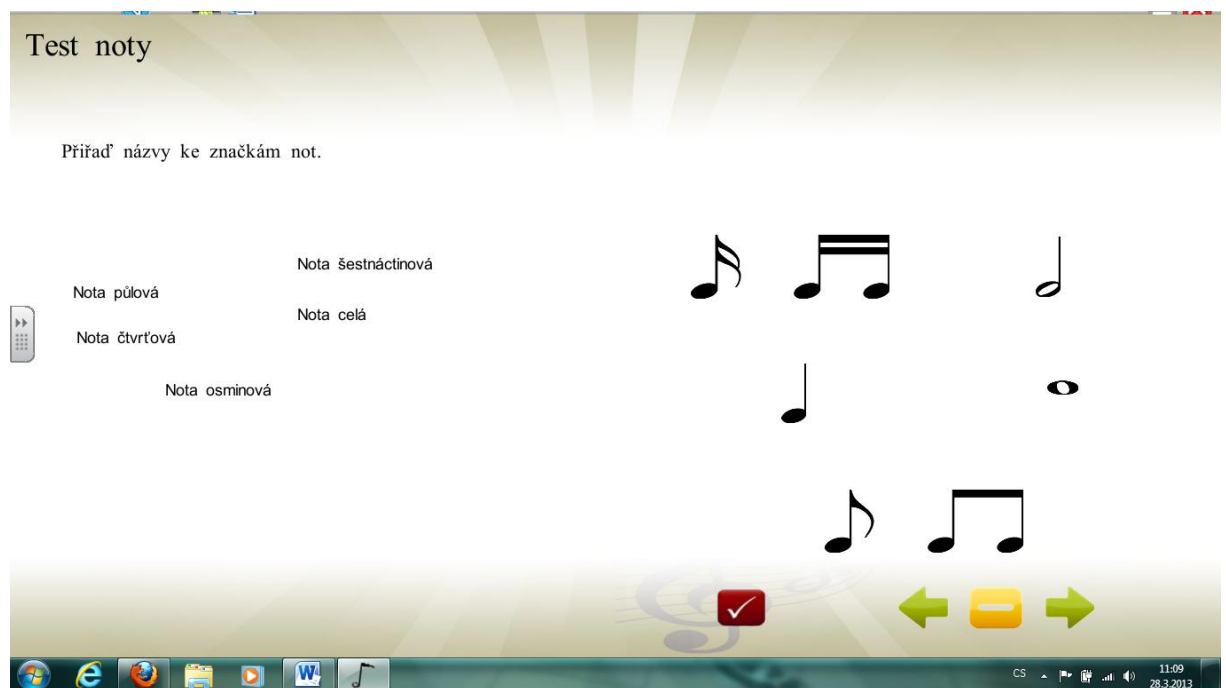
Příloha č. 2: Menu programu *IHV*

Příloha č. 3: Ukázka menu Hudební nástroje

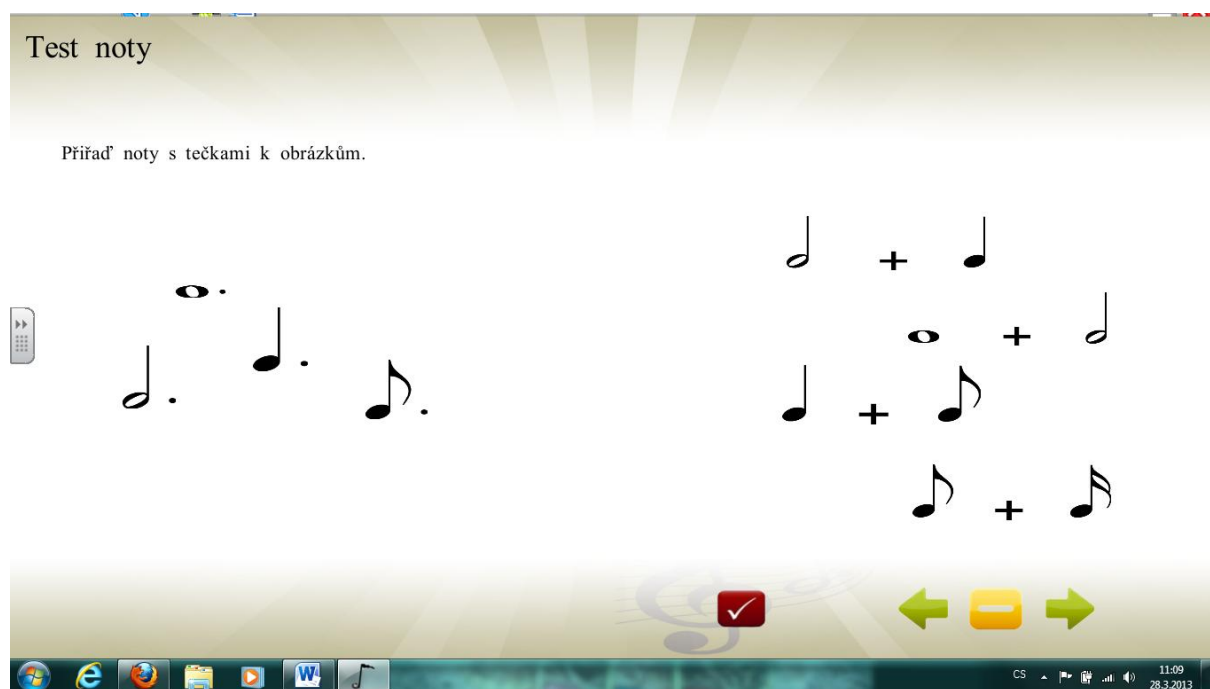
Příloha č. 4: Ukázka interaktivního testu – Test noty 1

Příloha č. 5: Ukázka interaktivního testu – Test noty 2

Test noty

Přiřaď noty s tečkami k obrázkům.

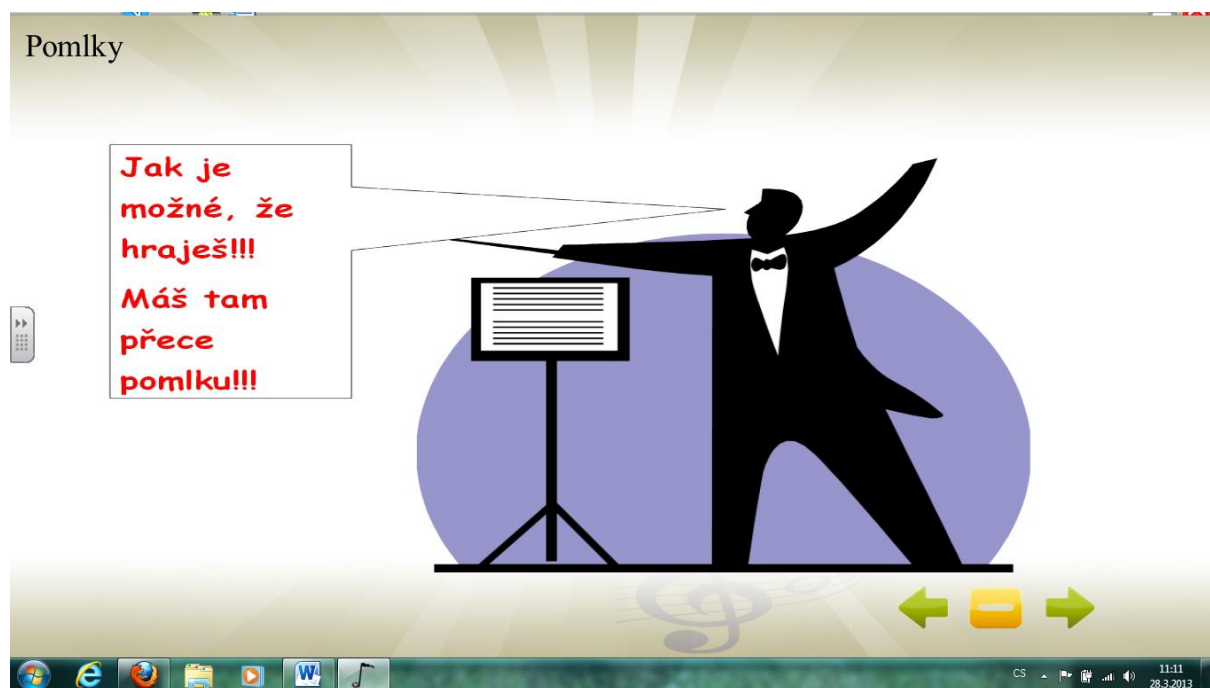

The interface displays a set of musical notes on the left and a collection of symbols (notes with dots, plus signs, and notes without dots) on the right. A red checkmark icon is visible in the bottom right area of the slide, indicating a correct answer. The Windows taskbar at the bottom shows the system tray with the date 28.3.2013 and time 11:09.

Příloha č. 6: Ukázka motivačního obrázku ke kapitole Pomlky

Pomlky

**Jak je možné, že hraješ!!!
Máš tam přece pomlku!!!**

The image shows a silhouette of a conductor in a tuxedo pointing towards a sign on a stand. The sign contains the text: "Jak je možné, že hraješ!!!
Máš tam přece pomlku!!!". The background is a light purple circle. The Windows taskbar at the bottom shows the system tray with the date 28.3.2013 and time 11:11.

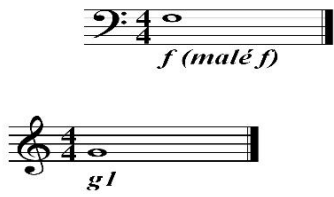
Příloha č. 7: Interaktivní test houslový klíč – basový klíč

Houslový klíč - basový klíč

Přiřaď houslový klíč a basový klíč k obrázku.

Houslový klíč

Basový klíč

The interface shows two musical staves. The top staff is a bass clef (F-clef) with a 4/4 time signature and a dynamic marking 'f (malé f)'. The bottom staff is a treble clef (C-clef) with a 4/4 time signature and a dynamic marking 'g1'. Navigation buttons (back, stop, forward) and a Windows taskbar are visible at the bottom.

Příloha č. 8: Motivační obrázek ke kapitole Takt

Takt

Přeřát
Slouží nám tedy k lepší orientaci. Představte si, že hrajete v orchestru a hrajete skladbu, která má 850 taktů. Začátek vám jde dobře, ale konec je těžký a potřebujete si jej ještě třikrát přeřát. Pokud bychom neměli takty, museli bychom hrát stále od začátku. My však takty máme a domluvíme se, že budeme hrát všichni až od taktu číslo 790.

Pánové a dámy, dáme si to ještě jednou od taktu 795...

The interface shows three musical staves. The first staff has measure numbers 785 and 790. The second staff has measure numbers 795 and 800. A red circle highlights measure 795, with a red line connecting it to a speech bubble from a conductor illustration. Navigation buttons and a Windows taskbar are visible at the bottom.

Příloha č. 9: Interaktivní test – Takt 1

Test takt 4/4, 3/4 a 2/4

Roztříd' tyto takty na tři skupiny.

Takt 2/4   Takt 4/4   Takt 3/4

11:21
28.3.2013

Příloha č. 10: Interaktivní test – Takt 2

Test takt 3/4

Vyber správně zapsané noty v 3/4 taktu.

Takt 3/4

11:22
28.3.2013

Příloha č. 11: Interaktivní test - Jména not s nápovědou 1

Test jména not s nápovědou

Přiřaď názvy not k obrázkům. Můžeš použít nápovědu.

c1 osminová	h1 čtvrtová		
d1 čtvrtová	c2 osminová		
e1 půlová	d2 půlová		
f1 celá	e2 celá		
g1 celá	f2 čtvrtová		
a1 půlová	g2 osminová		

Windows taskbar: 11:26 28.3.2013

Příloha č. 12: Interaktivní test - Jména not s nápovědou 2

Test jména not s nápovědou

Přiřaď názvy not k obrázkům. Můžeš použít nápovědu.

c1 osminová	h1 čtvrtová	<p>noty celé</p> <p>g a h c1 d1 e1 f1 g1 a1 h1 c2 d2 e2 f2 g2 a2 h2 c3</p> <p>čte se: malé g</p> <p>noty půlové</p> <p>g a h c1 d1 e1 f1 g1 a1 h1 c2 d2 e2 f2 g2 a2 h2 c3</p> <p>noty čtvrtové</p> <p>g a h c1 d1 e1 f1 g1 a1 h1 c2 d2 e2 f2 g2 a2 h2 c3</p>
d1 čtvrtová	c2 osminová	
e1 půlová	d2 půlová	
f1 celá	e2 celá	
g1 celá	f2 čtvrtová	
a1 půlová	g2 osminová	

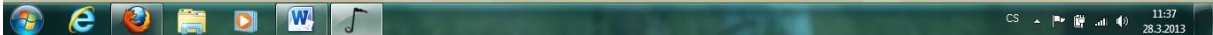

Windows taskbar: 11:27 28.3.2013

Příloha č. 13: Interaktivní test - Předznamenání (posuvky)

Test křížek

Vzpomeň si na to, jak jdou za sebou noty ve stupnici C dur, a přiřaď jména not k notám v notové osnově. Pozor umístili jsme před ně křížky.

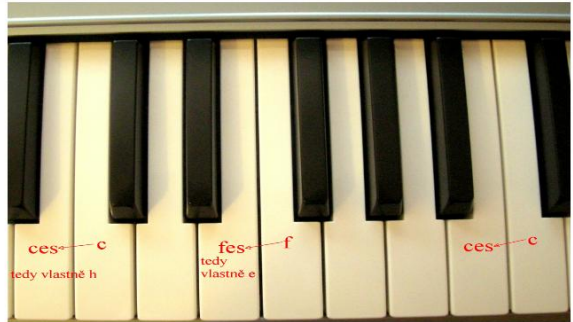
cis1	his1
his1	gis1
cis2	eis1
fis1	cis1
dis1	eis1
ais1	ais1
gis1	fis1
dis1	cis2

Příloha č. 14: Fotografie klaviatury s popisem ke kapitole Běčko

Běčko

Přehrát
Ale jak je to u noty f nebo c? Vlevo chybí černá klávesa...
V tomto případě se právě zahráje nejbližší bílá klávesa vlevo.
F s běčkem, tedy fes se zahráje jako e, nota ces jako nota h.

Příloha č. 15: Motivační obrazovka ke kapitole Odrážka

Odrážka

Odrážka ruší křížky a béčka.

Přehrát
 Odrážka funguje jako taková guma u křížků a béček. Když se například objeví odrážka u noty f v písničce, kde má být jenom fis, vygumuje u této noty křížek a tato nota se zahraje bez křížku – tedy jako obyčejné f. Stejně to funguje i u béčka. Odrážka stejně jako křížek a béčko platí jen do konce taktu.

Navigation icons: back, play, forward.

Windows taskbar: 11:39 28.3.2013

Příloha č. 16: Obrázek ke kapitole Durové stupnice s křížky

Stupnice s křížky

Přehrát

Každý muzikant...
 G dur, D dur, A dur, E dur, H dur, Fis dur, Cis dur

První stupnice...
 Druhá v řadě...
 Třetí je A dur...
 Čtyři křížky...
 Pět křížků...
 Šesta je Fis dur...
 A poslední Cis

musical notation for G dur, D dur, A dur, E dur, H dur, Fis dur, Cis dur

musical notation for G dur, D dur, A dur, E dur, H dur, Fis dur, Cis dur

Navigation icons: back, play, forward.

Windows taskbar: 11:39 28.3.2013

Příloha č. 17: Interaktivní test - Stupnice durové s křížky

Test stupnice dur s křížky

Klikni na správný název stupnice.

G dur   D dur   A dur   E dur   H dur   Fis dur   Cis dur

CS 11:42 28.3.2013

Příloha č. 18: Procvičování názvů not

Procvičování názvů not, délek, intervalů.

Přiřaď názvy not.

d1   a1   f1   c1   c2   g1   f1   d1   a1   e1   g1   d1   g1   e1   d1   a1

g1   c1   h1   e1   f1   c1   c2   e1   a1   g1   d1   e1   c1   f1

d1   g1   h1

CS 10:53 28.3.2013

Příloha č. 19: Procvičování délek not

Procvičování názvů not, délek, intervalů.

Přiřaď názvy délek not.

půlové
čtvrtové
osminové
osminové
čtvrtové
čtvrtové
půlové
půlové
čtvrtové

CS 10:55 28.3.2013

Příloha č. 20: Procvičování intervalů

Procvičování názvů not, délek, intervalů.

Přiřaď názvy intervalů

prima
tercie
sekunda
tercie
sekunda
kvarta
prima
tercie

CS 10:56 28.3.2013

Příloha č. 21: Ukázka kapitoly Hudební nástroje - Elektrická kytara

Elektrická kytara

Konstrukce těla elektrofonické kytary
Na rozdíl od akustických či elektroakustických kytar elektrofonická kytara nepotřebuje korpus k rezonanci tónů. Avšak její tělo se stále vyrábí ze dřeva a jeho kvalita a druh má dopad na výsledný zvuk nástroje. Obecně mohou být kytary lepeny z několika desek různých dřev, nebo zhotoveny z jednoho kusu, tzv. masivu.

[Scénická hudba – Loutky bez nitěk, sólo elektrická kytara, Ondřej Kyas](#)

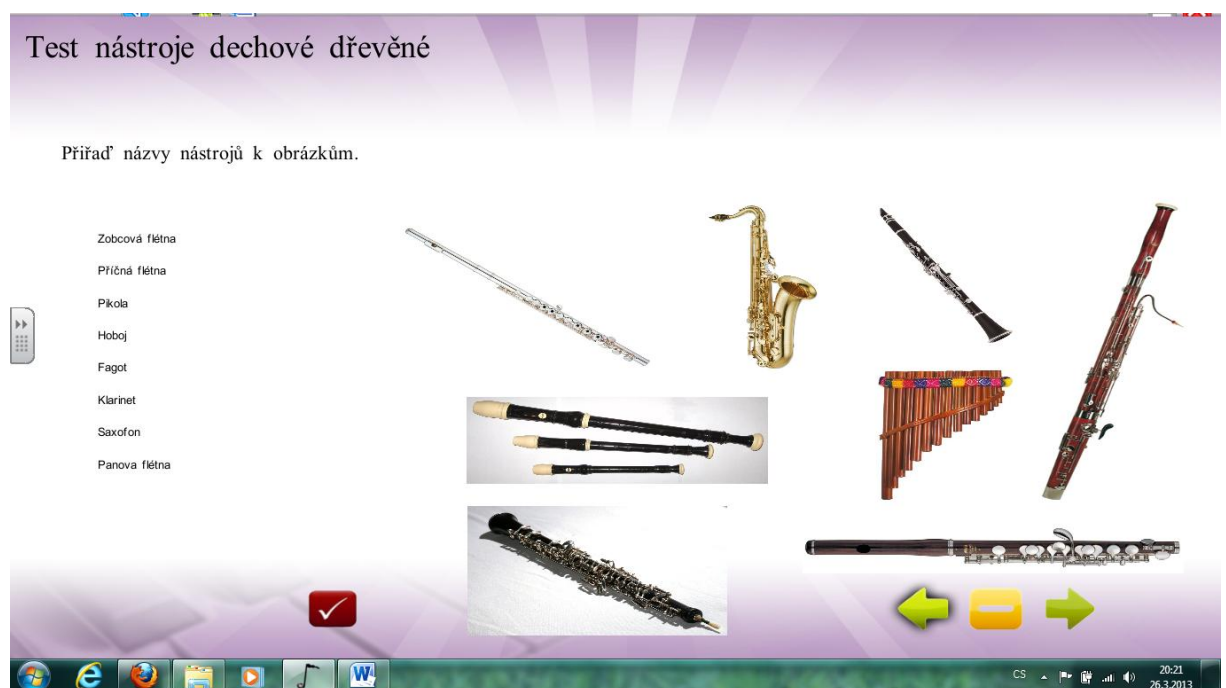

Příloha č. 22: Ukázka interaktivního testu na konci kapitoly Hudební nástroje - Nástroje dechové dřevěné

Test nástroje dechové dřevěné

Přiřaď názvy nástrojů k obrázkům.

- Zobcová flétna
- Příčná flétna
- Píkola
- Hoboj
- Fagot
- Klarinet
- Saxofon
- Panová flétna

Příloha č. 23: Ukázka schématu dirigování ke kapitole Dirigent

Dirigent

Přehrát
Dirigent je interpretací oper.
Pokud hraje v pravý čas hlasitě smí čtyři lidé, a tak potře V 17. stolet členů orche skladatel Lu kterou tlou Dnes použív Georg Fridr

dirigování na tři doby

ásledné
ěl např.
časné a
jak
tři nebo
mnoho lidí
počet
ouzský
li),
t.

dirigování na tři doby

22:59
26.3.2013

Příloha č. 24: Interaktivní test - Dynamická znaménka

Test - dynamická znaménka

Přiřaď znaménka k názvům, které k nim patří.

fff	piano (slabě)	
f	pianissimo (slaběji)	forte (silně)
	piano pianissimo (co nejslaběji)	fortissimo (silněji)
mf	mezzoforte (středně silně)	forte fortissimo (co nejsilněji)
pp		crescendo (zesilovat)
ff		decrescendo (zeslabovat)
p		
ppp		
		

20:11
25.3.2013

Příloha č. 25: Interaktivní test - Italské hudební názvosloví

Test - Italské názvy

Přiřazování:

allegretto	allegro	<input type="text"/>	vážně, těžce	<input type="text"/>	vesele, rychle
staccato	allegro vivace	<input type="text"/>	široce	<input type="text"/>	rychle a živě
largo	lento	<input type="text"/>	rozvláčně, zdlouha	<input type="text"/>	živě (rychlejší vivace)
presto	grave	<input type="text"/>	pomalů, zvolna	<input type="text"/>	rychle, úprkem
legato	prestissimo	<input type="text"/>	volně krokem	<input type="text"/>	co nejrychleji
ritardando	maestoso	<input type="text"/>	důstojně majestátně	<input type="text"/>	zvolňovat
moderato	accelerando	<input type="text"/>	mírně	<input type="text"/>	zrychlovat
andante	adagio	<input type="text"/>	poněkud vesele, trochu rychleji	<input type="text"/>	krátce, oddělovaně
	vivace			<input type="text"/>	vázaně

CS 19:50 25.3.2013

Příloha č. 26: Interaktivní test - Intervaly

Test intervalů

Přiřaď názvy intervalů k intervalům.

Kvinta			
Oktáva	Sekunda		
Prima	Sexta		
Septima	Tercie		
	Kvarta		

CS 17:30 25.3.2013

Příloha č. 27: Interaktivní test ke kapitole dvakrát zvýšený nebo snížený tón

Test dvakrát zvýšený nebo snížený tón

Přiřaď názvy not.

ceses	cisis		
deses	disis		
eses	eisis		
feses	fisis		
geses	gisis		
asas	asis		
heses	hisis		

Navigation icons: checkmark, left arrow, right arrow.

Windows taskbar: 17:29 25.3.2013

Příloha č. 28: Ukázka doplňovacího cvičení ke kapitole Hudební skladatelé - František Škroup

Doplňovačka – František Škroup

František Škroup napsal kromě jiných skladeb také operu [redacted]. Nejznámější jeho skladba - píseň Kde domov můj - se stala [redacted] České republiky. Tuto píseň napsal pro hru Josefa Kajetána Tyla – [redacted], aneb žádný hněv a žádná rvačka.

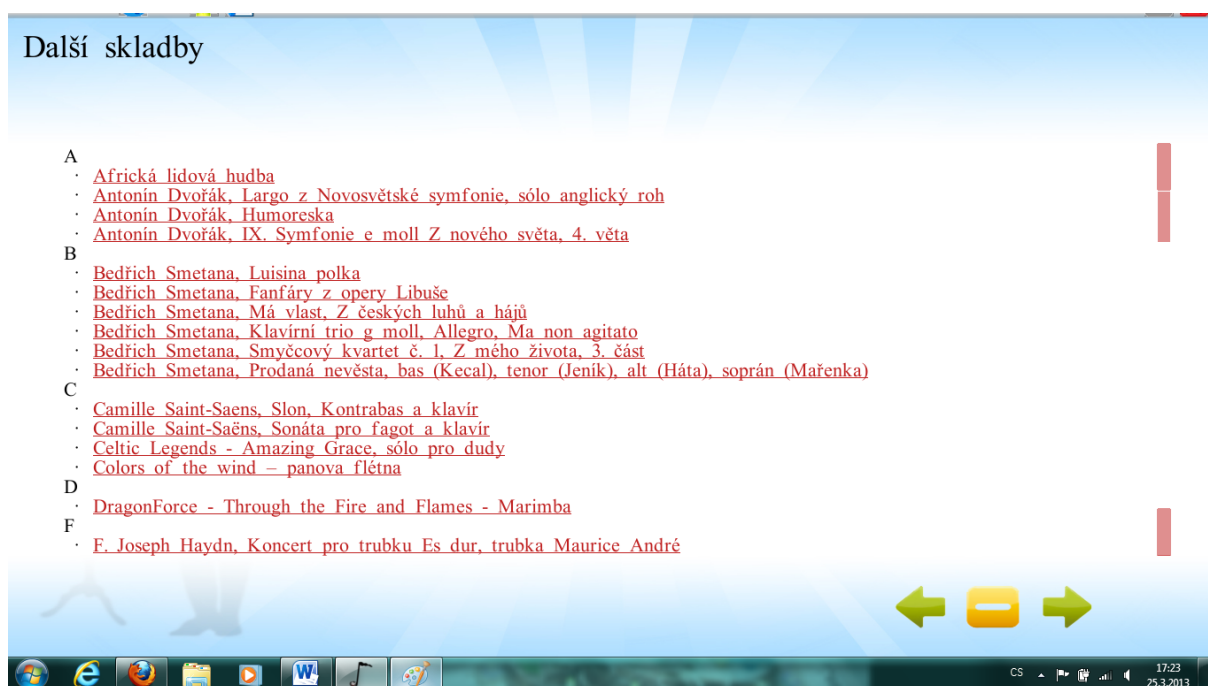
Navigation icons: checkmark, left arrow, right arrow.

Windows taskbar: 8:46 29.3.2013

Příloha č. 29: Seznam hudebních ukázek v programu IVH v sekci Další skladby

Další skladby

- A
  - [Africká lidová hudba](#)
  - [Antonín Dvořák, Largo z Novosvětské symfonie, sólo anglický roh](#)
  - [Antonín Dvořák, Humoreska](#)
  - [Antonín Dvořák, IX. Symfonie e moll Z nového světa, 4. věta](#)
- B
  - [Bedřich Smetana, Luisina polka](#)
  - [Bedřich Smetana, Fanfáry z opery Libuše](#)
  - [Bedřich Smetana, Má vlast, Z českých luhů a hájů](#)
  - [Bedřich Smetana, Klavírní trio g moll, Allegro, Ma non agitato](#)
  - [Bedřich Smetana, Smyčcový kvartet č. 1, Z mého života, 3. část](#)
  - [Bedřich Smetana, Prodaná nevěsta, bas \(Kecal\), tenor \(Jeník\), alt \(Háta\), soprán \(Mařenka\)](#)
- C
  - [Camille Saint-Saëns, Slon, Kontrabas a klavír](#)
  - [Camille Saint-Saëns, Sonáta pro fagot a klavír](#)
  - [Celtic Legends - Amazing Grace, sólo pro dudy](#)
  - [Colors of the wind – panova flétna](#)
- D
  - [DragonForce - Through the Fire and Flames - Marimba](#)
- F
  - [F. Joseph Haydn, Koncert pro trubku Es dur, trubka Maurice André](#)

- F
  - [F. Joseph Haydn, Koncert pro trubku Es dur, trubka Maurice André](#)
  - [Felix Mendelssohn, Koncert pro housle E moll, II. věta – Andante, sólo na housle Christian Ferras, diriguje Constantin Silvestr](#)
  - [Felix Mendelssohn Bartholdy, Svatební pochod z opery Sen noci svatojánské](#)
  - [František Škroup, Josef Kajetán Tyl, Hymna ČR](#)
  - [František Škroup, Kde domov můj – Hymna ČR](#)
  - [Franz Schubert, Ave Maria, soprán](#)
- G
  - [G. P. Telemann – Fantazie pro příčnou flétnu A dur](#)
  - [Georg Fridrich Händel, Aleluja](#)
  - [Georg Fridrich Händel, Largo](#)
  - [George Gershwin, Rapsodie v modrém, sólo pro klavír](#)
  - [Giacomo Puccini, Turandot, Nessun Dorma, tenor](#)
  - [Giovanni Battista Martini, Toccata, žesťové sexteto](#)
  - [Giuseppe Verdi, Nabucco – sbor židů](#)
  - [Giuseppe Verdi, Aida, Gloria all Egitto s fanfárami na „aidovky“](#)
  - [Giuseppe Verdi, Rigoletto, La donna é mobile](#)
  - [Glenn Miller, G. A. Norton, E. Burnett, My Melancholy Baby, swing, předehra se sólovým saxofonem](#)
- H
  - [Halem, Decembre waltz](#)
  - [Hector Berlioz, Harold in Italy, sólo na violu Nobuko Imai, diriguje Sir Colin Davis](#)
  - [Hector Berlioz, Fantastická symfonie, Sabbat čarodějnic – sólo pro dvě tuby](#)
  - [Hector Berlioz, Fantastická symfonie, Na venkově – hudební ztvárnění letní bouřky pomocí 4 tympánů](#)
  - [Heinz Leerner, Mit Gottfreund auf Reisen, sólo pro baskřidlovku \(tenor\)](#)
  - [Hospodine, pomiluj ny, sbor, jednohlas, a capella](#)
- I
  - [Improvizace na baskytaru](#)
- J
  - [Jacques Offenbach, Kankán z operety Orfeus v podsvětí](#)
  - [Jan Slabák, Alpský valčík, sólo pro křídlovku](#)
  - [Joaquim Rodrigo, Concierto de Aranjuez, kytara v doprovodu symfonického orchestru, kytara Ernesto Bitetti](#)
  - [Joe Garland, Andy Razaf, In the Mood, Big band Glenna Millera](#)
  - [Johann Pachelbel, Canon](#)
  - [Johann Sebastian Bach, Fuga G dur, varhany](#)
  - [Johann Sebastian Bach, Suita Es dur pro cembalo](#)
  - [Johann Sebastian Bach, Charles Francois Gounod, Ave Maria, duo - mezzosoprán a varhany](#)
  - [Johann Strauss ml., Tritsch-Tratsch polka](#)
  - [Jon & Vangelis, China, přepracováno pro klávesy Stephanem Kaskem](#)
- K

Příloha č. 30: Seznam skladeb - pokračování

- [Keltská harfa, lidová píseň Greensleeves](#)
- [Ktož jsú boží bojovníci, mužský sbor, jednohlas, a capella](#)
- [Kvartet zobcových fléten, Canzon „La Lusignuola“](#)
- L
  - [Leoš Janáček, Sinfonietta, 1. a 2. část](#)
  - [Leoš Janáček, Glagolská mše, Introduction](#)
  - [Ludwig van Beethoven, Pro Elišku](#)
  - [Ludwig van Beethoven, Symfonie č. 5 c moll „Osudová“, 1. věta](#)
  - [Ludwig van Beethoven, Symfonie č. 9 s Ódou na radost](#)
  - [Luigi Boccherini, Menuet ze smyčcového kvarteta E dur](#)
- M
  - [M. P. Musorgskij, Obrázky z výstavy, Tanec kuřátek ve skořápkách – orchestrální verze M. Ravel, elektronická verze Isao Tomita](#)
  - [Mack, P. Johnson, Charleston](#)
  - [Max Bruch, Kol Nidrei, Violoncello a klavír, violoncello Jacqueline du Pré, klavír Gerald Moore](#)
  - [Mix známých melodií, sólo pro harmoniku](#)
  - [Moravská lidová píseň – Nepi, Jano, vodu s doprovodem cimbálové muziky](#)
- N
  - [N. Rosauro: Toccata a Divertimento pro vibrafon a marimbu](#)
- P
  - [Petr Iljič Čajkovskij, Balet Louskáček, Valčík květin](#)

- [Pisnička „Já jsem muzikant“ s metronomem – čtyřdobé metrum](#)
- [Pisnička „Já jsem z Kutné Hory“ s metronomem – dvoudobé metrum](#)
- [Pisnička „Jede, jede poštovský panáček“ s metronomem – třídobé metrum](#)
- [Purcell – Clarke, Trumpet Voluntary \(trubka a varhany\)](#)
- R
  - [Richard Wagner, Lohengrin, Svatební pochod](#)
- S
  - [Scénická hudba – Loutky bez nitek, sólo elektrická kytara, Ondřej Kyas](#)
  - [Svatý Václave, sbor, jednohlas, a capella](#)
- T
  - [Ta kněždubská věž - lidová píseň, dechová kapela Tůfanka](#)
  - [Tom Walbank, improvizace na harmoniku](#)
  - [Trombone Fanfare \(S.P\) aka Sonic Boom, Snakes Pit](#)
- W
  - [Wolfgang Amadeus Mozart, Koncert pro klarinet A dur](#)
  - [Wolfgang Amadeus Mozart, Koncert pro lesní roh č. 4 Es dur](#)
  - [Wolfgang Amadeus Mozart, Malá noční hudba](#)
  - [Wolfgang Amadeus Mozart, Ave verum corpus, sbor](#)
  - [Wolfgang Amadeus Mozart - Rondo Alla Turca](#)
- X
  - [Xylophone Rag](#)

Příloha č. 31: Ukázka z kapitoly Hra na flétnu - Notový zápis s popisem

Přidáme notu d1

Jede, jede poštovský panáček G dur
Už ty pilky dořežaly G dur

Jede, jede poštovský panáček, Jede, jede poštovský pán. Má vraný koničky, jako dvě ryblíčky, Jede, jede do Rokycan.

1 2 3 1 2 3
h d2 g h d2 d1 d1 g h d2 h d2 g h d2 d1 d1

123
g d2 d1 d1 g h d2 h d2 g h d2 d1 d1 g

repetice repetice

1 2 3 4 1 2 3 4 Už ty pilky dořežaly, už ty mlynky domlely,
už sedláci vymlatili, mají prázdné stodoly.

g h a c h g a d1 g h a c h c d2 g h a c h g a d1 g h a c h a g

čtvrtá pátá

levá ruka - palec + 3 prsty
pravá ruka - 3 prsty

nota d1

Nota d1 s popisem

1 2 3 4 1 2 3 4
g h a c h g a d1 g h a c h c d2 g h a c h g a d1 g h a c h a g

repetice repetice

1 2 3 4 1 2 3 4
g h a c h g a d1 g h a c h c d2 g h a c h g a d1 g h a c h a g

čtvrtá pátá

1 2 3 4 1 2 3 4
g h a c h g a d1 g h a c h c d2 g h a c h g a d1 g h a c h a g

čtvrtá pátá

10:18
28.3.2013

Příloha č. 32: Ukázka z kapitoly Hra na flétnu – Fotografie prstokladu

Hrajeme noty h1, a1, g1

levá ruka - palec + 3 prsty

levá ruka - palec + 3 prsty

nota g1

Nota g1 s popisem

h haug a hhaug a hhaug a hhaug g

haga haga hoga hagg haga hoga haga hagg

h h h h h g h a h g h a h g h a h g h h g h h g h h g

10:05
28.3.2013

Příloha č. 33: Interaktivní průvodce prstokladem hry na flétnu

Prstoklady ostatních not

Kliknutím klávesy na klavíru se zobrazí prstoklad tónu na flétně.

Stisknuto: D3

Prstoklady ostatních not

Kliknutím klávesy na klavíru se zobrazí prstoklad tónu na flétně.

Stisknuto: D3

10:06
28.3.2013

Příloha č. 34: Ukázka z kapitoly Hra na flétnu - Notový záznam bez popisu

Hrajeme noty h1, a1, g1

levá ruka - palec + 3 prsty

nota g1

Nota g1 s popisem

Hlá, dítě, kolébu tě, až mi usneš, podejdu tě, abys spalo, neplakalo, své mamiče pokoj dalo.

Á bě cé dě, kočka přede, kocour motá, pes počítá, kolik nití do desíti napočítá.

10:06 28.3.2013

Příloha č. 35: Ukázka z kapitoly Hra na flétnu - Seznam jednotlivých kapitol

Hra na flétnu

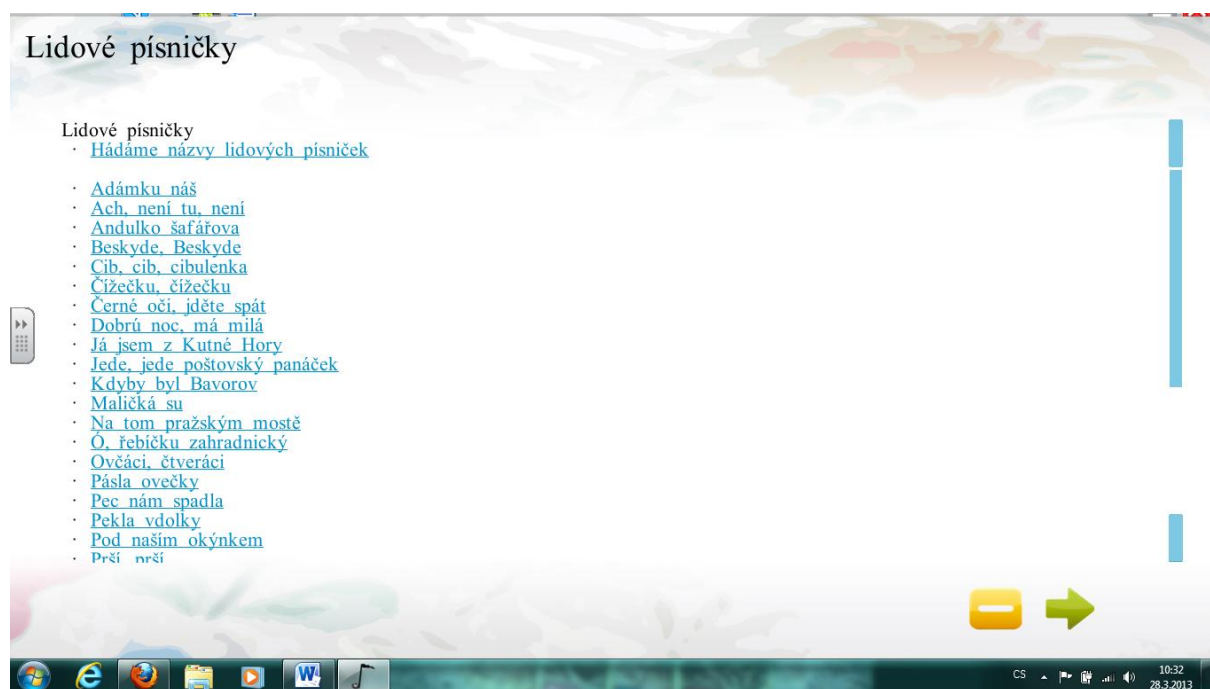
- [Hrajeme notu h1](#)
- [Hrajeme notu h1, a1](#)
- [Hrajeme notu h1, a1, g1](#)
- [Přidáme notu c2](#)
- [Přidáme notu d2](#)
- [Přidáme notu f1](#)
- [Přidáme notu e1](#)
- [Přidáme notu d1](#)
- [Přidáme ještě c1](#)
- [A nakonec e2](#)
- [Prstoklady ostatních not](#)
- [Tisk cvičení](#)

10:25 28.3.2013

Příloha č. 36: Menu kapitoly Lidové písničky (seznam instrumentálních doprovodů)

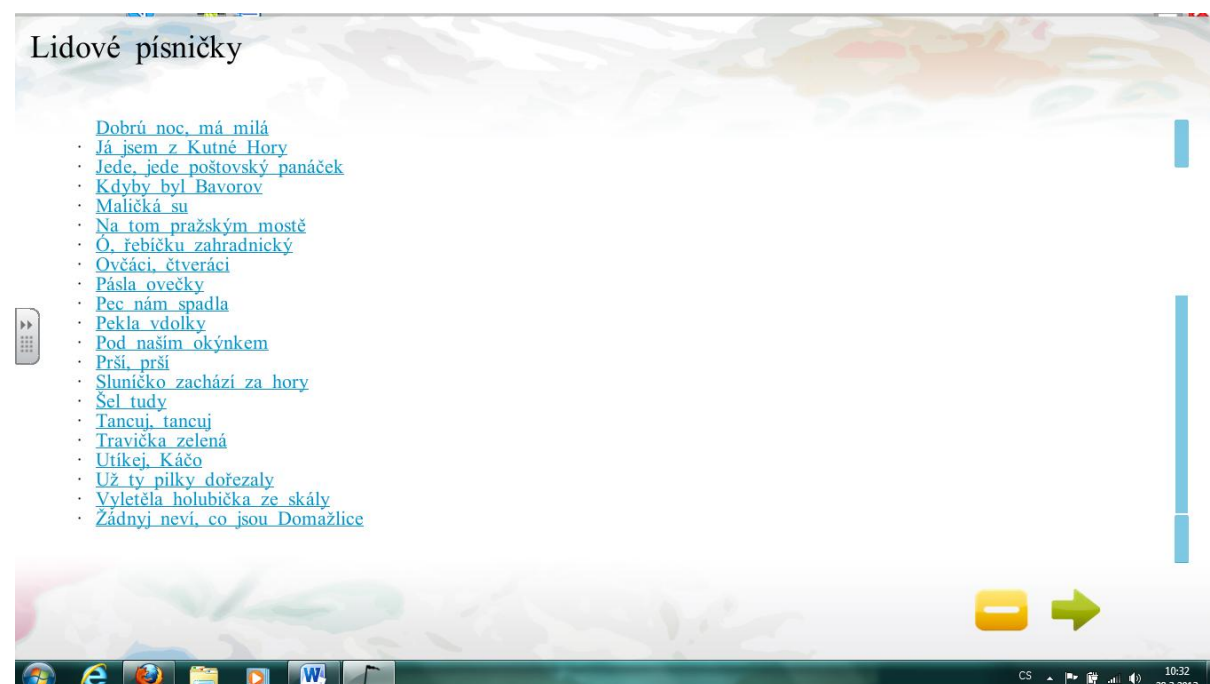
Lidové písničky

- Lidové písničky
  - [Hádáme názvy lidových písniček](#)
  - [Adámku náš](#)
  - [Ach, není tu, není](#)
  - [Andulko šafářova](#)
  - [Beskyde, Beskyde](#)
  - [Cib, cib, cibulenka](#)
  - [Čížekku, čížekku](#)
  - [Černé oči, jděte spát](#)
  - [Dobrá noc, má milá](#)
  - [Já jsem z Kutné Hory](#)
  - [Jede, jede poštovský panáček](#)
  - [Kdyby byl Bavorov](#)
  - [Maličká su](#)
  - [Na tom pražském mostě](#)
  - [Ó, řebíčku zahradnický](#)
  - [Ovčáci, čtveráci](#)
  - [Pásla ovečky](#)
  - [Pec nám spadla](#)
  - [Pekla vdolky](#)
  - [Pod naším okýnkem](#)
  - [Prší, prší](#)

Lidové písničky

- [Dobrá noc, má milá](#)
- [Já jsem z Kutné Hory](#)
- [Jede, jede poštovský panáček](#)
- [Kdyby byl Bavorov](#)
- [Maličká su](#)
- [Na tom pražském mostě](#)
- [Ó, řebíčku zahradnický](#)
- [Ovčáci, čtveráci](#)
- [Pásla ovečky](#)
- [Pec nám spadla](#)
- [Pekla vdolky](#)
- [Pod naším okýnkem](#)
- [Prší, prší](#)
- [Sluníčko zachází za hory](#)
- [Šel tudy](#)
- [Tancuj, tancuj](#)
- [Travička zelená](#)
- [Utíkej, Káčo](#)
- [Už ty pilky dořezaly](#)
- [Vyletěla holubička ze skály](#)
- [Žádný neví, co jsou Domažlice](#)

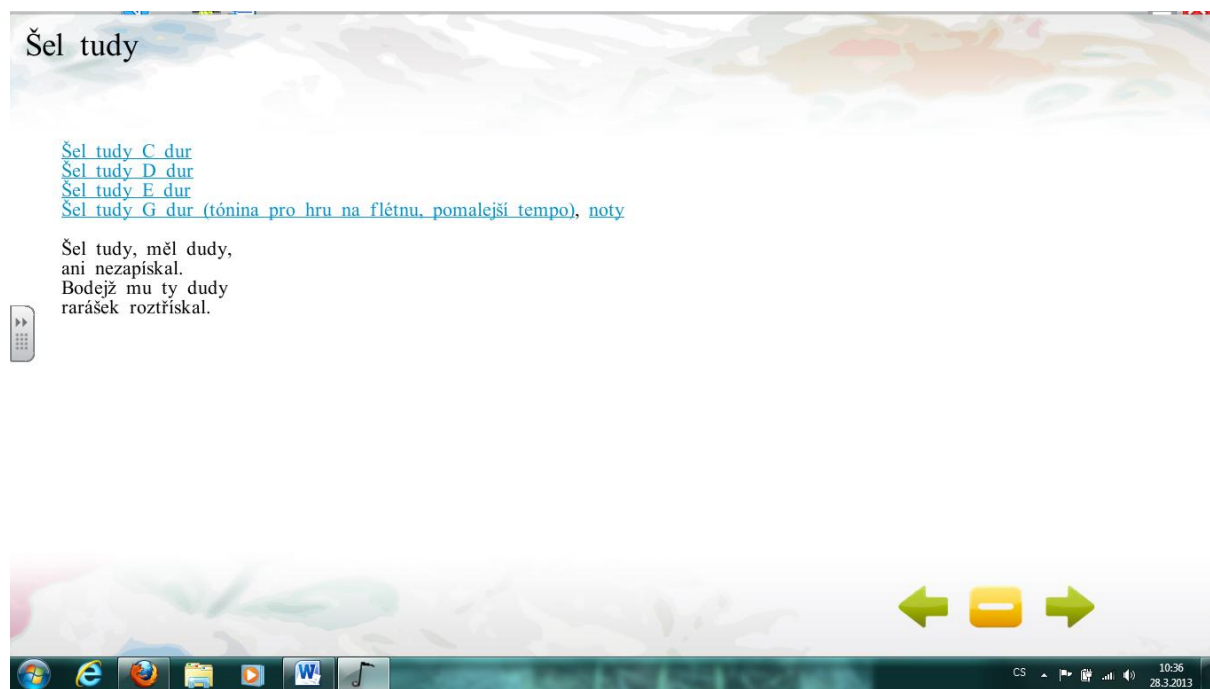

Příloha č. 37: Ukázka z kapitoly Lidové písničky - Šel tudy

Šel tudy

[Šel tudy C dur](#)
[Šel tudy D dur](#)
[Šel tudy E dur](#)
[Šel tudy G dur \(tónina pro hru na flétnu, pomalejší tempo\), noty](#)

Šel tudy, měl dudy,
ani nezapískal.
Bodejž mu ty dudy
rarášek roztrískal.

Příloha č. 38: Ukázka z kapitoly Lidové písničky - Hádáme názvy lidových písniček - poslechový test

Hádáme názvy lidových písniček

Jak se jmenuje tato písnička?

Maličká su

Čížečku, čížečku

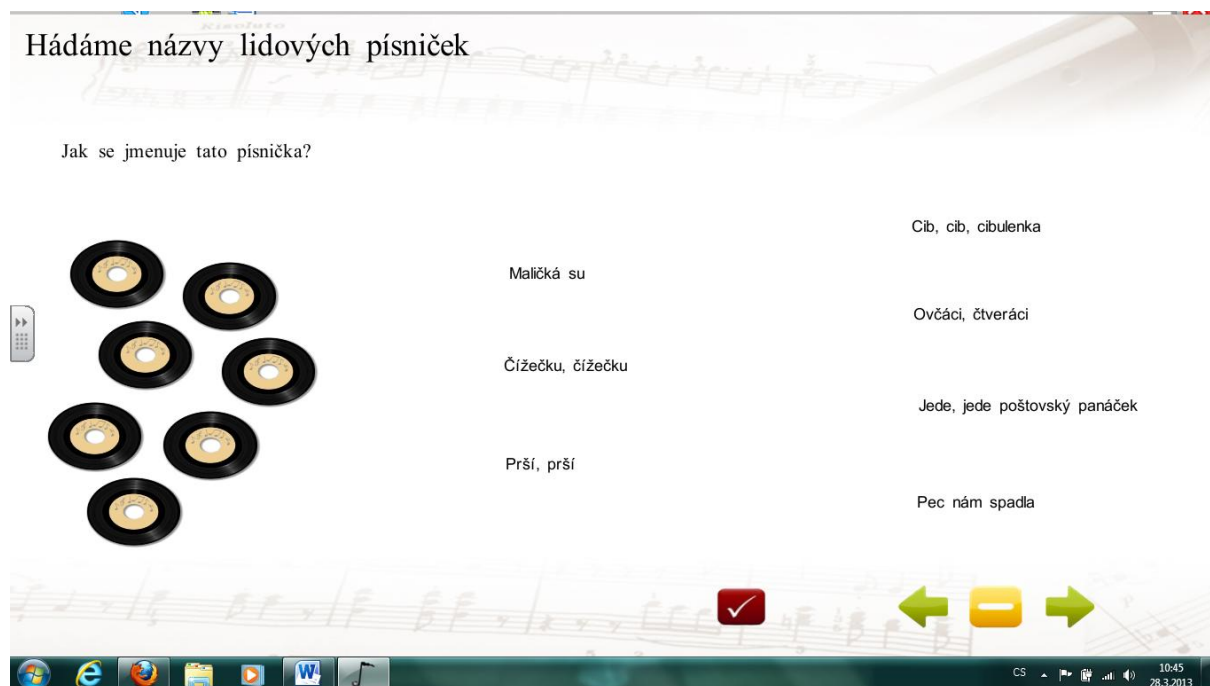
Prší, prší

Cib, cib, cibulenka

Ovčáci, čtveráci

Jede, jede poštovský panáček

Pec nám spadla

ANOTACE

Jméno a příjmení:	MgA. Miroslav Brůček
Katedra:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Metodika a soubor výukových aktivit k programu Interaktivní hudební výchova
Název v angličtině:	The methodics and the collection of educational activities accompanying the programme Interactive musical lessons
Anotace práce:	<p>V diplomové práci je zpracována metodika a soubor výukových aktivit k programu Interaktivní hudební výchova. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. Zabývají se předmětem Hudební výchova na 1. stupni ZŠ, jeho zakotvením v RVP ZV a obsahem programu Interaktivní hudební výchova. Praktická část předkládá čtenáři metodiku k jednotlivým částem interaktivního programu Interaktivní hudební výchova. Součástí praktické části je i soubor výukových aktivit.</p>
Klíčová slova:	Hudební výchova, interaktivní program, učebnice hudební výchovy, hudební pohádky, pohybové činnosti, diplomová práce, RVP ZV pro základní vzdělávání
Anotace v angličtině:	<p>The thesis covers methodology for the “Interactive music education” programme and offers a set of related educational activities.</p> <p>The theoretical part is divided into three chapters focusing on the subject of Music Education at primary schools, examining its place in the “RVP ZV pro základní vzdělávání” and dealing with the content of the “Interactive music education” programme. The practical part provides the reader with methodology for individual parts of the “Interactive music education” programme, including also a set of educational activities.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Music education, interactive programme, music education textbook, musical fairy tales, physical activities, thesis, RVP ZV pro základní vzdělávání
Přílohy vázané v práci:	Printscreeny z programu <i>IHV</i>
Rozsah práce:	97 s., přílohy 23 s.
Jazyk práce:	Český jazyk